

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«Οικονομική & Πολιτική Διακυβέρνηση στη ΝΑ Ευρώπη»

***«ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΕΩΣ ΤΟ 2013»***

Σύνταξη εργασίας: Άρτεμις Κορδώνη
Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Χρηστίδης

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2016

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«Οικονομική & Πολιτική Διακυβέρνηση στη ΝΑ Ευρώπη»

***«ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΕΩΣ ΤΟ 2013»***

Σύνταξη εργασίας: Άρτεμις Κορδώνη
Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Χρηστίδης
Μέλη Επιτροπής : Δημήτρης Ακριβούλης
Ευστράτιος Δορδανάς

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες.....	5
Εισαγωγή	6-7
Περίληψη.....	8
Abstract	9
Κεφάλαιο 1: Σύντομη ιστορική αναδρομή. Από την Οθωμανοκρατία στην τουρκική εισβολή του 1974	10-23
Κεφάλαιο 2: Οι Διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος: η περίοδος 1975 - 1982.....	24
2.1 Οι διακοινοτικές συνομιλίες της Βιέννης, 1975 1976.....	25-27
2.2 Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου Μακαρίου – Ντενκτάς, 1977.....	27
2.3 Πλαίσιο διευθέτησης του Κυπριακού από τις κυβερνήσεις ΗΠΑ - Μ. Βρετανίας – Καναδά, 1978.....	28
2.4 Η Συμφωνία Κορυφής Κυπριανού – Ντενκτάς, 1979	28-29
2.5 Διακοινοτικές συνομιλίες μετά το 1980	30-31
Κεφάλαιο 3 : Οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος: η περίοδος 1983-1999	
3.1 Οι προτάσεις Ντε Κουεγιάρ.....	32-34
3.2 Μια ελληνοκυπριακή πρόταση, 1989	34-35
3.3 Η Δέσμη Ιδεών Μπούτρος Γκάλι, 1992	35-36
3.4 Η Πρόταση Ούγκο Γκόμπι και ο χάρτης Μπούτρος Γκάλι, 1993.....	36-37
3.5 Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης	38-39

Κεφάλαιο 4 : Οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος: η περίοδος 1999 – 2004.....	40
4.1 Η πορεία προς το τελικό Σχέδιο Ανάν.....	41-43
4.2 Οι κατευθυντήριες γραμμές του Σχεδίου Ανάν	44-47
4.3 Αποτιμήσεις του Σχεδίου Ανάν.....	47-48
Κεφάλαιο 5: Από το Σχέδιο Ανάν στο 2013.....	49-51
5.1 Φαινομενική Αδράνεια	52-54
Κεφάλαιο 6: Ευρωπαϊκή Ένωση και Κύπρος.....	55-58
6.1 Τουρκοκύπριοι και ΕΕ.....	58-59
Κεφάλαιο 7: Κυπριακό Ζήτημα και ΝΑΤΟ.....	60-64
Συμπεράσματα.....	65-66
Παραρτήματα	
A. Ιστορικό χρονολόγιο του Ζητήματος	67-68
B. Χάρτες.....	67-70
Βιβλιογραφία.....	71

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ABC	American, Britain, Canadian
PfP	Partnership for Peace
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΔΥΚ	Ελληνική Δύναμη Κύπρου
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΚΑ	Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγωνιστών
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΟΕ	Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Ενωση Βορειοατλαντικού Συμφώνου)
ΣγΕ	Συνεταρισμός για την Ειρήνη
ΤΟΥΡΔΥΚ	Τουρκική Δύναμη Κύπρου
ΤΔΒΚ	Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανατολική Μεσόγειος έχει αποτελέσει πολλές φορές μέρος διπλωματικών -και μη- συγκρούσεων, ορίζοντας ξανά και ξανά την γεωπολιτική σημασία της περιοχής και επηρεάζοντας σημαντικά τους εκάστοτε δρώντες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας διαμάχης στην περιοχή αποτελεί και η περίπτωση της Κύπρου. Ένα άλλοτο μέχρι τις μέρες μας ζήτημα, το λεγόμενο «Κυπριακό Ζήτημα». Τι είναι όμως το «Κυπριακό Ζήτημα»;

Αν και θεωρητικά καθίσταται δύσκολο να δοθεί ένας πλήρης ορισμός του δύναται να ορισθεί ως «Κυπριακό Ζήτημα», η μακροχρόνια σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των δύο συνυπαρχουσών κοινοτήτων της νήσου. Ως αφετηριακό σημείο της εσωτερικής διαμάχης ορίζεται ο εθνικός κατακερματισμός που υπέστη το κυπριακό κράτος κατά την διαίρεση του σε δύο τμήματα. Η ενεργή διπλωματική ανάμειξη διεθνών δρώντων καθώς και των μητέρων - πατρίδων με σκοπό την εύρεση λύσης, κατόρθωσε να το αναγάγει σε διεθνοποιημένο ζήτημα. Παρά ταύτα, οι διαβουλεύσεις ανάμεσα στους εκπροσώπους της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας δεν έχουν επιτύχει μια συνολική διευθέτηση του Κυπριακού Ζητήματος, έως και σήμερα.

Στην παρούσα εργασία, με τίτλο «ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΕΩΣ ΤΟ 2013», επιχειρείται η παρουσίαση της εξέλιξης του Κυπριακού Ζητήματος από το 1974 έως το 2013 υπό το πρίσμα των σημαντικότερων διπλωματικών προσπαθειών επίλυσης αυτού. Γίνεται μια προσπάθεια χαρτογράφησης και ανάλυσης των πολιτικό-ιστορικών γεγονότων που σχετίζονται με το Κυπριακό Ζήτημα, θέτοντας ως εφαλτήριο την διαίρεση της νήσου με την τουρκική εισβολή το 1974 φθάνοντας χρονικά έως το 2013 οπότε σημειώθηκαν τα σημαντικότερα Σχέδια και Προτάσεις από τους διεθνείς δρώντες.

Η εργασία περιλαμβάνει επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική αναφορά στην ιστορική διαδρομή της Κύπρου. Προκειμένου να κατανοηθούν ορθότερα οι πολιτικές και ιστορικές εξελίξεις στην περιοχή, θα παρουσιαστεί το ιστορικό πλαίσιο (από την περίοδο της Οθωμανοκρατίας έως το πραξικόπημα κατά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου) αναφέροντας καίριες κινήσεις των πολιτικών δρώντων αλλά και διπλωματικά στιγμιότυπα που χαρακτήρισαν το 1974 έτος - ορόσημο.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν (κεφάλαια 2, 3 και 4) αναλύονται οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος μετά από την τουρκική εισβολή, εξετάζοντας τις βασικότερες από αυτές με χρονολογική διαβάθμιση. Πιο συγκεκριμένα στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι διακοινοτικές συνομιλίες της Βιέννης το 1975-1976, η Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου Μακαρίου και Ντενκτάς το 1977, το επονομαζόμενο Σχέδιο ABC του 1978, η Συμφωνία Κορυφής μεταξύ του Κυπριανού και του Ντενκτάς το 1979. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις διακοινοτικές συνομιλίες της Βιέννης από το 1980-1983.

Το τρίτο κεφάλαιο καλύπτει χρονικά την περίοδο 1983 – 1999 εξετάζοντας τις προτάσεις Ντε Κουεγιάρ, την ελληνοκυπριακή πρόταση του 1989, τη Δέσμη Ιδεών του Μπούτρος Γκάλι το 1992, την πρόταση επίλυσης από τον Ούγκο Γκόμπι το 1993 και τα λεγόμενα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης.

Το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο Σχέδιο Ανάν. Εξετάζει την πορεία προς τη στοιχειοθέτηση του Σχεδίου, αναλύοντας τους βασικούς άξονές του. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην περίοδο που ακολουθεί του Σχεδίου Ανάν (έως και το 2013), με κύριο χαρακτηριστικό την ύφεση των διπλωματικών προσπαθειών. Στο έκτο και έβδομο κεφάλαιο παρατίθενται οι σχέσεις της Κύπρου με το NATO και την Ευρωπαϊκή Ένωση και ρόλος τους επί του Ζητήματος.

Η συγγραφή της παρούσας εργασίας μεθοδολογικά βασίστηκε στη χρήση δευτερογενών πηγών. Τα δεδομένα που αξιοποιήθηκαν συλλέχθηκαν μετά από συστηματική ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, έντυπης και ηλεκτρονικής μορφής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελούν οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος από το 1974 έως και το 2013. Το εξεταζόμενο πλαίσιο των 39 ετών ορίστηκε με βάση την σπουδαιότητα των Σχεδίων και Προτάσεων που σημειώθηκαν την δεδομένη περίοδο ως προς την εξέλιξη του Ζητήματος, ξεκινώντας από το έτος-ορόσημο του '74 φθάνοντας μέχρι το πρόσφατο παρελθόν. Κατά συνέπεια, για να καταστεί λειτουργικότερη η καταγραφή των μεσολαβητικών προσπαθειών επίλυσης της κυπριακής διαμάχης, κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη διαίρεσης σε χρονολογικές περιόδους από το 1975 έως 1983, 1983 έως 1999, 1999 έως 2004 και από το 2004 έως 2013.

Σημείο εκκίνησης ως προς την μελέτη των προσπαθειών αυτών αποτελεί το κρίσιμο έτος του 1974 οπότε επήλθε η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και οδήγησε σε μια σειρά εντατικών διαπραγματεύσεων και συνομιλιών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας υπό την αιγίδα διεθνών δρώντων, με σκοπό την αντιμετώπιση των νέων δεδομένων που είχαν δημιουργηθεί στην περιοχή.

Εν συνεχεία, αναφέρονται διεξοδικά τα Σχέδια και οι Προτάσεις που παρουσιάστηκαν με σκοπό την εξεύρεση λύσης ή έστω αμοιβαίου συμβιβασμού των εμπλεκόμενων μερών. Καταδεικνύονται τα βασικότερα σημεία αυτών και εξετάζεται η λειτουργικότητά τους επί του Ζητήματος.

Σκοπός της έρευνας είναι να καταδειχθεί ο βαρύνων ρόλος των διεθνών δρώντων όταν εμπλέκονται σε ένα εθνικό – κατά βάση - ζήτημα και να αποτιμηθούν οι λόγοι για τους οποίους το Κυπριακό Ζήτημα παραμένει άλυτο μέχρι και σήμερα. Η αποτίμηση αυτών είναι προσωπική και βασίζεται στην αξιολόγηση των παρατιθέμενων πληροφοριών.

ABSTRACT

The study object of this paper is the diplomatic efforts on resolving the Cyprus Issue between 1974 and 2013. The test context of 39 years was defined based on the importance of Plans and Proposals which were observed in the given period due to the evolution of the Issue, starting from the landmark year of '74 reaching the recent past. Consequently, so as to make more functional the recording of mediation efforts to resolve the Cyprus conflict, the division into chronological periods from 1975-1983, 1983-1999, 1999-2004 and from 2004-2013, was imperative.

The starting point on the study of these efforts is the critical year of 1974 when the Turkish invasion in Cyprus occurred and led to a series of intense negotiations and talks between Greece and Turkey under the auspices of international actors in order to address the new data that were created in the region.

Then, the presented Plans and Proposals as a means to find a solution or at least mutual compromise by the parties involved, are elaborated. The main points thereof are indicated, and their functionality on the Issue is tested.

The survey aims to show the predominant role of international actors when involved in a national - in essence –topic and to assess the reasons why the Cyprus Issue remains unresolved to this day. The valuation of these is personal and it is based on an assessment of the presented information.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Σύντομη ιστορική αναδρομή.

Από την Οθωμανοκρατία στην τουρκική εισβολή του 1974.

Η Κύπρος, ως μια περιοχή ζωτικής στρατηγικής σημασίας, αποτέλεσε τον διακαή πόθο κυριαρχίας πολλών αυτοκρατοριών και πολιτισμών. Τη χρονική περίοδο 1571 – 1878 η Κύπρος αποτελούσε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετέπειτα, παραχωρήθηκε από τον Σουλτάνο στη Μεγάλη Βρετανία (στο εξής Μ. Βρετανία)¹. Η Συνθήκη του Βερολίνου τον Ιούνιο του 1878, επικύρωσε την μετάβαση της διοίκησης της νήσου από την Οθωμανοκρατία στην Αγγλοκρατία². Μετά τη συμμαχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με τη Γερμανία το 1914, η Μ. Βρετανία προσάρτησε την Κύπρο, ακυρώνοντας μονομερώς τη Συνθήκη. Ένα χρόνο μετά, η βρετανική κυβέρνηση προσέφερε την Κύπρο στην Ελλάδα, μια πρόταση η οποία ωστόσο απορρίφθηκε από την ελληνική κυβέρνηση³. Το 1923, με τη Συνθήκη της Λωζάννης, η Τουρκία παραιτήθηκε από τα εδαφικά της δικαιώματα στο νησί και το 1925 η Κύπρος ανακηρύχθηκε «αποικία του Βρετανικού στέμματος»⁴.

Αν και η απόσυρση των τουρκικών δικαιωμάτων επί της νήσου και η μετάβαση της Κύπρου σε καθεστώς διακυβέρνησης από τη Μ. Βρετανία γέννησε ελπίδες μιας καλύτερης ζωής για τους Κύπριους, η επιθυμία για ένωση με την Ελλάδα δεν εξανεμίστηκε. Τον Οκτώβριο του 1931, η ελληνοκυπριακή κοινότητα κινητοποιήθηκε εναντίον του βρετανικού καθεστώτος. Η υπέρογκη φορολογία και η αίσθηση εξάλειψης του Ελληνισμού της περιοχής, αποτέλεσαν τις αφορμές του κινήματος, το επονομαζόμενο ως «Οκτωβριανή Επανάσταση»⁵. Οι Βρετανοί κατέπνιξαν την επανάσταση του 1931 και επέβαλαν περιοριστικούς όρους στις πολιτικές ελευθερίες των κατοίκων. Η περίοδος της λεγόμενης «Παλμεοκρατίας» τερματίστηκε στις αρχές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι Ελληνοκύπριοι πολέμησαν στο πλευρό της Μ. Βρετανίας έχοντας την ελπίδα πως μετά την λήξη του πολέμου θα ικανοποιούνταν η προσδοκία τους για ένωση με

¹ Κρανιδιώτης Γιάννος, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1960-1974*, (Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 1984), σ. 25

² Ibid

³ Παπαπολυβίου Πέτρος, *Το Κυπριακό Ενωτικό Κίνημα 1830-1955*, Η Καθημερινή, 26 Ιανουαρίου 2014, <http://www.kathimerini.gr/553976/article/epikairothta/ellada/to-kypriako-enwtiko-kinhma-1830-1955>, accessed: 10/5/2014

⁴ Αναφέρεται σε Κρανιδιώτης, ό.π., σ. 25

⁵ Ibid, σ. 27

την Ελλάδα⁶. Ωστόσο, οι ελπίδες των Ελληνοκυπρίων διαψεύστηκαν για ακόμη μια φορά: η Μ. Βρετανία αρνήθηκε την εφαρμογή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των λαών στην Κύπρο.

Η άρνηση της Μ. Βρετανίας να εφαρμόσει την αρχή της αυτοδιάθεσης οδήγησε στη συσπείρωση και οργάνωση της ελληνοκυπριακής κοινότητας έναντι των Βρετανών. Ταυτόχρονα με την εντατικοποίηση της πολιτικής δράσης των Ελληνοκυπρίων ισχυροποιήθηκε και ο εθνικισμός της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Κύπρο με δράσεις όπως η ίδρυση κομμάτων, των οποίων οι πολιτικές θέσεις εμπνέονταν από πολιτικά κόμματα της Τουρκίας. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί πως η θέση της τουρκοκυπριακής κοινότητας αναφορικά με το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, υπήρξε αντίθετη με αυτή των Ελληνοκυπρίων, εφόσον στο συγκεκριμένο ζήτημα υποστήριζαν τη βρετανική θέση⁷.

Η έναρξη του ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα της *Εθνικής Οργάνωσης Κύπριων Αγωνιστών* (στο εξής ΕΟΚΑ), με κύριο αίτημα την ένωση με την Ελλάδα, υπογράμμισε τη γενικευμένη δυσαρέσκεια απέναντι στη βρετανική αποικιοκρατία⁸. Η ένοπλη δράση της ΕΟΚΑ ισχυροποίησε τη συνεργασία των Τουρκοκυπρίων με τους Βρετανούς, εμπλέκοντας όλο και περισσότερο το κράτος της Τουρκίας στη διαμόρφωση των εξελίξεων στο νησί.⁹ Στις 30 Ιουνίου του ίδιου έτους, ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας Χάρολντ Μακμίλλαν, προσκάλεσε τους ομόλογούς του, Κωστή Στεφανόπουλο από την Ελλάδα και Φατίν Ρουστού Ζορλού από την Τουρκία, σε διάσκεψη στο Λονδίνο. Κατά τη διάρκεια της διάσκεψης προτάθηκε η λύση της διχοτομήσεως.

Η ανάδειξη της Κύπρου σε ανεξάρτητο κράτος πραγματοποιήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου του 1959 με βάση τις Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου, οι οποίες υπογράφηκαν από τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή, τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Αντνάν Μεντερές, τον Μακάριο, ως εκπρόσωπο των Ελληνοκυπρίων και τον Φαζίλ Κιουτσούκ, ως εκπρόσωπο των Τουρκοκυπρίων. Η ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας που συνεπέφερε νέο σύνταγμα, τέθηκε σε ισχύ στις 16 Αυγούστου του 1960¹⁰. Μεταξύ των συμφωνιών που συνομολογήθηκαν, περιλαμβάνονταν η «Συνθήκη Εγγυήσεων», η «Συνθήκη Εγκαθίδρυσης» και η «Συνθήκη

⁶ Morgan Tabitha, *Sweet and Bitter Island: A History of the British in Cyprus* (London: I. B Tauris & Co, 2010), σ. 134

⁷ Τζεργιάς Ν. Παύλος, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 2001), Τόμος Α', σελ 123-130

⁸ Θεοφάνους Ανδρέας, *Η Κύπρος Στην ΕΕ και Στο Νέο Διεθνές Περιβάλλον*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, 2000), σ.314

⁹ Αναφέρεται σε Τζεργιάς, ό.π, σ. 237

¹⁰ Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, *Κυπριακό πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική, Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, (Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 2000), σ. 59

Συμμαχίας». Σύμφωνα με την πρώτη, οι εγγυήτριες δυνάμεις αποκτούσαν το δικαίωμα παρέμβασης σε περίπτωση αστάθειας της συνταγματικής τάξης εφόσον είχε αποκλειστεί κάθε ενδεχόμενο διαπραγματεύσεων. Η «Συνθήκη Εγκαθίδρυσης» προέβλεπε την ίδρυση δύο βρετανικών στρατιωτικών βάσεων, ενώ η «Συνθήκη Συμμαχίας» όριζε την Ελλάδα και την Τουρκία ως προστάτες της ακεραιότητας του νησιού από ενδεχόμενες απειλές και επέτρεπε την δημιουργία στρατιωτικών μονάδων τους στην Κύπρο. Σε γενικές γραμμές, οι παραπάνω συνθήκες αποσκοπούσαν στη δημιουργία ισορροπίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων του νησιού. Τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου η Κύπρος έγινε μέλος του ΟΗΕ και το 1961 έγινε μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Βρετανικής Κοινοπολιτείας¹¹.

Ως λύση στο κυβερνητικό ζήτημα, προτάθηκε το δυαδικό σύστημα διακυβέρνησης. Η άσκηση εξουσίας διαχωρίστηκε ανάμεσα στις δύο κοινότητες, με τον πρόεδρο να εκλέγεται από την ελληνοκυπριακή κοινότητα (Μακάριος) και τον αντιπρόεδρο από την τουρκοκυπριακή (Φαζίλ Κιουτσούκ). Μια δίκαιη ρύθμιση καθώς ο ελληνικός πληθυσμός αντιπροσώπευε το 78% του νησιού. Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι απολάμβαναν το δικαίωμα αρνησικυρίας ως προς την νομοθεσία. Τέλος, ως προς τον τομέα της ασφάλειας, 950 Έλληνες, η *Ελληνική Δύναμη Κύπρου* (στο εξής ΕΛΔΥΚ) και 650 Τούρκοι, η *Τουρκική Δύναμη Κύπρου* (στο εξής ΤΟΥΡΔΥΚ) θα συγκροτούσαν τα στρατιωτικά σώματα.

Οι Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου έγιναν δεκτές ως συμφέρουσες από τους εκπροσώπους των δύο κοινοτήτων. Ο Μακάριος δήλωσε χαρακτηριστικά «*Νενικήκαμεν, η Κύπρος είναι ελεύθερη*»¹², ενώ ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Φαζίλ Κιουτσούκ εξέφρασε την αμέριστη εμπιστοσύνη του προς το νέο καθεστώς. Παρά τον ενθουσιασμό των ηγετών του νησιού για τα νέα δεδομένα, οι Συμφωνίες αντιμετωπίστηκαν με δυσπιστία, ειδικά από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων. Η ματιά τους, άλλωστε, δε θα μπορούσε να είναι διαφορετική, εφόσον δεν δινόταν λύση για την ένωση τους με την Ελλάδα, ενώ επικρατούσε η άποψη ότι με τις Συμφωνίες παραχωρούνταν περισσότερα δικαιώματα στους Τουρκοκυπρίους από αυτά που τους αντιστοιχούσαν πληθυσμιακά¹³. Σε αυτό το σημείο, ο χαρακτηρισμός του Steven Xydis για την Κύπρο ως «*απρόθυμη πολιτεία*»¹⁴ είναι εύλογα εύστοχος. Αξίζει να σημειωθεί πως, συγκριτικά

---

¹¹ Αναφέρεται σε Κρανιδιώτης, ό. π., σ. 34-35

¹² Ηρακλείδης Αλέξης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, 2006), σ. 97

¹³ Ο τουρκοκύπριος πληθυσμός αντιστοιχούσε στο 18% του συνόλου, αλλά τα η παραχώρηση των προνομίων ήταν 30%.

¹⁴ Αναφέρεται σε Ηρακλείδης, ό. π., σ. 93-97

με την έκβαση των μετέπειτα διαπραγματευτικών προσπαθειών, οι παραπάνω Συμφωνίες κατάφεραν να ρυθμίσουν κάποια ουσιώδη ζητήματα του νεοσύστατου κράτους όπως ήταν ο τομέας της ασφαλείας και τα δικαιώματα των εθνοτικών ομάδων ως προς το κράτος και τη διακυβέρνηση.

Παρά τη γενική ευφορία που προκάλεσε η ανεξαρτησία της Κύπρου, την περίοδο 1960-1963 υπήρξαν ενέργειες από τις δύο κοινότητες οι οποίες υπογράμμιζαν την έλλειψη εμπιστοσύνης ανάμεσα τους. Η αρμονική συνεργασία ανάμεσα στις δύο κοινότητες, η οποία αποτελούσε και προϋπόθεση για την εφαρμογή των Συμφωνιών Ζυρίχης – Λονδίνου, τελικά δεν κατέστη δυνατή. Προέκυψε αδυναμία εφαρμογής του Συντάγματος του 1960 σε επίπεδο φορολογικό, εκπαιδευτικό, στρατιωτικό αλλά και κυβερνητικό¹⁵.

Το 1961 ο Πολύκαρπος Γιωρκατζής σε συνεργασία με πολλά μέλη της πρώην ΕΟΚΑ που κατείχαν σημαντικές θέσεις σε υπουργεία, συγκρότησε ένοπλη στρατιωτική ομάδα με τη σύμφωνη γνώμη του Μακαρίου. Στον αντίποδα, ο Ντενκτάς εξέλαβε την κίνηση αυτή ως απειλή και προέβη στην οργάνωση μια αντίστοιχης τουρκοκυπριακής στρατιωτικής δύναμης. Οι ελληνοκυπριακές και τουρκοκυπριακές ένοπλες δυνάμεις προέβησαν, αμφότερες, σε βομβιστικές επιθέσεις και δολοφονίες¹⁶.

Την ίδια περίοδο ο Γιωρκατζής, ο Γλαύκος Κληρίδης και ο Τάσος Παπαδόπουλος (και οι δύο τους μετέπειτα πρόεδροι της Κύπρου) συγκρότησαν το «Σχέδιο Ακρίτας»¹⁷. Το «Σχέδιο Ακρίτας» είχε διττό στόχο, αποσκοπούσε αφενός στην ένωση με την Ελλάδα και αφετέρου, στον εκφοβισμό των Τουρκοκυπρίων έτσι ώστε να αποφθεχθούν ενδεχόμενες αρνητικές αντιδράσεις τους απέναντι στις νέες συνταγματικές τροποποιήσεις που προωθούνταν από το συγκεκριμένο Σχέδιο¹⁸. Προκειμένου να επιτευχθούν οι συνταγματικές αυτές μεταβολές, επιχειρήθηκε να προβληθεί η αδυναμία εφαρμογής του Συντάγματος, γεγονός που θα έκανε δυνατή την αποδέσμευση από τις Συμφωνίες Ζυρίχης- Λονδίνου. Ωστόσο, τόσο η Αθήνα όσο και η Άγκυρα αντιμετώπισαν αρνητικά οποιαδήποτε προσπάθεια αλλαγής του κυπριακού συντάγματος και αμφότερες συνέστησαν μετριοπάθεια στους αρχηγούς των κοινοτήτων του νησιού¹⁹.

Η πυροδότηση των συγκρούσεων στο νησί και οι έντονες πιέσεις που άσκησαν

---

¹⁵ Ibid, σ. 98

¹⁶ Ibid, σ. 99

¹⁷ Για το «Σχέδιο Ακρίτας» βλ. Ηρακλείδης, σ. 99

¹⁸ Ibid, σ. 99

¹⁹ Ibid, σ. 99-100

απογοητευμένοι Ελληνοκύπριοι ενωτικοί στην κυβέρνηση, ώθησαν στις 30 Νοεμβρίου του 1963 τον Μακάριο στην υποβολή ενός σχεδίου με δεκατρείς συνταγματικές τροποποιήσεις.

Ο Μακάριος υπέβαλλε υπόμνημα στον Τουρκοκύπριο αντιπρόεδρο Φαζίλ Κιουτσούκ το οποίο αφορούσε ζητήματα που παρεμπόδιζαν την εύρυθμη λειτουργία του κράτους, ζητώντας την αναθεώρηση τους. Οι προτάσεις τροποποίησης του συντάγματος κοινοποιήθηκαν και στις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, τη Μ. Βρετανία, την Ελλάδα και την Τουρκία. Στα λεγόμενα «13 σημεία»²⁰ του Μακαρίου μειώνονταν τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων σε μεγάλο βαθμό, με την τουρκοκυπριακή κοινότητα να υποβιβάζεται πλέον σε μειονότητα.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η τουρκική πλευρά εναντιώθηκε στις προτάσεις Μακαρίου και κατηγορήσε τους Ελληνοκυπρίους ότι «έβλεπαν κακόπιστα τα συνταγματικά δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων»²¹. Στις αρχές Δεκεμβρίου, κατά τη διάρκεια διάσκεψης του NATO στην γαλλική πρωτεύουσα, ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, Βενιζέλος και της Τουρκίας, Ερκίν, συναντήθηκαν με κεντρικό θέμα την επικρατούσα κατάσταση στο νησί. Ωστόσο, το πολιτικό αλλά και κοινωνικό κλίμα στην περιοχή ήταν ήδη τεταμένο και με αφορμή ένα τυχαίο περιστατικό, ξεκίνησε η ανταλλαγή πυροβολισμών στη Λευκωσία²². Όπως ήταν φυσικό, η ανακοίνωση των 13 σημείων προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, οι οποίες αποτέλεσαν το εφαλτήριο των συγκρούσεων αλλά και των αιματηρών συμπλοκών που ακολούθησαν. Η σύγκρουσή μεταξύ των δύο κοινοτήτων κατεστάλη χάρη στην παρέμβαση της πρώτης ειρηνευτικής αποστολής²³.

Η παύση των εχθροπραξιών επετεύχθη κατόπιν συμφωνίας στις 30 Δεκεμβρίου του 1963, μετά από πρωτοβουλία του Βρετανού υπουργού Κοινοπολιτειακών Σχέσεων Ντάνκαν Σάντς. Οι υπογράφωντες της Συμφωνίας ήταν ο Σάντς, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο αντιπρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Φαζίλ Κιουτσούκ, ο πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής, Γλαύκος Κληρίδης και ο πρόεδρος της τουρκοκυπριακής Κοινοτικής Συνέλευσης, Ραούφ Ντενκτάς. Απόρροια της Συμφωνίας ήταν ο πρακτικός διαχωρισμός της Κύπρου σε κατεχόμενη και ελεύθερη. Το όριο ανάμεσα στις κατεχόμενες και ελεύθερες περιοχές ονομάστηκε «Παρεμβαλλόμενη Γραμμή του Ο.Η.Ε στην Κύπρο» ή

---

²⁰ Κρανιδιώτης, ό.π., σ. 44

²¹ Ibid, σ. 46

²² Ibid, σ. 46

²³ Ηρακλείδης, ό.π., σ. 102-103

«Πράσινη Γραμμή»²⁴, όπως είναι ευρέως γνωστό το όνομά της.

Ο τότε Βρετανός στρατηγός Πίτερ Γιάνγκ είναι ο ιθύνων για τον χαρακτηρισμό της ως «Πράσινη», εξαιτίας του χρώματος του μολυβιού με το οποίο την σχημάτισε επάνω στον χάρτη. Ο στόχος της «Γραμμής» ήταν διφυής. Ο άμεσος μεν, να υπάρξει ένα ουδέτερο γεωγραφικό σημείο μεταξύ των κοινοτήτων, ο έμμεσος δε, να αποφευχθεί μια ενδεχόμενη νέα ένταση μεταξύ τους. Η φύλαξή της ανατέθηκε στους απεσταλμένους στρατιωτικούς του ΟΗΕ και κατά μήκος της δημιουργήθηκε αποστρατικοποιημένη ζώνη. Η «Πράσινη Γραμμή» τέμνει μέχρι και σήμερα την Λευκωσία, καθιστώντας την τη μοναδική διαιρεμένη πρωτεύουσα ανά τον κόσμο και θέτει τους κανόνες διέλευσης προσώπων και εμπορευμάτων²⁵.

Η εγκαθίδρυση της «Πράσινης Γραμμής» για τον Μακάριο «*Ηταν ένα πρακτικό σχέδιο για να διευκολυνθεί σε κείνη τη δεδομένη στιγμή η διατήρηση της ανακωχής*»²⁶, όπως δήλωσε εύστοχα. Ωστόσο, φάνηκε πως η απόρροια της επιβολής της ήταν μείζονος σημασίας. Το χάσμα μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων ήταν πλέον εμφανές σε κάθε επίπεδο της καθημερινής ζωής. Κατ' επέκταση, επισημοποιήθηκε ο διαχωρισμός και σε εθνικό επίπεδο ισχυροποιώντας την ταυτότητα του Άλλου²⁷, δημιουργώντας έτσι την αίσθηση του ξένου και αντιπάλου.

Στις αρχές του 1964 ο Ντάνκαν Σάντς πρόταξε την σύγκληση Πενταμερούς Διάσκεψης στο Λονδίνο, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της Ελλάδας, της Τουρκίας, της Μ. Βρετανίας, της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αποσκοπώντας στην εξεύρεση μιας ειρηνικής λύσης²⁸, κάτι το οποίο ωστόσο δεν κατέστη δυνατό, για ακόμη μια φορά, εξαιτίας των αντίρροπων προτάσεων από τις συμβαλλόμενες πλευρές²⁹. Συγκεκριμένα, η τουρκοκυπριακή πλευρά προέβαλλε την ανησυχία της, η οποία αφορούσε την ύπαρξη νέων ενδεχόμενων ταραχών εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων. Επίσης, επιδίωξε τη μετακίνηση και ανταλλαγή πληθυσμών μέσω ενός γεωγραφικού διαχωρισμού του νησιού καθώς επίσης και την εγκατάσταση νέων

---

²⁴ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους κανονισμούς που ισχύουν για την «πράσινη γραμμή» βλέπε: Τμήμα Τελωνείων Κυπριακής Δημοκρατίας, Σημεία διέλευσης – Κανονισμός Πράσινης Γραμμής, <http://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/6C816214735FA1C9422577B300240AAC?OpenDocument>, accessed: 19/05/2014

²⁵ Ibid

²⁶ Αναφέρεται σε Κρανιδιώτης, ό. π., σ. 48

²⁷ Ηρακλείδης Αλέξης, *Ο Γόρδιος Δεσμός του Κυπριακού. Ερμηνείες του Αδιεξόδου και Αναζήτηση Βιώσιμης Λύσης* στο Τσάκωνας Παναγιώτης (επίμ), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης) 2008, σ. 286-287

²⁸ Παπαδόπουλος Λεωνίδας, *Το Κυπριακό Ζήτημα Κείμενα 1959-1974*, (Θεσ/νίκη: Εκδόσεις University Studio Press, 1999), σ. 135-136

²⁹ Κρανιδιώτης, ό. π., σ. 58-62

τουρκικών στρατευμάτων για την ενίσχυση της ασφαλείας της κοινότητάς τους. Η ελληνική πλευρά εναντιώθηκε πλήρως στις προτάσεις αυτές διότι υποστήριξε ότι αποτελούσαν παραβίαση των Συνθηκών Εγγυήσεως και Ασφαλείας.

Κεντρικό σημείο των διαπραγματεύσεων που ακολούθησαν αποτέλεσε η πρόταση των Ντάνκαν και Μπώλλ από τη Μ. Βρετανία και τις ΗΠΑ αντίστοιχα, η οποία ονομάστηκε «Αγγλοαμερικανικό Σχέδιο»³⁰. Καίτοι το Αγγλοαμερικανικό Σχέδιο έγινε αποδεκτό τόσο από τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας όσο και από την τουρκοκυπριακή ηγεσία, ο Μακάριος δεν επέδειξε σύμφωνη γνώμη. Η απορριπτική απάντηση αυτού οριστικοποίησε και την λήξη της Διάσκεψης.

Στις 15 Φεβρουαρίου 1964, το Συμβούλιο Ασφαλείας έκρινε ιδιαιτέρως έκρυθμη την επικρατούσα κατάσταση στην Κύπρο και αποφάσισε – με την συγκατάθεση της κυπριακής κυβέρνησης- την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης στο νησί με στόχο την αποκατάσταση της ειρήνης και την διαφύλαξη του νόμου.³¹ Ο Ου Θάντ, Γενικός Γραμματέας (στο εξής ΓΓ) του ΟΗΕ, ήταν υπεύθυνος για την εγκατάσταση της δύναμης και για την ανεύρεση ειρηνικής επίλυσης. Ο ΓΓ προχώρησε στη συγκρότηση, τον Μάρτιο του 1964, της ειρηνευτικής δύναμης United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (στο εξής UNFICYP)³² και διόρισε ως πρώτο διαμεσολαβητή τον Φιλανδό πρέσβη Σακάρτι Σέβερι Τουομιόγια.

Η αποστολή της UNFICYP μπορεί να αποτιμηθεί αρχικά ως επιτυχής, δεδομένου ότι στην Κύπρο επικρατούσε κατάσταση εμφυλίου πολέμου. Κατά το χρονικό διάστημα 1964 έως 1974 η ειρηνευτική δύναμη κατόρθωσε να σταματήσει τις εχθροπραξίες, με εξαίρεση τα αιματηρά γεγονότα που συνέβησαν στην Τυλληρία τον Αύγουστο του 1964, στους Αγίους Θεοδώρους και στην Κοφίνου τον Νοέμβριο του 1967³³.

Το έργο του Τουομιόγια ήταν δυσχερές καθώς βρέθηκε αντιμέτωπος με τις αγεφύρωτες διαφορές των δύο μερών. Η ελληνοκυπριακή πλευρά αξίωνε την κατάργηση των προνομίων που παρείχε το Σύνταγμα του 1960 και απέκλειε οποιαδήποτε λύση που δεν θα επέτρεπε τη δυνατότητα ένωσης με την Ελλάδα. Στον αντίποδα, η τουρκοκυπριακή πλευρά επέμενε στην

---

³⁰ Ibid, σ. 65-67

³¹ United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, *Establishment of UNFICYP*, <https://unficy.org/unmissions.org/establishment-unficy>, accessed: 9/5/2016

³² Περισσότερες πληροφορίες για την δραστηριότητα των κυανόκρανων στο νησί της Κύπρου την περίοδο 1964-1996 βλ. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, *Supervision of the cease-fire*, http://www.unficy.org/nqcontent.cfm?a_id=1489&tt=graphic&lang=11, accessed: 10/04/2014

³³ Κρανιδιώτης, ό.π., σ. 95

ισχύ των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου και στην ίδρυση ενός ομόσπονδου κράτους στο οποίο η κάθε πλευρά θα είχε χωριστή γεωγραφική έκταση³⁴. Μάλιστα, στο σημείο αυτό ο Τουομιόγια ήρθε αντιμέτωπος με την παρέμβαση των ΗΠΑ οι οποίες, με τη συναίνεση του Γ. Παπανδρέου, ανέθεσαν στον πρώην υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Ντιν Άτσεσον, τον ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία για την εξεύρεση λύσης³⁵.

Αναλυτικότερα, τον Ιούλιο του 1964 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Λίντον Τζόνσον απέστειλε τον Ντιν Άτσεσον στη Γενεύη για να συναντηθεί με τους αντιπροσώπους της Ελλάδας και της Τουρκίας. Εκεί, έθεσε προς διαβούλευση δύο σχέδια, ενώ η παρουσίαση του τελικού Σχεδίου έγινε τον Ιούλιο.

Το αρχικό σχέδιο εμπερίκλειε την αποδοχή της προσάρτησης της Κύπρου με την Ελλάδα από την Τουρκία, αλλά παράλληλα, πρότεινε ορισμένες παραχωρήσεις τις οποίες όφειλε να εφαρμόσει η Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα θα παραχωρούσε στην Τουρκία τη χερσόνησο της Καρπασίας, ώστε εκεί να δημιουργηθεί τουρκική στρατιωτική βάση. Η συγκεκριμένη περιοχή προτάθηκε λόγω της γεωγραφικής της θέσης που είναι πλησίον των τουρκικών λιμανιών. Το δεύτερο εναλλακτικό σχέδιο του Άτσεσον πρότεινε την περίπτωση εκμίσθωσης της Καρπασίας από την Τουρκία για τη χρονική περίοδο των επόμενων πενήντα χρόνων³⁶.

Παρά το γεγονός ότι η ελληνική κυβέρνηση υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου ήταν θετικά προσκείμενη ως προς το δεύτερο Σχέδιο, ο Μακάριος δεν έδωσε την συγκατάθεση του. Εικάζεται πως υπαίτια για την αρνητική του στάση ήταν η απουσία του επί τον συζητήσεις. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο Τουομιόγια «ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος εματαίωσε την Ένωσιν της Κύπρου με την Ελλάδα»³⁷. Αντίθετα με την Ελλάδα, η Τουρκία αποδέχθηκε το πρώτο Σχέδιο ως βάση διαπραγματεύσεων. Σε γενικές γραμμές, η λογική των σχεδίων που προτάθηκαν αποσκοπούσε στην επίλυση δύο πάγιων αξιώσεων των δύο πλευρών: την κάλυψη του χρόνιου αιτήματος για την Ένωση με την Ελλάδα από τους Ελληνοκυπρίους και την επιθυμία της Τουρκίας για διχοτόμηση του νησιού με τη μορφή παραχώρησης μιας στρατιωτικής βάσης στην Κύπρο.

---

³⁴ Ibid, σ. 107-115

³⁵ Τζερμιάς, ό.π, σ. 589

³⁶ Ibid, σ. 591

³⁷ Σωσσιδης Ι. Ν., *Η αλήθεια για το Σχέδιο Άτσεσον*, Το Βήμα, 27 Ιανουαρίου 2002, <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=139845>, accessed: 26/05/2014

Τον Σεπτέμβριο του 1964 ανέλαβε τα ηνία της διαμεσολάβησης ο πρώην πρόεδρος του Ισημερινού Γκάλο Πλάζα – Λάσσο, εξαιτίας του θανάτου του Τουομιόγια τον Αύγουστο του ίδιου έτους. Με την ανάληψη των υποχρεώσεών του, επεδίωξε να μεταβιβάσει το Κυπριακό Ζήτημα σε νέες βάσεις οι οποίες εμπεριέκλειαν και τις άμεσες συνομιλίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων του νησιού. Η άμεση επαφή των δύο πλευρών ήταν ζήτημα επιτακτικής ανάγκης για τον Πλάζα. Ο ίδιος αναγνώρισε την ανάγκη προσέγγισης του προβλήματος στις πραγματικές του διαστάσεις οι οποίες ήταν καθαρά ενδοκυπριακές. Κατόπιν συναντήσεων με την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή πλευρά, συνέταξε Έκθεση την οποία υπέβαλε, στις 26 Μαρτίου 1965, στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Ου Θάντ³⁸. Οι επισημάνσεις του Πλάζα αφορούσαν τα εξής κομβικά σημεία: «α) τη γνήσια ανεξαρτησία και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, β) την ύπαρξη ενιαίου κυπριακού κράτους, γ) την προστασία ατομικών και μειονοτικών δικαιωμάτων, δ) την αποστρατικοποίηση του νησιού»³⁹.

Αν και η αδέσμευτη ανεξαρτησία ήταν η κύρια επιδίωξη των Ελληνοκυπρίων, η ελπίδα για ένωση με την Ελλάδα δεν είχε παρέλθει, κάτι που ωστόσο ήθελε να αποτρέψει με κάθε τρόπο η τουρκική πλευρά. Επομένως, η ύπαρξη μίας ενδεχόμενης βιώσιμης λύσης θα έπρεπε να αποκλείει την πιθανότητα της ένωσης. Ο Πλάζα ήταν αντίθετος και με τις εισηγήσεις του ηγέτη των Τουρκοκυπρίων Ραούφ Ντενκτάς, σχετικά με τη μετακίνηση των πληθυσμών και τον σχηματισμό αμιγώς τουρκοκυπριακών και ελληνοκυπριακών περιοχών. Έκρινε την κίνηση αυτή αβάσιμη διότι θα επέφερε δεινά στην πλειοψηφία του πληθυσμού. Τέλος, θεώρησε πως για να αποτραπεί η επιρροή της μιας κοινότητας εις βάρος της άλλης, ήταν αναγκαία η πλήρης κατοχύρωση των μειονοτικών δικαιωμάτων. Βάσει αυτού, η δυσπιστία και η καχυποψία που διακατείχε τις δύο πλευρές θα μπορούσε εάν όχι να εξαλειφθεί, τουλάχιστον να μειωθεί σε αξιοσημείωτο βαθμό⁴⁰.

Η ελληνοκυπριακή ηγεσία και η Ελλάδα αποδέχτηκαν σε γενικές γραμμές την Έκθεση Πλάζα. Θεωρήθηκε πως οι προτάσεις και τα συμπεράσματα της έκθεσης αποτελούσαν θετικό σημείο επανέναρξης των συνομιλιών. Ωστόσο, από την Τουρκία και τους Τουρκοκυπρίους απορρίφθηκε αμετάκλητα διότι υποστηρίχθηκε πως οι εισηγήσεις του δεν είχαν εκείνη την

---

³⁸ European Commission of Human Rights, *Observations on the Past and Future Course of Mediation, Report of the United Nations Mediator Galo Plaza to the Secretary-General*, <http://www.cyprusdispute.org/materials/galoplaza/galoplaza4.html>, accessed: 29/05/2014

³⁹ Τζερμιάς, ό.π., σ. 605-608

⁴⁰ Ibid, σ. 603-611

νομική μορφή η οποία θα χαρακτήριζε μια διαπραγματευτική προσπάθεια και ότι οι απόψεις του είχαν υποκειμενική χροιά. Ουσιαστικά, δεν είχαν πεισθεί για την διασφάλιση των μειονοτικών τους δικαιωμάτων από τον ΟΗΕ και επέδειξαν απροθυμία στην εγκατάλειψη της λύσης ομοσπονδιακού χαρακτήρα. Συνεπώς, η αρνητική στάση της τουρκικής πλευράς οδήγησε το έργο του μεσολαβητή σε αδιέξοδο⁴¹.

Στο μεταξύ, το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα άλλαξε άρδην. Την 21^η Απριλίου του 1967 η Ελλάδα μετέβη σε δικτατορικό καθεστώς κατόπιν πραξικοπήματος που σημειώθηκε στην χώρα. Η νέα κυβέρνηση, καθότι σύμμαχος του ΝΑΤΟ, αποφάσισε να προσεγγίσει την Τουρκία και πρότεινε συνάντηση κορυφής ανάμεσα στους πρωθυπουργούς των δύο μητέρων πατρίδων, Κ. Κόλλια και Σ. Ντεμιρέλ. Η δεδομένη συνάντηση έλαβε χώρα στον Έβρο τον Σεπτέμβριο του 1967, με κύριο χαρακτηριστικό την εμμονή των δύο πλευρών στις θέσεις τους. Το αποτέλεσμα ήταν ένα ακόμη αδιέξοδο για το Κυπριακό⁴².

Τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο 1967 ο Κύπριος υπουργός Εξωτερικών Σπ. Κυπριανού συναντήθηκε με τον Ου Θάντ με σκοπό να καταστήσει σαφές πως ο άμεσος ελληνοτουρκικός διάλογος θα έπρεπε να εγκαταλειφθεί και ότι η λύση του Κυπριακού θα έπρεπε να βασίζεται αμιγώς στον ΟΗΕ, θέσεις που βρήκαν αντίθετες την τουρκική κυβέρνηση καθώς και τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας.

Τον ακόλουθο μήνα σημειώθηκαν αιματηρά επεισόδια στην Κοφινού και στους Αγίους Θεοδώρους, τα οποία προκάλεσαν και την επόμενη κατά σειρά κρίση. Η απαρχή των επεισοδίων σημειώθηκε, όταν οι Τούρκοι πυροβόλησαν κατά της ελληνοκυπριακής περιπόλου αρνούμενοι τον έλεγχο ρουτίνας, με τον Γρίβα να αντεπιτίθεται. Ωστόσο, θεωρείται πως η συμπλοκή αυτή ήταν υποκινούμενη από την Εθνοφρουρά.⁴³ Ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών Ι. Τσαγκλαγιαγκίλ διαβίβασε προφορικά στον ειδικό αντιπρόσωπο του ΟΗΕ ότι « *Εάν δεν σταματήσουν οι μάχες αμέσως και δεν υποχωρήσουν από την περιοχή των Αγίων Θεοδώρων και της Κοφίνου οι ελληνοκυπριακές και ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, θα δημιουργηθεί τέτοια κρίση, που θα ξεπεράσει τα όρια του νησιού*»⁴⁴. Εν τέλει, η κυπριακή κυβέρνηση πρόσταξε την κατάπαυση του πυρός και η ένταση αποσβήστηκε σταδιακά.

Με αφορμή την συμπλοκή στους Αγίους Θεοδώρους, η Τουρκία άδραξε την ευκαιρία και

---

⁴¹ Κρανιδιώτης, ό. π., σ. 121-122

⁴² Ibid, σ. 166-167

⁴³ Τζερμιάς, ό. π., σ. 642

⁴⁴ Κρανιδιώτης, ό. π., σ. 171

απέστειλε διακοίνωση προς την ελληνική κυβέρνηση αξιώνοντας «α) την ανάκληση των υπεράριθμων ελληνικών στρατευμάτων και Ελλήνων αξιωματούχων που είχαν σταλεί στο νησί, πέραν του προβλεπόμενου από τη Συνθήκη Συμμαχίας αριθμού, β) την ανάκληση του στρατηγού Γρίβα, ως υπαίτιο της κρίσης, γ) τη διάλυση της κυπριακής Εθνοφρουράς, δ) την αποζημίωση στους Τουρκοκυπρίους για τις ζημιές που υπέστησαν από τις επιθέσεις, ε) την αύξηση της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ καθώς και την αναγνώριση του δικαιώματος σχηματισμού τοπικών διοικήσεων και αστυνομικών μονάδων στις περιοχές των θυλάκων από τους Τουρκοκυπρίους»⁴⁵. Αν και οι αξιώσεις της διακοίνωσης αφορούσαν κυρίως την κυπριακή κυβέρνηση, το γεγονός ότι η Τουρκία αποφάσισε να την αποστείλει στις ελληνικές αρχές, μαρτυρά, για ακόμη μία φορά, την τουρκική προσέγγιση του Κυπριακού Ζητήματος ως μια ελληνοτουρκική διαφορά. Γνώριζε, άλλωστε, πως η Ελλάδα θα ανταποκρινόταν ευμενέστερα σε αυτές τις απαιτήσεις συγκριτικά με την κυβέρνηση Μακαρίου, ο οποίος θεωρούσε πως μια τέτοια αποχώρηση θα καθιστούσε το νησί ευάλωτο σε μια ενδεχόμενη τουρκική εισβολή. Η ελληνική κυβέρνηση ωστόσο, βρέθηκε απροετοίμαστη ως προς την αντιμετώπιση αυτής της σοβαρής κρίσης και αποφάσισε να επαναφέρει στο προσκήνιο τον πρώην πρωθυπουργό της Ελλάδας, Παναγιώτη Πιπινέλη, ο οποίος ήταν φιλικά διακείμενος προς τη Δύση διορίζοντάς τον υπουργό Εξωτερικών.

Σύντομα η κρίση κινητοποίησε διεθνείς διαμεσολαβητικές προσπάθειες. Ο ΓΓ του ΟΗΕ διόρισε τον Ρόζ Μπέννεντ ως προσωπικό του αντιπρόσωπο στην Κύπρο και επιπρόσθετοι διεθνείς δρώντες έβαλαν ένα λίθο για την αποφυγή αναζωπύρωσης του ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, στις 22 Νοεμβρίου 1967, η Μ. Βρετανία, οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, πραγματοποίησαν ένα διάβημα προς τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας. Ο Καναδός πρωθυπουργός Πήτερσον πρότεινε μέσω διακανονισμού « α) τη μείωση των ελληνικών και τουρκικών στρατευμάτων στα επίπεδα που όριζε η Συνθήκη Συμμαχίας β) την αποζημίωση των Τουρκοκυπρίων γ) την αύξηση της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ και δ) μια τουρκική εγγύηση για αποκλεισμό μελλοντικής επέμβασης»⁴⁶. Η πρόταση Πήτερσον υπερείχε από την προαναφερθείσα τουρκική διακοίνωση προς την ελληνική κυβέρνηση, μόνο στο σημείο επί των τουρκικών εγγυήσεων για στρατιωτική παρέμβαση. Εκείνη την ημέρα ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζόνσον, αποφάσισε να διορίσει τον πρώην Υπουργό Άμυνας και μετέπειτα υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Σάουρους Βανς, ως ειδικό

---

⁴⁵Ibid, σ. 173

⁴⁶ Ibid, σ. 174

μεσολαβητή για την διένεξη. Λίγες μέρες αργότερα, ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Μ. Μπριόζο, συμμετείχε στην άσκηση διαμεσολάβησης. Οι δύο μεσολαβητές, σε συνεργασία με τον ΓΓ του ΟΗΕ, Ροζ Μπένετ, έδειξαν την υποστήριξη τους για την πρόταση του Πήτερσον. Η Αθήνα επειδή διατηρούσε βλέψεις στρατιωτικής βοήθειας από τις ΗΠΑ, τέθηκε υπέρ του Σχεδίου. Η πρώτη συμφωνία μεταξύ της ελληνικής και τουρκικής κυβέρνησης καταγράφηκε στις 24 Νοεμβρίου 1967.

Με βάση αυτή τη συμφωνία, ο Σ. Βάνς πρόσθεσε κάποια επιμέρους σημεία, όπως ήταν : «η αύξηση της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ, η διάλυση της Εθνοφρουράς, η αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Κύπρο και η αριθμητική μείωση της κυπριακής αστυνομίας»⁴⁷. Η απάντηση της Ελλάδας και της Τουρκίας ήταν θετική, όμως η κυπριακή κυβέρνηση Μακαρίου διατύπωσε τις επιφυλάξεις της⁴⁸, διότι το «Σχέδιο Βανς» απέκλινε σε αρκετά σημεία από την πρόταση του Ου Θάντ. Ωστόσο, οι όροι της νέας συμφωνίας θεωρήθηκαν ετεροβαρείς, επειδή έκλιναν υπέρ της τουρκικής πλευράς. Τελικά, η Τουρκία έπαυσε τις απειλητικές της δηλώσεις της περί εισβολής και η Ελλάδα διέταξε την απόσυρση των στρατευμάτων της.⁴⁹

Πλέον, η ένωση με τη Ελλάδα φάνταζε ουτοπική και οι Ελληνοκύπριοι άρχισαν να θεωρούν ως πιο βιώσιμο στόχο την λύση της ανεξαρτησίας. Επ' αυτού, χαρακτηριστική είναι η δήλωση του αρχιεπισκόπου Μακαρίου στις 12 Ιανουαρίου του 1968: «*Αν και η ένωση είναι ένας στόχος ευκαίος, δεν είναι πια εφικτός. Οι Κύπριοι πρέπει να το καταλάβουν αυτό και να συνεχίσουν να αγωνίζονται για την πραγματοποιήσιμη λύση που είναι η ανεξαρτησία της Κύπρου*»⁵⁰.

Συμπερασματικά, οι ΗΠΑ κατείχαν εξέχον ρόλο στην εξέλιξη της κρίσης του 1967, τοποθετώντας τον ΟΗΕ σε συμπληρωματικό ρόλο. Οι διπλωματικές προσπάθειές τους πέτυχαν την αποσόβηση της κρίσης και την πρόληψη μιας γενικευμένης πολεμικής αντιπαράθεσης στο πλαίσιο του ψυχροπολεμικού κλίματος της εποχής.

Νέοι γύροι άκαρπων συνομιλιών και διαπραγματεύσεων έλαβαν χώρα από το 1967 έως το 1974. Η έλλειψη προόδου και η αδιαλλαξία ήταν το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου. Επιπλέον, οι γενικότερες πολιτικές ανακατατάξεις που διαδραματίστηκαν στην ευρύτερη περιοχή και η δικτατορική ελληνική κυβέρνηση λειτούργησαν συνδυαστικά στην επιβάρυνση

---

⁴⁷ Αναφέρεται σε Κρανιδιώτης, ό.π., σ. 175

⁴⁸ Ibid, σ. 176

⁴⁹ Ibid, σ. 179

⁵⁰ Ibid, σ. 179

του Ελληνισμού της Κύπρου με ένα επιπρόσθετο κλίμα δυσφορίας ως προς την ικανοποίηση των προσδοκιών του. Τον Νοέμβριο του 1973 σημειώθηκε στην Αθήνα η εξέγερση του Πολυτεχνείου κατά του καθεστώτος της δικτατορικής ελληνικής κυβέρνησης Παπαδόπουλου, με τον ταξίαρχο Δημήτρη Ιωαννίδη να αναλαμβάνει την ηγεσία της χώρας. Μια προοπτική επίλυσης διαφάνηκε στις 13 Ιουλίου του 1974, όταν ο Έλληνας συνταγματολόγος Δεκλερής σε συνεργασία με τον Τούρκο συνάδελφό του Αλτικαστί σύναψαν μια συμφωνία με την αποδοχή του Κληρίδη και του Ντενκτάς. Παρά ταύτα, η προαναφερθείσα συμφωνία δεν υπογράφηκε ποτέ, διότι μεσολάβησε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και η τουρκική εισβολή⁵¹.

Στις 15 Ιουλίου του 1974 εκδηλώθηκε εκ μέρους της Εθνοφρουράς, το αιματηρό πραξικόπημα κατά του προέδρου Μακαρίου. Αφορμή του πραξικοπήματος στάθηκαν κυρίως οι χρόνιες εχθρικές σχέσεις του Μακαρίου με την ελληνική χουντική κυβέρνηση⁵². Παρά την αντίσταση του κυπριακού λαού, το πραξικόπημα επιβλήθηκε και ο Μακάριος διέφυγε στην Ουάσινγκτον. Έκτοτε η θέση του προέδρου αναλήφθηκε από τον Νικόλαο Σαμψών, ο οποίος ήταν γνωστός για τις ανθενωτικές του αντιλήψεις. Η Τουρκία, επωφελήθηκε από τα τρέχοντα γεγονότα, εισέβαλε στην νήσο και κατάφερε την κατάληψη του 37% του βόρειου εδάφους και το 53% των ακτών της Κύπρου. Επιπρόσθετα, επεδίωξε μια εθνική εκκαθάριση χρησιμοποιώντας τη βίαιη μετακίνηση πληθυσμών⁵³. Η τουρκική στρατιωτική επέμβαση είναι γνωστή με την κωδική ονομασία «Επιχείρηση Αττίλας», αποτελώντας μια κατάφωρη παραβίαση της Συνθήκης Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Τουρκία αρνήθηκε πως επρόκειτο για παραβίαση της Συνθήκης και παρουσίασε την ενέργειά της ως μια επέμβαση για την επίτευξη της ειρήνης βασιζόμενη στο επιχείρημα της προστασίας της τουρκοκυπριακής κοινότητας από τον ελληνικό εθνικισμό, εξαιτίας της χούντας στην Ελλάδα αλλά και την αποτροπή τυχόν ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα⁵⁴. Οι Ελληνοκύπριοι του βόρειου τμήματος του νησιού, που αποτελούσαν το 80% της κατοικημένης περιοχής εκδιώχθηκαν βίαια ενώ παράλληλα, ένας μεγάλος αριθμός αγνοουμένων ή θανόντων καταγράφηκε⁵⁵. Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της εισβολής επηρέασαν αρνητικά ποικίλους τομείς που διέπουν ένα κράτος ως σύνολο. Πέραν της βίαιης εδαφικής διαίρεσης, της καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον σφετερισμό

---

⁵¹ Θεοφάνους, ό.π., σ. 75

⁵² Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, ό.π., σ. 117

⁵³ Θεοφάνους, ό.π., σ. 76

⁵⁴ Ιωσήφ, ό.π., σ.118

⁵⁵Βλ. σχετικά Υπουργείο Εξωτερικών Κυπριακής Δημοκρατίας, *Ιστορική Αναδρομή*, Μάιος 2006, http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/cyprus01_gr/cyprus01_gr?OpenDocument,accessed: 27/4/2014

περιουσιακών κεκτημένων, διευρύνθηκαν και σε άλλους τομείς όπως είναι ο διπλωματικός, ο οικονομικός, ο πολιτιστικός και πάνω απ' όλα, ο εθντικός.

Κλείνοντας το πρώτο κεφάλαιο και κάνοντας μια ανασκόπηση της πολιτικής ιστορίας της Κύπρου, καθίσταται εμφανές ότι η ρήξη των σχέσεων της ελληνοκυπριακής κοινότητας με τη βρετανική διοίκηση του νησιού μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και η έξαρση του εθνικισμού και στις δυο κοινότητες, συνετέλεσαν στη διαμόρφωση των μελλοντικών εξελίξεων στην περιοχή. Κύρια γεγονότα της εξεταζόμενης περιόδου στο παρόν κεφάλαιο αποτέλεσαν ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ, η εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, το «Σχέδιο Ακρίτας» καθώς και η δημιουργία της «Πράσινης Γραμμής» όταν πλέον ο ΟΗΕ ανέλαβε τον ρόλο του ειρηνευτή. Τέλος, το πραξικόπημα του 1967 στην Ελλάδα και η κρίση στην Κύπρο το ίδιο έτος, ενίσχυσε τον παρεμβατικό ρόλο των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ στην περιοχή, ενώ η ανατροπή του Μακαρίου το 1974 είχε ως αποτέλεσμα την επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο και την πραγματοποίηση του «Σχεδίου Αττίλας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος:

η περίοδος 1974 – 1982

Στις 23 Ιουλίου, την επαύριον της τουρκικής εισβολής, κατέρρευσε το χουντικό καθεστώς στην Ελλάδα και σχηματίστηκε κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Παράλληλα, στην Κύπρο ο Σαμψών παραιτήθηκε και ανέλαβε την προεδρία ο Γλαύκος Κληρίδης. Το ίδιο έτος, πραγματοποιήθηκε η έναρξη δύο διασκέψεων με αντικείμενο το Κυπριακό Ζήτημα, μετά από πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ αποσκοπώντας στην εξεύρεση λύσης. Συμμετέχοντες ήταν ο Κληρίδης, ο Ντενκτάς και οι υπουργοί Εξωτερικών της Τουρκίας, Τ. Γκιούνες, της Ελλάδας, Γ. Μαύρου, και της Μ. Βρετανίας, Τζέιμς Κάλαχαν⁵⁶. Η πρώτη διάσκεψη ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο, ενώ η δεύτερη διάσκεψη ξεκίνησε το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου, οπότε και τέθηκαν επί των διαπραγματεύσεων το Σχέδιο Ντενκτάς και το Σχέδιο Γκιούνες. Το πρώτο υποστήριξε τη διζωνική ομοσπονδία, ενώ το δεύτερο, πρότεινε την διοίκηση έξι περιοχών (περίπου το 34% του νησιού) σε όλη την επικράτεια της Κύπρου από την Τουρκία. Η δεύτερη πρόταση δεν έγινε αποδεκτή από τον Ντενκτάς. Η Τουρκία πρόταξε τον διαχωρισμό των κοινοτήτων με χαρακτήρα άμεσης απάντησης από τον Κληρίδη (*take it or leave it*)⁵⁷. Η Διάσκεψη της Γενεύης οδηγήθηκε σε ναυάγιο, καθώς τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία δεν κατάφεραν να βρουν μια κοινή αποδεκτή λύση.

Με την απόφαση 353/20.07.1974 το Συμβούλιο Ασφαλείας ζήτησε «*Τον σεβασμό της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου*», «*τον άμεσο τερματισμό της ξένης στρατιωτικής επέμβασης*» και την «*αποχώρηση χωρίς καθυστέρηση από την Κυπριακή Δημοκρατία του ξένου στρατιωτικού προσωπικού που δεν καλύπτεται από διεθνείς συμφωνίες*»⁵⁸. Εντύπωση προκαλεί η απουσία μέτρων σε περίπτωση μη εναρμόνισης με την εφαρμογή της Απόφασης και ο περιορισμός, σε μορφή έκκλησης, προς τις εγγυήτριες δυνάμεις

⁵⁶ Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 108

⁵⁷ Ibid, σ. 109

⁵⁸ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 353 (1974), <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/462598A76861A108C2256D7C00372FE1?OpenDocument>, accessed: 27/4/2014

«για αποκατάσταση της ειρήνης στην περιοχή και της συνταγματικής τάξης στην Κύπρο». Λίγους μήνες αργότερα και ενώ η τουρκική εισβολή εδραιώθηκε με το πέρασμα του χρόνου, το Συμβούλιο Ασφαλείας συνέχισε τις διαδοχικές επικλήσεις υπό τη μορφή αποφάσεων, χωρίς όμως να βρει ανταπόκριση. Για αυτό τον λόγο, αποφάσισε την αποστολή διαμεσολαβητών. Η συμμετοχή του ΟΗΕ και η αποστολή του ΓΓ του Οργανισμού στην αναζήτηση τελικής λύσης θα κυριαρχήσει στις διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού από το 1975 και έπειτα.

2.1 Οι Διακοινοτικές Συνομιλίες της Βιέννης (1975-1976)

Μετά την εισβολή, η τουρκοκυπριακή κοινότητα ανακηρύχθηκε μονομερώς σε «Τουρκικό Ομόσπονδο Κράτος της Κύπρου» στις 13 Φεβρουαρίου του 1975, ενώ πριν την εισβολή αυτοπροσδιορίζονταν ως «Τουρκοκυπριακή Προσωρινή Διοίκηση», με απόφαση που πάρθηκε στις 29 Δεκεμβρίου του 1967⁵⁹. Στις 17 Οκτωβρίου το αμερικανικό Κογκρέσο αποφάσισε να παγώσει την παροχή στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία και να επιβάλλει εμπάργκο όπλων σε βάρος της⁶⁰. Με τον τρόπο αυτό, αν και δεν επήλθε κάποια ουσιώδης αλλαγή στην επικρατούσα κατάσταση της νήσου, επιτεύχθηκε μια ηθική καταδίκη της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο.

Εν συνεχεία, τέσσερις νέοι γύροι συνομιλιών διεξήχθησαν στην Βιέννη και ένας ακόμη στη Νέα Υόρκη, επιτηρούμενοι από τον ΓΓ του ΟΗΕ. Οι πέντε συνολικά γύροι δρομολογήθηκαν τον Απρίλιο του 1975 και διήρκησαν ένα χρόνο. Κατά τις συνομιλίες δεν επετεύχθη ουδεμία συμφωνία εξαιτίας της έντονης δυσπιστίας που διακατείχε τις συμβαλλόμενες πλευρές. Η ελληνοκυπριακή πλευρά υπήρξε διστακτική στην αποδοχή του όρου «διζωνική ομοσπονδία» ενώ οι Τουρκοκύπριοι συμφώνησαν για την ισότιμη συμμετοχή των κοινοτήτων υπό την μορφή κεντρικής ομοσπονδίας. Όσο αφορά το εδαφικό ζήτημα, προτάθηκε από την ελληνική πλευρά η αναλογία 80% υπέρ της ελληνοκυπριακής και 20% υπέρ της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Εντούτοις, καμία σύγκλιση απόψεων δεν επετεύχθη και οι συνομιλίες όρισαν την λήξη τους τον Φεβρουάριο του 1976. Τότε ήταν που ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ραούφ Ντενκτάς διακοίνωσε με μορφή απειλής την ανακήρυξη ανεξάρτητου κράτους στη Βόρεια Κύπρο⁶¹.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τον τρίτο γύρω συνομιλιών που πραγματοποιήθηκε

⁵⁹ Παπαδόπουλος, ό.π., σ. 277

⁶⁰ Το εμπάργκο αυτό ήρθε μερικώς το 1976 και οριστικά από τον πρόεδρο Κάρτερ τον Αύγουστο του 1978.

⁶¹ Τζεργιάς Ν. Παύλος, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Libro 2001), Τόμος Β', σ. 779-778

από την 31η Ιουλίου έως την 2η Αυγούστου 1975 οι απόψεις συνέκλιναν για την αναδιάταξη των πληθυσμών. Συγκεκριμένα, συμφωνήθηκε η μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων που διέμεναν στα νότια της νήσου στον κατεχόμενο Βορρά⁶², ενώ παράλληλα, ο Ντενκτάς διαβεβαίωσε ότι οι Ελληνοκύπριοι που διέμεναν ακόμη στον Βορρά θα είχαν την κατάλληλη βοήθεια ώστε να εξασφαλίσουν μια ομαλή ζωή. Επίσης, συμφωνήθηκε να επανατεθούν οι Ελληνοκύπριοι που βρίσκονταν στον Νότο με τις οικογένειές τους που παρέμεναν στο βόρειο τμήμα του νησιού. Βάσει αυτής της συμφωνίας, η οποία χαρακτηρίστηκε από τους Τούρκους ως «Εθελοντική Αναδιάταξη Πληθυσμών»⁶³, μετακινήθηκαν τελικώς 8.033 Τουρκοκύπριοι και 943 Ελληνοκύπριοι στον Βορρά υπό την εποπτεία της UNFICYP. Με την οπτική των Τουρκοκυπρίων επί της συμφωνίας, το ζήτημα των εκτοπισμένων επιλυόταν.

Παρά το γεγονός ότι η απόφαση αυτή ήταν αποτέλεσμα κοινής συμφωνίας του Μακαρίου αλλά και της πλειοψηφίας του Εθνικού Συμβουλίου, ο Κληρίδης, ο οποίος και εκπροσώπησε την ελληνοκυπριακή πλευρά κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, επικρίθηκε εντονότατα για την μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων⁶⁴. Στην πράξη πάντως, η μετακίνηση Τουρκοκυπρίων, που ζούσαν στο Νότο, σήμαινε τη δημογραφική διχοτόμηση της νήσου και άνοιγε τον δρόμο στον απώτερο στόχο της τουρκικής κυβέρνησης, δηλαδή, στην επίλυση του ζητήματος πάνω στη βάση μιας γεωγραφικής και όχι λειτουργικής ομοσπονδίας. Όπως φάνηκε και εκ των υστέρων, η συμφωνία αποτέλεσε μια καθοριστική εξέλιξη εφόσον ουσιαστικά οριστικοποίησε την διαίρεση της Κύπρου.

Η ελληνοκυπριακή κυβέρνηση, με την βλέψη της διαφυγής από το αδιέξοδο που επέφερε ο τρίτος γύρος διαπραγματεύσεων και δεδομένης της πλήρους αποτυχίας της τέταρτης διπλωματικής συνάντησης, ζήτησε τελικώς από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ να επιληφθεί του ζητήματος, επιδιώκοντας έτσι να το ανάγει σε πρόβλημα διεθνούς εμβέλειας. Αυτή η κίνηση επέφερε θετικά αποτελέσματα, εάν κρίνουμε από τις δηλώσεις του Κίσινγκερ στην συνέλευση του ΟΗΕ για την «απόσυρση ξένων ενόπλων δυνάμεων, την αναγνώριση ανεξαρτησίας, κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου, την εκπλήρωση των επιθυμιών των προσφύγων και την διαπίστωση ότι η διαχωριστική γραμμή δεν μπορεί να έχει οριστικό

---

⁶² Βλ. Υπουργείο Εξωτερικών Ελληνικής Δημοκρατίας, *Δικονοτική Συμφωνία - The Third Vienna Agreement - August 1975*, <http://www.mfa.gr/images/docs/kypriako/...> accessed: 25/4/2014

⁶³ Τζερμιάς, ό.π., σ. 781

⁶⁴ Τζερμιάς, ό.π., σ. 782

χαρακτήρα»⁶⁵. Ωστόσο, μια άσκηση διαμεσολάβησης τέτοιας φύσεως από τους διεθνείς δρώντες δεν είχε πρακτικά αποτελέσματα. Τα Ψηφίσματα και οι Αποφάσεις των Ηνωμένων δεν θα μπορούσαν άλλωστε να επιφέρουν ουσιαστικά αποτελέσματα χωρίς την λήψη συγκεκριμένων μέτρων, μέτρα τα οποία θα έθεταν σε εφαρμογή όλες τις Αποφάσεις των διεθνών οργανισμών.

2.2 Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου Μακαρίου-Ντενκτάς (1977)

Στις 12 Φεβρουαρίου του 1977, οι ηγέτες Μακάριος και Ντενκτάς υπέγραψαν, παρουσία του ΓΓ του ΟΗΕ Κούρτ Βαλντχάιμ, μια συμφωνία τεσσάρων σημείων μετά από συνομιλίες στη Λευκωσία υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η συγκεκριμένη συμφωνία αποτέλεσε ένα πλαίσιο που διατύπωνε τις κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων θα αναζητούνταν λύσεις. Επιβεβαίωσε ότι ο μελλοντικός διακανονισμός του Κυπριακού Ζητήματος θα βασιζόταν στο πλαίσιο μιας διζωνικής και δικοινοτικής ομοσπονδίας αποτελούμενης από δύο κράτη και από δύο κοινότητες. Πιο συγκεκριμένα προέβλεπε τα ακόλουθα:

- «1. Μία ανεξάρτητη, αδέσμευτη, δικοινοτική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία.
2. Η εδαφική περιοχή υπό τη διοίκηση κάθε κοινότητας θα συζητηθεί υπό το φως της οικονομικής βιωσιμότητας ή παραγωγικότητας και εγγείου ιδιοκτησίας.
3. Θέματα αρχών, όπως η ελευθερία διακίνησης και εγκατάστασης, το δικαίωμα της περιουσίας και άλλα περαιτέρω θέματα, είναι ανοικτά προς συζήτηση, λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη βάση του δικοινοτικού ομοσπονδιακού συστήματος και ορισμένες πρακτικές δυσχέρειες που πιθανόν να αναδειχθούν για την τουρκοκυπριακή κοινότητα.
4. Οι εξουσίες και λειτουργίες της κεντρικής κυβέρνησης θα είναι τέτοιες ώστε να διασφαλίζουν την ενότητα της χώρας, έχοντας υπόψη τον διακοινοτικό χαρακτήρα του Κράτους.»⁶⁶.

Η παρούσα συμφωνία υπέδειξε την μεταστροφή της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης στο ζήτημα της μορφής της ομοσπονδίας και την αποδοχή της συνεργασίας με τους Τουρκοκυπρίους για την εύρυθμη λειτουργία της Δημοκρατίας. Τέλος, από τη μεριά τους οι Τουρκοκύπριοι αναγνώριζαν πλέον τη βασική ενότητα του κράτους.

---

⁶⁵ Ibid, σ. 785

⁶⁶ Για τη πλήρη συμφωνία βλ. Θεοφάνους, ό.π, σ. 269

2.3 Πλαίσιο διευθέτησης του Κυπριακού από τις κυβερνήσεις ΗΠΑ - Μ. Βρετανίας - Καναδά το 1978

Ο αιφνίδιος θάνατος του Μακαρίου σημειώθηκε στις 3 Αυγούστου του 1977, με τον Σπύρο Κυπριανού να τον διαδέχεται στη θέση του προέδρου, ενώ στην Ελλάδα πρωθυπουργός ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Την επόμενη χρονιά, τον Νοέμβριο του 1978 η αμερικανική, βρετανική και καναδική κυβέρνηση υπέβαλαν ένα νέο σχέδιο, το επονομαζόμενο «Πλαίσιο ABC» (American, British, Canadian) προς τους Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους. Το σχέδιο αυτό, παρά τον γενικό χαρακτήρα του και την περιληπτική δομή του, αποτέλεσε μια συνολική πρόταση λύσης του Κυπριακού Ζητήματος, βασιζόμενο στο σύνταγμα του 1960 και στις κατευθυντήριες γραμμές της 12^{ης} Φεβρουαρίου 1977. Το πλαίσιο του σχεδίου ήταν ένα δικοινοτικό, ομοσπονδιακό κράτος με δύο συνιστώσα αλλά ανομοιογενή μέρη. Επίσης, απαγόρευε την ένωση με άλλο κράτος και απέρριπτε την άσκηση ισότιμης κοινοβουλευτικής εξουσίας⁶⁷. Ο Κυπριανού, παρά τις συστηματικές πιέσεις από την ελληνική κυβέρνηση, απέρριψε το σχέδιο αυτό πριν ακόμη από την τοποθέτηση της τουρκικής μεριάς⁶⁸. Από την άλλη πλευρά, και η Τουρκία δήλωσε την απόρριψη της καθότι θεώρησε πως δεν συμβαδίζει με την τουρκική πολιτική. Εντούτοις, το «Πλαίσιο ABC» είχε όλες τις προδιαγραφές να αποτελέσει μια συνετή βάση διαπραγματεύσεων.

2.4 Η Συμφωνία Κορυφής Κυπριανού - Ντενκτάς 1979

Μια ακόμη Συμφωνία Κορυφής υπογράφηκε τον Μάιο του 1979, στο πλαίσιο της οποίας ο Κυπριανού και ο Ντενκτάς επανέλαβαν τις δεσμεύσεις τους αναφορικά με τη σύσταση ομοσπονδίας, υιοθετώντας ένα κείμενο 10 σημείων. Η συμφωνία που αφορούσε το προαναφερθέν κείμενο, ουσιαστικά επεσήμανε την έναρξη νέων διακοινοτικών συνομιλιών και επαναλάμβανε τα σημεία της Συμφωνίας του 1977⁶⁹.

---

⁶⁷ Τζερμιάς, ό.π., σ. 815-816

⁶⁸ Θεοφάνους, ό.π., σ. 88

⁶⁹ Ibid, σ. 87

Οι κύριες προβλέψεις της συμφωνίας περιελάμβαναν τα κάτωθι ⁷⁰ :

- Επανάληψη διακοινοτικών συνομιλιών στις 15 Ιουνίου 1979.
- Αποδοχή ως βάση των συνομιλιών των βασικών γραμμών της Συμφωνίας Μακαρίου - Ντενκτάς του 1977 και των Αποφάσεων του ΟΗΕ σχετικά με το Κυπριακό.
- Σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες όλων των κατοίκων της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Διεξαγωγή συνομιλιών με βάση τις εδαφικές και συνταγματικές πτυχές και την αποστρατικοποίηση της Κύπρου.
- Απόδοση άμεσης προτεραιότητας στην επίτευξη και εφαρμογή συμφωνίας για τα Βαρώσια.
- Αναγκαία η επάνοδος σε ομαλές συνθήκες με την σύμπραξη καλής θελήσεως και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.
- Απόδοση εγγυήσεων για την ανεξαρτησία, την κυριαρχία, την εδαφική ακεραιότητα και την Δημοκρατία.
- Διεξαγωγή των διακοινοτικών συνομιλιών στην Λευκωσία, χωρίς κωλυσιεργίες.

Η δεύτερη αυτή συμφωνία αποτέλεσε ένα μείγμα υποχρεώσεων, ώστε να διατηρηθεί το πνεύμα της Συμφωνίας του 1977⁷¹. Αντικειμενικός στόχος και των δύο Συμφωνιών ήταν η σύσταση ομοσπονδίας. Συνιστούσαν, δηλαδή, την επιδίωξη ενότητας του κράτους και την διατήρηση αυτής, απέχοντας από ενέργειες που ενδεχομένως να οδηγούσαν στην απόσχιση του συμφωνηθέντος καθεστώτος. Άλλωστε, η δέσμευση και των δύο συμβαλλόμενων μερών ήταν, η συνέχιση των συνομιλιών και των διαπραγματεύσεων .

---

⁷⁰ Αναφέρεται σε Θεοφάνους, σ. 270-271

⁷¹ Μέρος της συμφωνίας μεταξύ του Σπύρου Κυπριανού και του Ραούφ Ντενκτάς, στην οποία κατέληξαν στις 19 Μαΐου 1979. Βλ. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, Συμφωνίες για το Κυπριακό Πρόβλημα, Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου 10 Σημείων της 19^{ης} Μαΐου 1979, <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/5BA83ABAD24F088EC2256D7C00368A54?OpenDocument>, accessed: 25/4/2014

2.5 Διακοινοτικές συνομιλίες μετά το 1980

Με γνώμονα τη συνάντηση των ηγετών της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής μεριάς το 1980 υπογραμμίσθηκε από τον ΓΓ ότι οι συνομιλίες θα βασιζόνταν στις Συμφωνίες Κορυφής του 1977 και 1979. Παράλληλα, τονίσθηκε πως οι διαπραγματεύσεις έπρεπε να κινηθούν γύρω από δύο βασικούς άξονες: τον ομοσπονδιακό, πάνω στον οποίο θα βασιζόταν η συνταγματική πτυχή, και τον διζωνικό, πάνω στον οποίο θα βασιζόταν η εδαφική πτυχή. Από την πλευρά της, η τουρκοκυπριακή κοινότητα στηρίχθηκε πάνω στις ακόλουθες αρχές⁷²: οι συζητήσεις δεν θα αφορούσαν την επιστροφή στις ιδρυτικές συνθήκες του 1959, το ενιαίο Κράτος δεν επρόκειτο να ανασυσταθεί, η ομοσπονδία θα περιελάμβανε δύο ισότιμους εταίρους που θα θεωρούνταν συνιδρυτικά μέλη της ομοσπονδίας, η εξουσία της κεντρικής διοίκησης θα πήγαινε από τις συστατικές πολιτείες, το τεκμήριο αρμοδιότητας θα ανήκε στις πολιτείες, και οι ελευθερίες διακίνησης, εγκατάστασης και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων θα υπόκειντο σε περιορισμούς.

Η ελληνοκυπριακή πλευρά από τη μεριά της εστίασε στον ενωτικό ρόλο της κεντρικής ομοσπονδίας. Το έδαφος θα θεωρούνταν ως ένα και αδιαίρετο και θα συντίθεντο από τα εδάφη των δύο επαρχιών. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα αποτελούσε Ομοσπονδία διζωνική μεν αλλά με την έννοια της «διπεριφερειακής» δομής δε⁷³. Ουσιαστικά, επιζητούσε την ανισοτιμία επί της κυριαρχίας των συνιστώμενων μερών της Ομοσπονδίας. Καθ' όλη τη διάρκεια των συνομιλιών, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Σπύρος Κυπριανού, αποσκοπώντας στη διεθνοποίηση του ζητήματος καλλιέργησε ένα κλίμα αβεβαιότητας σχετικά με την αποδοχή ή μη της ομοσπονδιακής επίλυσης. Παράλληλα, προσανατόλισε τις προσπάθειές του έτσι ώστε να συμπεριληφθεί το ζήτημα στην ατζέντα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Με αυτόν τον τρόπο, η Κυπριακή Δημοκρατία κατόρθωσε να προκαλέσει την εύνοια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, η οποία κάλεσε όλα τα κράτη να υποστηρίξουν την κυβέρνηση της Κύπρου. Συγκεκριμένα, με το Ψήφισμα 37/253 τον Μάιο του 1983, η Γενική Συνέλευση ζήτησε την απόσυρση των στρατευμάτων κατοχής από την Δημοκρατία της Κύπρου και υποστήριξε την

---

⁷² Αναφέρεται σε Λιάκουρας Πέτρος, *Το Κυπριακό από την Ζυρίχη στην Λουκέρνη-Σε Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης* (Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, 2007), σ. 292-293

⁷³ Τζερμιάς, ό.π., σ. 838

πρόταση του Κυπριανού για πλήρη αποστρατικοποίηση⁷⁴. Από την άλλη πλευρά, η τουρκοκυπριακή ηγεσία επεσήμανε ότι η περαιτέρω συνέχιση των συνομιλιών ήταν ανώφελη και θεώρησε πως η πράξη αυτή την εξωθούσε στη δρομολόγηση ανακήρυξης ανεξάρτητου τουρκοκυπριακού κράτους⁷⁵.

Η χρονική περίοδος που επήλθε της κατάρρευσης του χουντικού καθεστώτος στην Ελλάδα και της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, χαρακτηρίστηκε από την εντατικοποίηση των διαπραγματεύσεων των δύο κοινοτήτων ως επί το πλείστον υπό την εποπτεία και πρωτοβουλία του ΟΗΕ. Τα κρίσιμα γεγονότα της περιόδου 1974-1982 που εξετάστηκαν στο παρόν κεφάλαιο επέφεραν τη μονομερή ανακήρυξη της τουρκοκυπριακής πλευράς ως «Τουρκικό Ομόσπονδο Κράτος» καθώς και τη συμφωνία για εσωτερική μετακίνηση των πληθυσμών του νησιού, κυρίως των Τουρκοκυπρίων από τον Νότο προς το Βορρά, ξεκαθαρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις ζώνες επιρροής κάθε κοινότητας στο νησί. Μάλιστα, το γεγονός αυτό επιβεβαιώθηκε από τη Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου μεταξύ των Μακαρίου – Ντενκτάς κατά την οποία οριοθετήθηκαν γεωγραφικά οι δύο κοινότητες.

---

⁷⁴ Βλ. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας Ψηφίσματα Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό Πρόβλημα, *Ψήφισμα 37/253 (1983)*, <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/3C9329BCC08EE80AC2256D7C00373FC0?OpenDocument> accessed: 29/4/2014

⁷⁵ Λιάκουρας Πέτρος, *ό.π.*, σ. 292-293

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος: η περίοδος 1983-1999

3.1 Οι προτάσεις Ντε Κουεγιάρ

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ο ΓΓ του ΟΗΕ Ο Περέζ Ντε Κουεγιάρ⁷⁶, ο οποίος διατήρησε την θέση του μέχρι και το 1991, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην διευθέτηση του Κυπριακού Ζητήματος και την περαιτέρω προώθηση της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Στις 8 Αυγούστου 1983 γνωστοποίησε μέσω μνημονίου προς τον Κύπριο υπουργό Εξωτερικών, τις προθέσεις του για έναρξη των διαπραγματεύσεων. Η μεσολαβητική πρωτοβουλία του υποβλήθηκε με τη μορφή ενός υπομνήματος, το οποίο έμεινε γνωστό με την ονομασία «Δείκτες Ντε Κουεγιάρ»⁷⁷. Το υπόμνημα αυτό έθεσε την ομοσπονδία ως βάση επίλυσης και πρότεινε έναν περιορισμό των κατεχομένων εδαφών από τους Τουρκοκυπρίους.

Τον Νοέμβριο του 1983 ο Ντενκτάς αποφάσισε να μετονομάσει την «Ομόσπονδη Τουρκική Δημοκρατία της Κύπρου» σε «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου»⁷⁸ (ΤΔΒΚ) και να την ανακηρύξει ανεξάρτητο κράτος. Η μονομερής αυτή ενέργεια του Ντενκτάς, η οποία δεν έλαβε αναγνώριση από τον ΟΗΕ, αποτέλεσε ξαφνική εξέλιξη και τροχοπέδη για την έναρξη των προσπαθειών που είχε αναλάβει ο Κουεγιάρ.

Από το 1984 και έπειτα η ελληνοκυπριακή πλευρά έθεσε ως όρο για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων, την ανάκληση της απόφασης του Ντενκτάς να ανακηρύξει την ΤΔΒΚ. Από την πλευρά του ΟΗΕ ο Περέζ Ντε Κουεγιάρ συνέχισε τις διαμεσολαβητικές προσπάθειες, ώστε να αποσοβηθεί μια ενδεχόμενη νέα κρίση στο νησί λόγω της μονομερούς ανακήρυξης του ψευδοκράτους από την τουρκοκυπριακή πλευρά αλλά και να μετριαστεί η έκταση της υφισταμένης κρίσης ήδη από το 1974 και έπειτα.

Τον Νοέμβριο του 1984 ο Κουεγιάρ οργάνωσε εκ του σύνεγγυς συνομιλίες οι οποίες όμως

---

⁷⁶ Ο Χαβιέ Περέζ ντε Κουεγιάρ πριν την θέση του ως ΓΓ του ΟΗΕ, διετέλεσε Ειδικός Εκπρόσωπος του Γ.Γ. στην Κύπρο και ήταν αυτός που είχε οδηγήσει τον Μακάριο και τον Ντενκτάς στην Συμφωνία της 12ης Φεβρουαρίου 1977. Από τότε είχε συνεχή προσωπική εμπλοκή στο ζήτημα ως την ανάδειξή του στην θέση του ΓΓ.

⁷⁷ Σαββίδης Φίλιππος, *Από τη Ζυρίχη στο Σχέδιο Ανάν*, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής, 31 Οκτωβρίου 2002, http://www.eliamep.gr/old/eliamep/content/home/media/opinions/2002/zurich_agreement/el/index.html, accessed: 29/4/2014

⁷⁸ Θεοφάνους, ό.π., σ. 92-93

απέτυχαν λόγω των διαφορών των δύο κοινοτήτων αναφορικά κυρίως με τις ρυθμίσεις στρατιωτικής απόσυρσης, την εγγύηση ελευθερίας εγκατάστασης, ιδιοκτησίας και διακίνησης και την διασφάλιση του νέου καθεστώτος μέσω διεθνών εγγυήσεων⁷⁹. Ωστόσο, το κείμενο που παρουσίασε στους ηγέτες των κοινοτήτων εμπεριείχε σημεία σύγκλισης όπως ήταν τα ακόλουθα: «κυρίως διζωνική ομοσπονδία, αναλογία 70-30 στην Βουλή, Ελληνοκύπριο πρόεδρο και Τουρκοκύπριο αντιπρόεδρο (διατηρώντας το δικαίωμα αρνησικυρίας σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, άμυνας και ασφάλειας), απομάκρυνση των στρατευμάτων πλην 950 Ελλήνων και 650 Τούρκων στρατιωτών, και περιορισμό της τουρκοκυπριακής ζώνης στο 29% του εδάφους»⁸⁰. Τα παραπάνω ζητήματα τέθηκαν ως βάση συνομιλιών που πραγματοποιήθηκαν ως το 1986.

Στις 17 Ιανουαρίου του 1985 ο Κυπριανός απέρριψε πρώτος το σχέδιο. Αναλαμβάνοντας ωστόσο, την ευθύνη της άρνησης, ο Ελληνοκύπριος πρόεδρος προσέδωσε στον Ντενκτάς την εικόνα του μετριοπαθούς. Παράλληλα, η τουρκοκυπριακή πλευρά σε μια προσπάθεια ενδυνάμωσης της διαπραγματευτικής της ικανότητας έναντι των Ελληνοκυπρίων, διεξήγε δημοψήφισμα για τη υιοθέτηση Συντάγματος, με θετικό αποτέλεσμα της τάξεως του 53%⁸¹.

Τον Μάρτιο του 1986 ο ΓΓ, με εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας, ανέλαβε την εκ νέου υποβολή ενός σχεδίου επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος. Το σχέδιο αυτό θα υποβαλλόταν και στις δύο κοινότητες ως πλαίσιο συμφωνίας για την επανένωσή τους στη βάση ενός δικοινοτικού ομοσπονδιακού κράτους, όπου το 29% αυτού θα ελεγχόταν από τους Τουρκοκυπρίους. Επίσης προβλέπονταν δικλείδα ασφαλείας στην περίπτωση που δεν θα μπορούσε να υπάρξει απόφαση σε κάποιο ζήτημα, οδηγώντας την επίλυση του προβλήματος σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Τέλος, δινόταν το δικαίωμα σύναψης διεθνών συμβάσεων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα καθώς και η άσκηση αρνησικυρίας⁸².

Τελικά, το «Σχέδιο Πλαισίου Συμφωνίας Κουεγιάρ» δεν υιοθετήθηκε από την κυπριακή κυβέρνηση εξαιτίας της αρνητικής στάσης που επέδειξε η κυβέρνηση Παπανδρέου⁸³. Σε γενικές γραμμές, η προσπάθεια άσκησης διαμεσολάβησης του Κουεγιάρ θα μπορούσε να εκληφθεί ως μια μετριοπαθής λογική λύση. Οι προτάσεις που προωθήθηκαν, προσέδωσαν στο λεπτό ζήτημα των διαπραγματεύσεων τις αναγκαίες στέρεες βάσεις – εφελθήρια για την προσέγγιση των

---

⁷⁹ Τζερμιάς, ό.π., σ. 923

⁸⁰ Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 125

⁸¹ Τζερμιάς, ό.π., σ. 930

⁸² *Ibid*, σ. 943

⁸³ Λιάκουρας, ό.π., σ. 322-323

βιώσιμων επιθυμιών των δύο πλευρών.

3.2 Μια ελληνοκυπριακή πρόταση

Τον Φεβρουάριο του 1988 ο Γιώργος Βασιλείου διαδέχθηκε τον Κυπριανού. Ο νέος πρόεδρος, Γιώργος Βασιλείου, επέδωσε στον Ντενκτάς, στις 30 Ιανουαρίου του 1989, ένα έγγραφο με τίτλο «Διάγραμμα προτάσεων για την εγκαθίδρυση Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και για τη λύση του Κυπριακού προβλήματος»⁸⁴ το οποίο περιελάμβανε προτάσεις της κυπριακής κυβέρνησης ως προς όλες τις πτυχές του Ζητήματος με σκοπό την υποβοήθηση της προσπάθειας για επίτευξη μιας τελικής διευθέτησης κατόπιν νέων διαπραγματεύσεων.

Οι προτάσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς συνέπεσαν με τις προτάσεις των Συμφωνιών Υψηλού Επιπέδου του 1977 και του 1979 και ήταν σε πλήρη συμφωνία με τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Βασικός γνώμονας των προτάσεων αυτών ήταν η επίτευξη της υλοποίησης μιας Ομόσπονδης Δημοκρατίας που θα προήγε το ειρηνικό πνεύμα και τη συνταγματική σταθερότητα στην περιοχή, αλλά και τη φιλική γειτνίαση και συνεργασία. Για το λόγο αυτό, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο διατήρησης της ενότητας της χώρας έτσι ώστε να επιτευχθεί μία αρμονική συνύπαρξη των κατοίκων σε ένα ανεξάρτητο κράτος, στοχεύοντας παράλληλα στην εγκαθίδρυση ενός ομόσπονδου συστήματος το οποίο θα ήταν σε θέση να λειτουργεί αποτελεσματικά, με βάση την αμοιβαία εμπιστοσύνη των δύο πλευρών⁸⁵. Εκτός από τα παραπάνω, σε γενικές γραμμές, το έγγραφο αποπειράθηκε να διασαφηνίσει κρίσιμα ζητήματα τα οποία χαρακτηρίζονταν από ρευστότητα.

Η προτεινόμενη «ανεξάρτητη, κυρίαρχη, εδαφικά ακέραιη, αδέσμευτη Ομοσπονδιακή Δημοκρατία»⁸⁶ χαρακτηρίζονταν από την ισότητα μεταξύ των περιφερειών που θα την αποτελούσαν. Κύριο γνώρισμά της ήταν η ύπαρξη αμοιβαίας σχέσης εμπιστοσύνης και ατομικής ισοτιμίας ανάμεσα σε όλους τους πολίτες, στο πλαίσιο της διατήρησης του χαρακτήρα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παράλληλα, θα διασφάλιζε «τις εγγυήσεις ασφαλείας και για τις δύο

---

⁸⁴ Βλ. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, Προτάσεις για το Κυπριακό Πρόβλημα, Πλαίσιο Προτάσεων για Ομοσπονδιακή Λύση του Κυπριακού 30 Ιανουαρίου 1989, [http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/73D34D9D6FB91695C2256D7C0036C1F7/\\$file/1989%20proposals.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/73D34D9D6FB91695C2256D7C0036C1F7/$file/1989%20proposals.pdf), accessed: 2/5/2014

⁸⁵ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, Προτάσεις για το Κυπριακό Πρόβλημα, Πλαίσιο Προτάσεων για Ομοσπονδιακή Λύση του Κυπριακού 30 Ιανουαρίου 1989, [http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/73D34D9D6FB91695C2256D7C0036C1F7/\\$file/1989%20proposals.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/73D34D9D6FB91695C2256D7C0036C1F7/$file/1989%20proposals.pdf), accessed: 2/5/2014

⁸⁶ Θεοφάνους, ό.π., σ. 278

κοινότητες μέσω αποστρατικοποίησης, τις εδαφικές διευθετήσεις με σκοπό την λειτουργικότητα του ομοσπονδιακού συστήματος, τη συμμετοχή σε όλα τα συνταγματικά όργανα, την διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των κατοίκων και τον σεβασμό της αρχής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»⁸⁷. Βασικός της στόχος ήταν να υπάρχει μια σχέση ισοτιμίας.

Οι προτάσεις του Βασιλείου, αν και γενναιόδωρες, δεν τελεσφόρησαν καθώς προσέκρουσαν στην απορριπτική στάση της τουρκοκυπριακής πλευράς. Ωστόσο, ούτε η ελληνική πλευρά υπό την κυβέρνηση Παπανδρέου δεν στάθηκε υπέρμαχος των προτάσεων Βασιλείου. Συνέχεια στην στάσιμη ελληνική πολιτική που είχε προηγηθεί, έδωσε και η θέση της κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, καθώς είχε πλέον να αντιμετωπίσει το αναδυόμενο Μακεδονικό Ζήτημα, γεγονός που δυσχέραινε τη όποια διατύπωση τολμηρών θέσεων σε άλλα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής⁸⁸. Συμπεραίνοντας, οι προσπάθειες του Βασιλείου απέναντι στην εύρεση της τελικής λύσης κατέληξαν σε αποτυχία.

3.3 Η «Δέσμη Ιδεών» Μπούτρος Γκάλι 1992

Ο Μπούτρος Γκάλι, παρουσίασε κατά τη διάρκεια της θητείας του την επονομαζόμενη «Δέσμη Ιδεών»⁸⁹, η οποία αποτελούσε ουσιαστικά τη συνέχεια και την επεξεργασία των προτάσεων Ντε Κουεγιάρ του 1989. Όπως προαναφέρθηκε, η Κυπριακή Δημοκρατία είχε ήδη συνδεθεί με την ΕΟΚ, γεγονός που της παραχωρούσε τη δυνατότητα επικοινωνίας με όλα τα όργανά της. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, διατήρησε την εμπλοκή του στο Ζήτημα και με την απόφαση 649⁹⁰ κάλεσε τόσο την ελληνοκυπριακή όσο και την τουρκοκυπριακή κοινότητα, να προωθήσουν έναν πιο ουσιαστικό και εντατικό διάλογο, έχοντας ως κύριο άξονα για τις διαπραγματεύσεις τους, τις Συμφωνίες Κορυφής του 1977 και 1979. Βασικό γνώρισμα των Συμφωνιών αυτών, υπήρξε η δημιουργία μιας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας. Η «Δέσμη Ιδεών Γκάλι» αποτέλεσε την τελευταία, προ του Σχεδίου Ανάν, προσπάθεια από τον ΟΗΕ για το

---

⁸⁷ Ibid, σ. 276-290

⁸⁸ Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 207

⁸⁹ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, *Δέσμη Ιδεών για ένα Πλαίσιο Συνολικής Συμφωνίας για το Κυπριακό Ιδέες Γκάλι (1992)*,

[http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/A710F7335FB5EB21C2256D7C0036D160/\\$file/1992%20Gali%20Ideas.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/A710F7335FB5EB21C2256D7C0036D160/$file/1992%20Gali%20Ideas.pdf), accessed: 2/5/2014

⁹⁰ Υπουργείο Εξωτερικών Κύπρου, Ψηφίσματα, ΟΗΕ-Συμβούλιο Ασφαλείας, *UNSC Res.(1990) 649*,

[http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/2571246AA9E61438C22571B5002E6701/\\$file/Resolution%20649%201990.pdf?OpenElement](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/2571246AA9E61438C22571B5002E6701/$file/Resolution%20649%201990.pdf?OpenElement), accessed: 2/5/2014

Κυπριακό. Τα βασικά σημεία του σχεδίου ήταν τα ακόλουθα⁹¹:

- Διζωνική ομοσπονδία στη βάση της ισοτιμίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων.
- Αμοιβαίος έλεγχος των δύο ομόσπονδων κρατών από την κάθε κοινότητα.
- Αμοιβαία συμμετοχή των δύο κοινοτήτων σε όλα τα όργανα και τις αποφάσεις του κεντρικού κράτους.
- Ύπαρξη μιας νομικής προσωπικότητας και υπηκοότητας.
- Εδαφική επιστροφή στους Ελληνοκυπρίους, με στόχο την μετοίκηση μεγάλου αριθμού αυτών.
- Οριοθέτηση και τήρηση των ελευθεριών μετακίνησης, εγκατάστασης και ιδιοκτησίας, με την διασφάλιση της πλειοψηφίας της κάθε πλευράς.

Για μία ακόμη φορά, η «Δέσμη Ιδεών» δεν επέφερε σημαντικά αποτελέσματα καθώς οι συνομιλίες κατέληξαν σε αδιέξοδο αφενός, επειδή ο Ντενκτάς αντιμετώπισε με σχετική αδιαλλαξία το ζήτημα και αφετέρου, επειδή και η ίδια η ελληνοκυπριακή πλευρά υπέβαλε με τη σειρά της ενστάσεις. Σε γενικές γραμμές, ο Γλαύκος Κληρίδης απέρριψε τη «Δέσμη Ιδεών» στο σύνολό της, ενώ ο Ντενκτάς την αποδέχτηκε κατά ένα μεγάλο μέρος. Αξίζει να σημειωθεί πως οι προτάσεις του Μπούτρος Γκάλι παρά το αποτέλεσμα, υπήρξαν ένα αρκετά ολοκληρωμένο πακέτο προτάσεων το οποίο είχε παρουσιάσει ο ΟΗΕ για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος, πριν από την σύνταξη του Σχεδίου Ανάν.

3.4 Η Πρόταση Ούγκο Γκόμπι 1993 και ο Χάρτης Μπούτρος Γκάλι

Ο Ούγκο Γκόμπι, ως ειδικός αντιπρόσωπος του ΓΓ του ΟΗΕ στην Κύπρο, κινήθηκε στην λογική της μη ρεαλιστικής συνύπαρξης της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας σε ένα Ομόσπονδο κράτος και πρότεινε την λύση της Συνομοσπονδίας η οποία θα είχε διεθνή αναγνώριση⁹².

Στο προταθέν κείμενο προτάσεων απέκλεισε κατηγορηματικά την οποιαδήποτε είδους σύνδεση των δύο δημοκρατιών με άλλη χώρα. Επιπλέον, επανέφερε στο προσκήνιο τον χάρτη

---

⁹¹ Αναφέρεται σε Ηρακλείδης, ό.π., σ. 126

⁹² Αναφέρεται σε Θεοφάνους, ό. π., σ. 96

Μπούτρος – Γκάλι προκειμένου να αντιμετωπίσει το εδαφικό ζήτημα.

Επιγραμματικά, η πρόταση Γκόμπι για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος περιελάμβανε τα εξής κεντρικά σημεία:

- Δύο συνεταιρικές Δημοκρατίες με διεθνή αναγνώριση. Η παρούσα συμφωνία απέκλειε τη μερική ή ολική σύνδεση της μιας ή της άλλης δημοκρατίας με άλλη χώρα.
- Δημιουργία ενός κοινού Συμβουλίου, αποτελούμενο από 20 μέλη, 10 από κάθε πλευρά, με καθήκοντα : α) Συντονισμό της εξωτερικής πολιτικής, β) Νομισματική ενοποίηση, γ) Συντονισμό τελωνειακών διεργασιών - διαδικασιών και δ) Συνεργασία στον πολιτιστικό τομέα.
- Δημιουργία νομικού Συμβουλίου, ισότιμων μελών, με ενασχόληση τη μελέτη ενοποίησης σε όλα τα επίπεδα συνταγματικών και νομικών θεμάτων περιλαμβανομένων και των «τριών ελευθεριών». Το χρονικό όριο των διευθετήσεων για την ελεύθερη διακίνηση ατόμων και εμπορευμάτων ήταν τα δύο χρόνια, ενώ για τα ζητήματα των αποζημιώσεων και των «ελευθεριών» τέθηκαν τα τρία χρόνια⁹³.

Όσον αφορά το εδαφικό ζήτημα, οριζόταν πως *«η καινούρια ζώνη που θα μεταβιβαστεί από τη μία πλευρά στην άλλη θα παραμείνει για τέσσερα έτη στη δικαιοδοσία των Ηνωμένων Εθνών για να δοθεί καιρός για εμπλουτισμό των υδροφόρων στρωμάτων και για να παρασχεθούν πόροι στους κατοίκους που θα εκτοπισθούν. Επίσης, δεν θεωρήθηκε φρόνιμο να γίνουν καινοτομίες στο θέμα των εγγυήσεων»*⁹⁴.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι διαχρονικά αποδεικνυόταν συνεχώς η αδυναμία συνύπαρξης των δύο κοινοτήτων σε ομοσπονδιακό χαρακτήρα, η άμεση συνεργασία τους για την επίλυση κρατικών θεμάτων διεφάνη ως η μόνη λύση. Σε γενικές γραμμές, παρά το γεγονός ότι ο Γκόμπι αναγνώρισε την αδυναμία αυτή, πρότεινε ένα μοντέλο συνεργασίας κατά το οποίο οι συμβιβασμοί ήταν, αν μη τι άλλο, αναγκαίοι.

---

⁹³ Ibid, σ. 97

⁹⁴ Ibid, σ. 98

3.5 Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (MOE)

Το αρνητικό αποτέλεσμα των συνομιλιών πάνω στις προτάσεις Γκάλι, οδήγησε στην υιοθέτηση μιας διαφορετικής προσέγγισης. Στις 24 Νοεμβρίου 1992 ο Τζο Κλαρκ⁹⁵, ως νέος ειδικός μεσολαβητής του ΓΓ του ΟΗΕ, ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη σύνταξη των «Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης» (στο εξής MOE) με την πρότερη έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Τα MOE ήταν μια απόδειξη πως ο ΟΗΕ αναγνώρισε την υφιστάμενη δυσπιστία που διακατείχε τις δύο συνιστώσες κοινότητες της Κύπρου. Η διπλωματική τακτική των MOE λειτούργησε ως δίοδος, προκειμένου να διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες αποσκοπώντας στην ύφεση της ήδη υπάρχουσας κρίσης και ταυτόχρονα, στην πρόληψη μιας νέας. Οι ηγέτες των δύο μερών συναντήθηκαν τον Μάιο του 1994 στη Νέα Υόρκη για την έναρξη των συνομιλιών, ενώ την διπλωματική εποπτεία είχε ο ΟΗΕ⁹⁶.

Τα ζητήματα τα οποία τέθηκαν αφορούσαν, μεταξύ άλλων, «το άνοιγμα του αεροδρομίου της Λευκωσίας, την επιστροφή της Αμμόχωστου στους Ελληνοκυπρίους κα»⁹⁷, ώστε να επιτευχθεί η αποχώρηση των μη κυπριακών δυνάμεων. Καθώς προχωρούσε η διαδικασία, οι διαβουλεύσεις αντιμετώπισαν εμπόδια: ιδιαίτερα ο Ντενκτάς διατήρησε την αδιάλλακτη στάση του⁹⁸. Υπαίτια αυτής της στάσης ήταν κυρίως το αρνητικό κλίμα που χαρακτήριζε την σχέση του Ντενκτάς και του Μπούτρος Γκάλι, ο οποίος για τον ηγέτη της τουρκοκυπριακής πλευράς και της Άγκυρας έμοιαζε «υπεράγαν φιλέλληνας»⁹⁹. Παρά το γεγονός ότι τα MOE διατήρησαν την επαφή μεταξύ των δύο πλευρών σε επίπεδο συζητήσεων, δεν κατάφεραν τελικά να κατευθύνουν τις διαπραγματεύσεις προς μια οριστική λύση.

Εκτός από τα παραπάνω, η υπό εξέταση περίοδος χαρακτηρίστηκε και από τις προσπάθειες επίλυσης του Ζητήματος μέσω συνομιλιών μεταξύ των δύο νέων διαμεσολαβητών του Ειδικού απεσταλμένου του ΟΗΕ Ντιέγκο Κορντοβέζ το 1999 και του Βρετανού απεσταλμένου Λόρδου Ντέιβιντ Χάνεϋ. Ωστόσο, οι διαβουλεύσεις αυτές αποτελούσαν γενικευμένες συζητήσεις και δεν υπεισέρχονταν σε λεπτομέρειες.

⁹⁵ Πρώην υπουργός Εξωτερικών και πρώην πρωθυπουργός του Καναδά.

⁹⁶ Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, Εκθέσεις του Γενικού Γραμματέα ΟΗΕ, *Confidence-Building Measures 30 May 1994 Mission*, <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/9073917E9774E98AC22571AF003B17DC?OpenDocument>, accessed: 14/5/2014

⁹⁷ Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 270

⁹⁸ Μιχαήλ Σ. Μιχάλης, *Επίλυση της Κυπριακής Διένεξης Διαπραγμάτευση της Ιστορίας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2011), σ. 306

⁹⁹ Ηρακλείδης, ό.π., σ. 270

Η ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου και η θέληση της Τουρκίας να συμπεριληφθεί στην ΕΕ ευνοούσαν την έναρξη νέων συζητήσεων. Με γνώμονα την προσδοκία αυτή, ο νέος ΓΓ Κόφι Ανάν χρημάτισε, ως ειδικό εκπρόσωπό του για το Κυπριακό, τον Ντιέγκο Κορντοβέζ, διπλωμάτη με πολυετή πείρα. Ο τελευταίος κάλεσε το καλοκαίρι του 1999 τους ηγέτες της Κύπρου σε συνομιλίες υπό την αιγίδα του. Οι δύο συναντήσεις που έλαβαν χώρα, η πρώτη στη Νέα Υόρκη και η δεύτερη στην Ελβετία, αποδείχθηκαν ατελέσφορες¹⁰⁰. Εν συνεχεία, η Μ. Βρετανία διόρισε τον Ντέιβιντ Χάνεϋ ως ειδικό απεσταλμένο, με αποστολή την εύρεση λύσης πριν την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ. Ο Αμερικανός πρόεδρος Κλίντον όρισε επίσης ως ειδικό απεσταλμένο τον Ρ. Χόλμπρουκ¹⁰¹. Κανένα έμπρακτο αποτέλεσμα δεν καταγράφηκε, παρά τις διπλωματικές δεξιότητες των δύο μεσολαβητών.

Σε γενικές γραμμές, επισκοπώντας τα γεγονότα του παρόντος κεφαλαίου, συμπεραίνεται ότι η περίοδος 1983-1999 οριοθετήθηκε από τέσσερις βασικές πρωτοβουλίες των Ηνωμένων Εθνών. Η πρώτη, γνωστή ως «Προτάσεις Ντε Κουεγιάρ» το 1989, είχε ως βασικό άξονα τη διζωνική ομοσπονδία με δύο ομόσπονδα κράτη, ενώ η δεύτερη γνωστή, ως «Δέσμη Ιδεών Γκάλι» το 1992, διζωνική ομοσπονδία στη βάση της ισοτιμίας των δύο κοινοτήτων. Ακολούθησε η «πρόταση Ούγκο Γκόμπι» το 1993, όπου δόθηκε έμφαση στην πλήρη αυτονόμηση των δυο κοινοτήτων για πρώτη φορά και τέλος, τα ΜΟΕ τα οποία εστίασαν στην εμπιστοσύνη που έπρεπε να αναπτυχθεί μεταξύ των δύο κοινοτήτων για την εύρυθμη λειτουργία τους κράτους. Και οι τέσσερις αυτές προσπάθειες μπορούν να εκληφθούν ως διαδικασίες εξεύρεσης κοινών σημείων μεταξύ της τουρκοκυπριακής και της ελληνοκυπριακής κοινότητας που αποσκοπούσαν στη διατήρηση της κοινωνικής και πολιτικής ειρήνης. Την ίδια περίοδο παρατηρήθηκε μια νέα σημαντική εξέλιξη, εκτός του πεδίου διαβουλεύσεων, στην πορεία λύσης του Κυπριακού Ζητήματος: η ίδρυση του ψευδοκράτους στη βόρεια πλευρά του νησιού με την ονομασία «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου».

---

¹⁰⁰ Ibid, σ. 271

¹⁰¹ Πρώην υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ και μεσολαβητής στην Βοσνία, ο οποίος ο οποίος συνέβαλε στη σύναψη της Συμφωνίας του Ντέιτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Οι διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος: η περίοδος 1999-2004

Το Δεκέμβριο του 1999 και ενώ διεφάνη πως θα γίνει αποδεκτό από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το αίτημα της Κυπριακής Δημοκρατίας για προσχώρηση στην ΕΕ κατά την διάρκεια της Συνόδου του Συμβουλίου στο Ελσίνκι, ο Αλβάρο ντε Σότο διορίστηκε ως νέος ειδικός Σύμβουλος για το Ζήτημα της Κύπρου¹⁰². Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι, που υποδήλωνε την αποδέσμευση της επίλυσης του Κυπριακού από την ενταξιακή πορεία της νήσου, επέφερε την εντατικοποίηση των διαπραγματεύσεων προς την επίλυση του ζητήματος. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως ο βαρύνων ρόλος των ΗΠΑ κατά την ειρηνευτική προσπάθεια του ΟΗΕ, δεν επηρεάστηκε από την εισχώρηση της Κύπρου στους κόλπους της ΕΕ. Άλλωστε, ο πρωτεύον στόχος της ΕΕ ήταν η διασφάλιση της αρμονικής συνένωσης των προτάσεων του υπό δημιουργία Σχεδίου Ανάν με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Από το 1995 και έπειτα, η Μεγάλη Βρετανία έχοντας διττή θέση τόσο ως μέλος της ΕΕ, όσο και ως εγγυήτρια Δύναμη, συνέχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο Κυπριακό Ζήτημα και στις διακοινοτικές συνομιλίες κυρίως μέσω του Ειδικού Αντιπροσώπου της Ντέιβιντ Χάνεου.

Τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο, μια περιοχή σημαντική από πλευράς πηγών ενέργειας και διαδρόμων μεταφοράς προς την Δύση, οδήγησαν στην ανάμειξη των Δυτικών Δυνάμεων στις προσπάθειες του ΟΗΕ με σκοπό την σταθερότητα στην περιοχή. Ανάμειξη η οποία ως ένα σημείο επιδιώχθηκε και από την ίδια την ελληνική πλευρά. Παρά την ύπαρξη τεχνικών δεξιοτήτων από πλευράς ΟΗΕ για ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων, η ελλιπής πίεση από τρίτες δυνάμεις αλλά και η ίδια η έλλειψη πολιτικής θέλησης των μερών που εμπλέκονταν στο Κυπριακό, οδήγησαν στην αποτυχία των προσπαθειών του ΟΗΕ¹⁰³.

---

¹⁰² United Nations, Security Council, *Report of the secretary-General on his mission of good offices in Cyprus S/2003/398*, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S2003398.pdf>, accessed: 19/5/2014

¹⁰³ Περικλέους Χρυσόστομος, *Το Δημοψήφισμα του 2004 Το Περιφερειακό και Διεθνές Περιβάλλον Η Πρόσληψη της Λύσης και η Συγκυρία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2007), σ. 362-363

4.1 Η πορεία προς το Σχέδιο Ανάν

Κατόπιν προσκλήσεως του Κόφι Ανάν στους Ντενκτάς και Κληρίδη, πραγματοποιήθηκαν πέντε συναντήσεις δια ζώσης, από τα τέλη του 1999 έως τα τέλη του 2000. Οι συναντήσεις έλαβαν χώρα στη Γενεύη και τη Νέα Υόρκη, ενώ παρών ήταν και ο Ειδικός Σύμβουλος του ΓΓ του ΟΗΕ, Αλβάρο Ντε Σότο. Στόχος του ΓΓ ήταν να δημιουργηθεί μία κατάλληλη οδός η οποία θα οδηγούσε προς ουσιώδεις και εποικοδομητικές διαπραγματεύσεις. Οι συναντήσεις έληξαν όταν ο Ντενκτάς αρνήθηκε να συμμετάσχει στην έκτη συνάντηση, την οποία και χαρακτήρισε «χάσιμο χρόνου»¹⁰⁴.

Παρά την αρνητική στάση του Τουρκοκύπριου ηγέτη τον Δεκέμβριο το 2001, η κίνηση Ντενκτάς για κατ' ιδίαν συναντήσεις με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, έδωσε το έναυσμα για την επανεκκίνηση των συνομιλιών. Οι δύο συναντήσεις που ακολούθησαν ως δείγμα καλής θέλησης, οδήγησαν στην επανέναρξη των συνομιλιών για το ζήτημα της Κύπρου, πρόσωπο-με-πρόσωπο αυτή την φορά¹⁰⁵. Παρόλο που οι δύο πλευρές δεν συμμετείχαν σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις, ο Ντε Σότο και ο Ανάν, επεδίωξαν να καλύψουν τα κενά των βασικών σημείων διαφωνίας, τα οποία αφορούσαν τη μορφή διακυβέρνησης, την ασφάλεια και τέλος, εδαφικά και ιδιοκτησιακά ζητήματα. Για τον λόγο αυτό, τον Νοέμβριο του 2000 προτάθηκε ένα σχέδιο με σκοπό την διευθέτηση βασικών προβλημάτων. Οι απαντήσεις των ηγετών στο σχέδιο υπήρξαν αντίθετες. Ο Ντενκτάς και η Τουρκία το απέρριψαν, ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά αποδέχθηκε το κείμενο θεωρώντας το ως μια καλή αρχή επί της οποίας θα μπορούσαν να οριστούν οι τελικές προτάσεις¹⁰⁶.

Ο ΟΗΕ ωθήθηκε να θέσει ένα αναθεωρημένο σχέδιο λύσης τον Νοέμβριο του 2002, ορμώμενος από την επιστολή του Ντενκτάς προς τον Κληρίδη για έναρξη άμεσων διαπραγματεύσεων¹⁰⁷. Το σχέδιο αυτό, γνωστό ως σχέδιο «Ανάν», προσέφερε μία ολοκληρωμένη και λεπτομερής λύση του Κυπριακού Ζητήματος, καθώς συμπεριελάμβανε όλα τα σημαντικά ορόσημα αλλά και τις αρχές και επιδιώξεις των δύο πλευρών: Προέβλεπε τη δημιουργία ενός αδιαίρετου κυρίαρχου κράτους, την τήρηση της Συνθήκης Εγγύησης και

¹⁰⁴ Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 314

¹⁰⁵ Report of the secretary-General on his mission of good offices in Cyprus, S/2003/398, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S2003398.pdf>, accessed: 9/6/2014

¹⁰⁶ Ηρακλείδης, ό.π., σ. 314, 317

¹⁰⁷ Ibid, σ. 320

Συμμαχίας, τη διατήρηση των Ιδεών Μπούτρος Γκάλι ως προς το εδαφικό ζήτημα και διέκρινε με σαφήνεια τα δικαιώματα μεταξύ ιδιοκτησίας και διαμονής¹⁰⁸. Ουσιαστικά, το σχέδιο Ανάν γέμισε τα κενά και δημιούργησε ένα βατό σχέδιο λύσης.

Παρά τις τροποποιήσεις που επήλθαν στο σχέδιο Ανάν με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων των δύο κοινοτήτων το 2002 και το 2003, δεν επήλθε συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών κατά την διάρκεια της Συνόδου της Χάγης που πραγματοποιήθηκε το 2003. Συγκεκριμένα, το πρώτο σχέδιο που είχε προταθεί στις 11 Νοεμβρίου 2002 προέβλεπε πως θα υπογράφονταν το αργότερο μέχρι και κατά την διάρκεια του ερχόμενου Συμβουλίου στην Κοπεγχάγη όπου θα διεξαγόταν η συζήτηση για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Η δεύτερη εκδοχή του σχεδίου όριζε ως καταληκτική ημερομηνία τις 10 Φεβρουαρίου, δηλαδή λίγο πριν την έναρξη των εργασιών του Συμβουλίου. Οι Τουρκοκύπριοι το απέρριψαν κατηγορηματικά, εφόσον ο Ντενκτάς δεν δέχτηκε να υποχωρήσει σε ότι θεωρούσε κεκτημένο των Τουρκοκυπρίων από το 1974 και έπειτα.

Η υποβολή του Τρίτου Σχεδίου κατατέθηκε πάρα τη διεξαγωγή των προεδρικών αλλαγών στην Κυπριακή Δημοκρατία και πριν ακόμη ο νέος Κύπριος πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος αναλάβει επισήμως τα καθήκοντά του. Η συνάντηση Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων που πραγματοποιήθηκε στη Χάγη στις 10 Μαρτίου του 2003, αποσκοπούσε στην υπογραφή ή μη του νέου Σχεδίου. Η ελληνοκυπριακή πλευρά, απαντώντας στην πρόταση του ΓΓ για δημοψήφισμα, αρχικά αποδέχθηκε τη διενέργειά του, ενώ ο Ντενκτάς, όπως αναφέρει και ο ΓΓ στην Έκθεσή του προς το Συμβούλιο Ασφαλείας¹⁰⁹, απέρριψε την έκκληση του Κόφι Ανάν να παραπέμψει το Σχέδιο σε δημοψήφισμα και συνεπώς, προκάλεσε τον τερματισμό της διαδικασίας.

Τον Φεβρουάριο του 2004 στη Νέα Υόρκη, επήλθε συμφωνία σχετικά με την επανέναρξη των διαβουλεύσεων. Συγκεκριμένα ο ΓΓ του ΟΗΕ κάλεσε τους εκπροσώπους των δύο κοινοτήτων της Κύπρου, μαζί με την Ελλάδα και την Τουρκία, με σκοπό να συζητηθεί η οριστική απόφαση των εμπλεκόμενων πλευρών στο ζήτημα που τους είχε τεθεί σχετικά με τους όρους για την επανέναρξη ή μη, των διαπραγματεύσεων. Υπαίτια για την συμφωνία των δύο μερών ήταν η άσκηση πίεσης εκ των ΗΠΑ, του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και

---

¹⁰⁸ Ηρακλείδης, ό.π., σ. 341-344

¹⁰⁹ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, *Δήλωση Γενικού Γραμματέα μετά τη Συνάντηση στη Χάγη (11.03.2003)* ,

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/F7DA9C3CC5873827C2256D7C00378C01?OpenDocument>, accessed: 19/5/2014

της Ελλάδας και της Τουρκίας. Σύμφωνα με τους όρους του ΓΓ, οι δύο πλευρές θα διαπραγματεύονταν υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών μέχρι τις 21 Μαρτίου. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί το ψήφισμα κατά την περίοδο 11 Μαρτίου έως 29 Μαρτίου που θα προσέφερε οριστική λύση στο Κυπριακό, το ζήτημα της επίλυσης των όποιων διαφορών ήταν κρίσιμο. Για το λόγο αυτό, η Τουρκία και η Ελλάδα θα λειτουργούσαν υποβοηθητικά. Σε περίπτωση ύπαρξης εκκρεμών ζητημάτων από τις 29 Μαρτίου, ο ΟΗΕ θα συμπλήρωνε τα κενά του σχεδίου λύσης. Τελικώς, οι δύο πλευρές συμφώνησαν την υποβολή του τελικού σχεδίου αλλά και την ταυτόχρονη διεξαγωγή χωριστών δημοψηφισμάτων για τους Έλληνες Κυπρίους και τους Τούρκους Κυπρίους στις 24 Απριλίου του 2004¹¹⁰.

Στις συνομιλίες που πραγματοποιήθηκαν στην Λευκωσία τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του 2004, αποφασίστηκε η συμπερίληψη της Τουρκίας και της Ελλάδας, στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων στο Μπούργκενστοκ της Ελβετίας στα τέλη Μαρτίου. Εκεί παρουσιάστηκε το τελικό σχέδιο, γνωστό ως «πέμπτο Σχέδιο Ανάν». Το «πέμπτο Σχέδιο Ανάν» ορίστηκε να τεθεί ταυτόχρονα, σε δημοψήφισμα τόσο από τους Τουρκοκυπρίους όσο και από τους Ελληνοκυπρίους. Η τελική μορφή του κειμένου παρουσιάστηκε στα συμβαλλόμενα μέρη στις 31 Μαρτίου του 2004 περιλαμβάνοντας 182 σελίδες, συνοδευμένο από επιπλέον 9.000 σελίδες παραρτημάτων¹¹¹.

Η συζήτηση σχετικά με την αποδοχή ή μη του πέμπτου διήρκεσε για τέσσερις ημέρες. Όσον αφορά την ελληνοκυπριακή πλευρά, το Σχέδιο «έθετε σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξη της Κυπριακής Δημοκρατίας» όπως θεώρησε ο τότε πρόεδρος Παπαδόπουλος¹¹². Σχετικά με την θέση της Τουρκίας, ο πρωθυπουργός Ταγίπ Ερντογάν υπήρξε θετικά προσκείμενος στις προτάσεις Ανάν, ενώ παράλληλα θα λέγαμε πως εκμεταλλεύτηκε την ύπαρξη του Σχεδίου, δημιουργώντας στο εσωτερικό της Τουρκίας κλίμα αισιοδοξίας με την διπλωματική τακτική που ακολούθησε. Ο επίλογος γράφτηκε στις 24 Απριλίου του 2004 όταν οι δύο κοινότητες του νησιού αποφάσισαν να διεξάγουν δημοψήφισμα. Το αποτέλεσμα ήταν: 65% υπέρ του Σχεδίου

---

¹¹⁰ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, *Δήλωση Γενικού Γραμματέα μετά τη συνάντηση στη Νέα Υόρκη (13.02.2004)*,

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/F7DA9C3CC5873827C2256D7C00378C01?OpenDocument>,

accessed: 3/7/2015

¹¹¹ Mallinson William, *Κύπρος Μια Ιστορική Προοπτική Ανάμεσα το ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*, (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση 2005), σ. 494

¹¹² Ibid, σ. 490-491

από την πλευρά Τουρκοκυπρίων και 76% κατά από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων¹¹³.

4.2 Οι κατευθυντήριες γραμμές του Σχεδίου Ανάν

Το Σχέδιο Ανάν ήταν ένα περίπλοκο έγγραφο με ογκώδη έκταση σελίδων, το οποίο περιελάμβανε την Ιδρυτική Συμφωνία μαζί με 5 παραρτήματα¹¹⁴. Η ουσία της «Συνολικής Λύσης του Κυπριακού Προβλήματος» εντοπιζόταν στα κύρια άρθρα της Ιδρυτικής Συνθήκης και η λεπτομερή επεξεργασία της έγκειτο στα εννέα παραρτήματα. Το Σχέδιο αυτό ανήγαγε τις δύο πλευρές, ως συνιδρυτές της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, σε μια δέσμη αρχών, η οποία προέβλεπε τον διζωνικό συνεταιρισμό (bi-zonal partnership)¹¹⁵, αποκήρυσσε τη βία του παρελθόντος και όριζε τη μεταξύ τους σχέση με κριτήριο την πολιτική ισότητα και όχι την πλειοψηφία και μειοψηφία των πληθυσμών. Το νεοσύστατο κράτος θα ονομαζόταν «*Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία*» (ΕΚΔ) και θα αποτελείτο από δύο ίσες πολιτικά πολιτείες, την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή. Το σύστημα διακυβέρνησης της ΕΚΔ θα είχε ως βάση την ελβετική ομοσπονδιακή μορφή διακυβέρνησης, δηλαδή οι πολίτες της θα είχαν διπλή ιθαγένεια, μία κυπριακή και μία εσωτερική πολιτειακή. Η Γερουσία και η Βουλή των Αντιπροσώπων θα αποτελούσαν τα νομοθετικά σώματα της ΕΚΔ με 48 αντιπροσώπους έκαστη, ενώ το Προεδρικό Συμβούλιο με αρμοδιότητες αρχηγού κράτους, θα αποτελούσε την εκτελεστική εξουσία. Τέλος, για την λήψη αποφάσεων θα απαιτούταν η έγκριση τόσο του ¼ των γερουσιαστών της κάθε πολιτείας όσο και των δύο νομοθετικών σωμάτων.

Οι όροι για την εδαφική και συνταγματική ασφάλεια των δύο κοινοτήτων που περιελάμβανε η Συνθήκη Εγγυήσεως θα επεκτείνονταν, ενώ σχετικά με τις περιουσίες των πολιτών, η λύση θα δινόταν «*με βάση τον σεβασμό των δικαιωμάτων των εκτοπισμένων, των τρεχόντων χρηστών και της αρχής της διζωνικότητας*»¹¹⁶.

---

¹¹³ Ibid, σ. 492

¹¹⁴ Hellenic Resources Network, *The Comprehensive Settlement Of The Cyprus Problem 31 March 2004*, Annan Plans, http://www.hri.org/docs/annan/Annan_Plan_April2004.pdf, accessed: 20/5/2014

¹¹⁵ Ibid, σ. 6

¹¹⁶ Μιχαήλ, ό.π., σ. 379- 383

Επιγραμματικά, οι βασικές προβλέψεις του Σχεδίου συνοψίζονται στα εξής:¹¹⁷

- Συνταγματική δομή διζωνικού χαρακτήρα με δύο ισότιμα συνιστώσα κράτη.
- Περιορισμένες αρμοδιότητες του νέου κράτους σε πολιτειακά ζητήματα.
- Βλέψη σταδιακής πλήρης αποστρατικοποίησης.
- Ανάκτηση του 9 % των εδαφών από τους Ελληνοκυπρίους.
- Διάκριση μεταξύ της ιδιοκτησίας και του δικαιώματος διαμονής.
- Διεθνής παρουσία ως ενιαίο κράτος.
- Άρση του οικονομικού χάσματος μεταξύ των τμημάτων της νήσου, με την βοήθεια της ΕΕ.
- Προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο σε περίπτωση ανάδειξης βέτο, με ισότιμη εκπροσώπηση.
- Ρύθμιση θεμάτων ιθαγένειας, μετανάστευσης και περιουσιών.
- Διατήρηση της Ελλάδας, της Τουρκίας και της Βρετανίας ως εγγυήτριες δυνάμεις.

Ειδικότερα, το πέμπτο κατά σειρά Σχέδιο Ανάν, προέβλεπε τις ακόλουθες βελτιώσεις για τα συνιστώμενα μέρη, σε σχέση με ήδη υποβληθέντα:

α) υπέρ των Ελληνοκυπρίων

1. Οριζόταν η προσθήκη άλλων τριών μελών στο Προεδρικό Συμβούλιο για την ενίσχυση της λειτουργικότητας του ομοσπονδιακού κράτους. Εναλλαγή αξιώματος προέδρου και αντιπροέδρου ανά 20 μήνες. Οι εκπρόσωποι της ελληνοκυπριακής κοινότητας θα αναλάμβαναν πρώτοι τα αξιώματα. Δεν προβλεπόταν συμπροεδρία.
2. Προβλεπόταν η δημιουργία Πρωτοβάθμιας Ομοσπονδιακής Δικαιοδοσίας.
3. Ενισχυόταν η Επιτροπή Εφαρμογής των συμφωνηθέντων και ο ρόλος του ΟΗΕ ως προς την εφαρμογή.
4. Οι εγγυήτριες Δυνάμεις παρέμεναν νομικά δεσμευμένες για την τήρηση της Συμφωνίας, ενώ σε καμιά περίπτωση δεν επιτρεπόταν να παραβούν αυτές το Διεθνές Δίκαιο και τις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ.

---

¹¹⁷ Αναφέρεται σε Σχέδιο Ανάν, Hellenic Resources Network, *The Comprehensive Settlement Of The Cyprus Problem 31 March 2004*, Annan Plans, http://www.hri.org/docs/annan/Annan_Plan_April2004.pdf, accessed: 20/5/2014

5. Οι στρατιωτικές δυνάμεις Ελλάδας – Τουρκίας παρέμεναν στις 6.000, στη συνέχεια όμως θα περιορίζονταν σταδιακά και με την είσοδο της Τουρκίας στην ΕΕ, θα παρέμεναν συμβολικά 950 Έλληνες και 650 Τούρκοι, όπως ίσχυε στο καθεστώς Ζυρίχης - Λονδίνου.
6. Καταργούνταν οι μόνιμες εξαιρέσεις από το κοινοτικό κεκτημένο, όπως για παράδειγμα, το δικαίωμα του τουρκοκυπριακού Κράτους να θέτει όρια στην απόκτηση περιουσίας στο δικό του τμήμα.
7. Διασφαλιζόταν ότι οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι θα επανακτούσαν τις περιουσίες τους, που ήταν υπό τουρκοκυπριακή κατοχή από το 1974.
9. Προβλεπόταν ότι όποιος δε λάμβανε το δικαίωμα μόνιμης εγκατάστασης, τότε θα υποχρεούνταν να εγκαταλείψει το νησί σε διάστημα πέντε ετών.
10. Επιτροπή Μετανάστευσης και το Ανώτατο Δικαστήριο έθεταν όρια εισροής μεταναστών από την Ελλάδα και την Τουρκία στο νησί.

β) υπέρ των Τουρκοκυπρίων

1. Η εκλογή των γεροϋσιαστών θα γινόταν με βάση την μητρική γλώσσα.
2. Καθοριζόταν ίση βάση εναλλαγής των αξιωμάτων προέδρου και αντιπροέδρου.
3. Εισαγωγή μέτρων για την διευκόλυνση της μετοίκησης των Τουρκοκυπρίων που θα έφτανε το ποσοστό του ενός τετάρτου επί του συνόλου τους.
4. Δινόταν περισσότερος χρόνος για την εναρμόνιση του τουρκοκυπριακού ομόσπονδου κράτους με τα δεδομένα της ΕΕ.
5. Μέριμνα για να μην αμφισβητηθούν από το Δικαστήριο της ΕΕ ή από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι αποφάσεις του τουρκοκυπριακού Κράτους που θα στηρίζονταν στην τελική Συμφωνία ¹¹⁸.

Ο Κύπριος πρόεδρος Παπαδόπουλος τάχθηκε σθεναρά κατά του Σχεδίου και κάλεσε τον ελληνοκυπριακό λαό στην καταψήφιση του Σχεδίου γνωστοποιώντας τις απόψεις του μέσω πολύωρης τηλεοπτικής προβολής οπότε και εκφώνησε τη χαρακτηριστική φράση «*δεν παρέλαβα κράτος για να παραδώσω κοινότητα*»¹¹⁹. Οι πρώην πρόεδροι, Κληρίδης και Βασιλείου, επεδίωξαν

---

¹¹⁸ Αναφέρεται σε Ηρακλείδης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2005*, σ. 369-371

¹¹⁹ Ibid, σ. 371

να προβάλλουν τα θετικά σημεία του Σχεδίου, ενώ παράλληλα, οι Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, Κώστας Σημίτης και Γεώργιος Παπανδρέου διακοίνωσαν τη θετική όψη του Σχεδίου Ανάν, δεδομένης της προσφυγής στην ασφάλεια της ΕΕ σε περίπτωση ύπαρξης αντιρρήσεων¹²⁰.

4.3 Αποτιμήσεις του Σχεδίου Ανάν

Η περίοδος κατά την οποία κατατέθηκε το Σχέδιο Ανάν, υπήρξε ευνοϊκή όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων αλλά και των διαμεσολαβητικών προσπαθειών του ΟΗΕ. Ωστόσο, η έλλειψη αποτελεσματικής επικοινωνίας αποτέλεσε τροχοπέδη στο σύνολο της διαπραγματευτικής προσέγγισης που ακολουθήθηκε. *«Στην έλλειψη αυτή συνέβαλαν ο φυσικός χωρισμός των δύο κοινοτήτων και η συγκρουσιακή κουλτούρα που έχει επικρατήσει με την αίσθηση της απειλής που έχει καλλιεργηθεί εκατέρωθεν, έτσι ώστε η ανάπτυξη μιας διαδικασίας αλληλεπίδρασης να εμποδιστεί τελικά.»*¹²¹

Το σχέδιο Ανάν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα οργανωμένο και αναλυτικό σχέδιο επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος. Απεύθυνε έκκληση για τη δημιουργία μιας διζωνικής χαλαρής ομοσπονδίας που θα αποτελούταν από μια τουρκοκυπριακή και μια ελληνοκυπριακή συνιστώσα πολιτειών. Μια προσεκτική ανάλυση της ιστορίας των διαπραγματεύσεων του Κυπριακού, απέδειξε ότι το σχέδιο Ανάν εμπεριείχε όλα τα σημαντικά ορόσημα, αλλά και τις αρχές και συμφωνίες που οι δύο πλευρές διατήρησαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών διαπραγματεύσεων. Άλλωστε, ήταν η μόνη πλέον επιλογή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Παρά το γεγονός ότι το Σχέδιο Ανάν είχε στόχο την σύγκλιση των θέσεων των δύο κοινοτήτων, δε θα μπορούσε ποτέ να επιφέρει τα προσδοκώμενα και ιδεατά αποτελέσματα των δύο αντικρουόμενων πλευρών καθώς δεν επέτρεψε τη μεγιστοποίηση των αξιώσεών τους. Παρόλο λοιπόν τον συμβιβαστικό του χαρακτήρα, ήταν ένα εφικτό σχέδιο που ζήτησε την οπισθοχώρηση και τους αμοιβαίους συμβιβασμούς των δύο πλευρών έτσι ώστε αυτές να μπορέσουν να ικανοποιήσουν σε σημαντικό βαθμό τα βασικά ζητήματα που έθεταν.

Το κατά πόσο θα μπορούσε το Σχέδιο Ανάν, να εφαρμοστεί και να λειτουργήσει ικανοποιητικά, εξαρτιόταν και από την μελλοντική ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Με την ένταξη της Τουρκίας ως πλήρες μέλος της ΕΕ, προβλήματα όπως οι εδαφικοί περιορισμοί,

---

¹²⁰ Mallinson, ό.π., σ. 492

¹²¹ Μιχαήλ, ό.π., σ. 408

ζητήματα ιδιοκτησίας και υπηκοότητας, τα θέματα εγγυήσεων, διακυβέρνησης και ασφαλείας, θα ήταν εξίσου σημαντικά.

Σύμφωνα με τα δημοψηφίσματα που διεξήχθησαν στις 24 Απριλίου του 2004, το 76% των Ελληνοκυπρίων δεν αποδέχτηκαν τους όρους του Σχεδίου Ανάν, ενώ οι Τουρκοκύπριοι με 65% επί του συνόλου του πληθυσμού τους, δέχτηκαν τις προτάσεις Ανάν. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος έδειξε ότι ενώ η τουρκοκυπριακή πλευρά είχε την απαραίτητη καλή θέληση, η ελληνική κυπριακή πλευρά δεν ήταν έτοιμη να μοιραστεί την εξουσία και να αποδεχθεί την πολιτική ισότητα των Τουρκοκυπρίων. Από την άλλη μεριά, η διεθνής κοινότητα προσδοκούσε την υιοθέτηση μιας συγκαταβατικής λύσης εκ μέρους των δύο επίδικων πλευρών, βάζοντας ένα τέλος στην πολύχρονη διαμάχη. Η επίτευξη μιας επίλυσης θα καθιστούσε την Κύπρο αξιόλογο παράδειγμα προς μίμηση για όλες τις τρέχουσες συγκρουσιακές καταστάσεις ανά τον κόσμο.

Οι λόγοι της αρνητικής αντίδρασης προς το Σχέδιο από πλευράς της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης και κατ' επέκτασης του ελληνόφωνου τμήματος του νησιού, ήταν ποικίλοι. Το Σχέδιο Ανάν επηρέασε σημαντικά τόσο σε πολιτικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο τους πολίτες της Κύπρου. Στην ελληνοκυπριακή κοινότητα επικράτησε η αίσθηση πως το Σχέδιο Ανάν υπήρξε ένα «δημιούργημα-προϊόν» των Ηνωμένων Εθνών που σκοπό είχε, την πραγμάτωση των συμφερόντων των ξένων Δυνάμεων στην περιοχή, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Οι Ελληνοκύπριοι άλλωστε, δεν αποδέχτηκαν ότι με βάση το παρόν Σχέδιο η Κύπρος θα υπόκειτο σε καθεστώς κοινότητας και δεν θα γινόταν ένα πλήρως ανεξάρτητο Κράτος. Το πέρας του δημοψηφίσματος συνέπεσε χρονικά με την ανάδειξη της Δημοκρατίας της Κύπρου ως μέλος της ΕΕ την 1^η Μαΐου 2004, ενώ η τουρκοκυπριακή πλευρά έμεινε εκτός.

Συμπερασματικά, η διαμεσολαβητική διαδικασία στο σύνολό της ανέδειξε, για άλλη μια φορά, την ανικανότητα του ΟΗΕ για μια διευθέτηση της διαφοράς σύμφωνα με τις προσταγές του διεθνούς δικαίου σε περιπτώσεις στρατιωτικής κατοχής. Από πλευράς των δύο κοινοτήτων της νήσου, η καθήλωση σε πάγιες θέσεις αποδείχθηκε πως δεν θα ήταν δυνατό να αποφέρει λύσεις, καθώς καμία συμφωνία δεν επετεύχθη υπό τέτοιες συνθήκες. Ολοκληρώνοντας, η επίλυση μιας τόσο σημαντικής διένεξης, δύσκολα θα επιδέχονταν μια έξωθεν επίλυση, όσο δίκαιη και εάν παρουσιαζόταν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Από το Σχέδιο Ανάν στο 2013

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ την 1η Μαΐου του 2004, σε συνάρτηση με την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, προσέδωσε, από το 2004 και μετά, νέες προοπτικές επίλυσης του ζητήματος. Η έναρξη των συνομιλιών και των διαβουλεύσεων χαρακτηρίστηκαν, όπως ήταν αναμενόμενο, από κινήσεις διπλωματικών χειρισμών και επίδειξης καλής θελήσεως.

Το 2005, κατά την επίσκεψη της υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Κοντολίζα Ράις στην Άγκυρα και στην Αθήνα, παρουσιάστηκαν έμμεσα οι αμερικανικές απόψεις για το Κυπριακό, δηλώνοντας η ίδια ότι «*οι ΗΠΑ διατηρούν ενδιαφέρον και κάνουν ότι μπορούν έτσι ώστε ο ΓΓ του ΟΗΕ να επαναλάβει την προσπάθειά του για επίλυση του ζητήματος*»¹²². Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί πως οι δηλώσεις του Ρώσου προέδρου Πούτιν προς τον Κύπριο πρόεδρο Αναστασιάδη, έδειξαν τις προθέσεις της Ρωσίας να ενισχύσει τον ρόλο της στο Κυπριακό, υποστηρίζοντας μια επίλυση του Ζητήματος στους κόλπους του ΟΗΕ¹²³. Η προσπάθεια παρέμβασης ξένων κρατών στην επίλυση του Κυπριακού μαρτυρά την έντονη επιθυμία τους να τοποθετήσουν τον δικό τους λίθο στην εξεύρεση της τελικής λύσης.

Στις αρχές του Ιανουαρίου του 2006, ο Μάικλ Μόλερ ανέλαβε καθήκοντα ειδικού αντιπροσώπου του ΓΓ και τέθηκε επικεφαλής της ειρηνευτικής δύναμης του νησιού. Οι εντατικές διαβουλεύσεις μεταξύ των ηγετών της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας, Παπαδόπουλου και Ταλάτ, υπό τον Ιμπραχίμ Γκαμπάρι¹²⁴, των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων αλλά και των Πρεσβευτών των πέντε Μόνιμων Μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, κρίθηκαν ως μια αξιόλογη προσπάθεια επίλυσης του Ζητήματος την περίοδο αυτή. Κατά τις συναντήσεις αυτές, ο Ελληνοκύπριος ηγέτης πρότεινε την έναρξη των συνομιλιών αρχικά για τεχνικά ζητήματα, θέτοντας έτσι τα θεμέλια για το σύνολο των διαπραγματεύσεων. Από την τουρκοκυπριακή πλευρά, ο Ταλάτ επέδωσε επιστολή προς τον Κόφι Ανάν, στην οποία προτάθηκαν ΜΟΕ μεταξύ των μερών. Στις 8 Ιουλίου του 2006, υπεγράφη μεταξύ τους

---

¹²² Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Συνάντηση Παπαδόπουλου-Πούτιν- Κοινό Ανακοινωθέν Παπαδόπουλου-Ανάν – Συμφωνία 8^{ης} Ιουλίου*,

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/CCF11BC23DA229F9C2257838003AE991?OpenDocument>,

accessed: 29/5/2014

¹²³ Ibid

¹²⁴ Υπεύθυνος για τις πολιτικές υποθέσεις ως βοηθός του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ.

Συμφωνία ως απόρροια των παραπάνω συνομιλιών. Η Συμφωνία αυτή εμπεριέκλειε «*μια Δέσμη Αρχών και μια Απόφαση των δύο ηγετών*»¹²⁵. Μεταξύ των όσων συμφωνήθηκαν ήταν και τα ακόλουθα:

- Αναγνώριση του γεγονότος ότι το status quo είναι απαράδεκτο και η παράτασή του θα είχε αρνητικές επιπτώσεις και στις δύο κοινότητες.
- Συμφωνία για άμεση έναρξη διαδικασίας για συζήτηση επί θεμάτων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή του λαού.
- Σύσταση τεχνικών επιτροπών για τον ανωτέρω λόγο, αποτελούμενες από εμπειρογνώμονες.

Από το 2007 και έπειτα, νέος ΓΓ του ΟΗΕ εκλέχτηκε ο Μπαν Κι Μουν¹²⁶ και η διαδικασία των ενδοκυπριακών συνομιλιών εξακολούθησε να καθοδηγείται από τον ΟΗΕ. Το 2008 ο Δημήτρης Χριστόφιας εκλέχθηκε νέος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τον Σεπτέμβριο του ιδίου έτους ο Χριστόφιας και ο ηγέτης της τουρκοκυπριακής κοινότητας Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, ήλθαν σε συνεννόηση για την επανέναρξη άμεσων διαπραγματεύσεων. Ως βάση τέθηκαν οι Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979, οι οποίες προέβλεπαν τον μετασχηματισμό του ενιαίου κράτους σε ένα ομόσπονδο κράτος¹²⁷. Το αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής δεν ήταν αξιόλογο, καθώς δεν σημειώθηκε καμία εξέλιξη, αν και οι δύο πλευρές υπήρξαν θετικές στο να βρεθεί αυτή την φορά μια λύση. Κατά την διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων παρίσταντο ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα Ντάουνερ και ο Ειδικός Αντιπρόσωπος Ζεριχούν.

Τον Απρίλιο του 2010 νέος ηγέτης των Τουρκοκυπρίων εκλέχθηκε ο Ντερβίς Έρογλου ο

---

¹²⁵ Συμφωνία 8^{ης} Ιουλίου 2006, ό.π.,

[http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/109DAC413F89D028C22572F40032E1E2/\\$file/Symfonia%208%20July.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/109DAC413F89D028C22572F40032E1E2/$file/Symfonia%208%20July.pdf), accessed: 29/5/2014

¹²⁶ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Νέος ΓΓ του ΟΗΕ ο Μπαν Γκι-μουν - Κατεδάφιση του τοίχου στην οδό Λήδρας – Νέα μέτρα στήριξης των Τ/Κ – Μέτρα για οικονομική συνεργασία Ε/Κ και Τ/Κ* – Συνάντηση Παπαδόπουλου-Ταλάτ,

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/4FA1406B0B648514C2257838003C54DB?OpenDocument>, accessed: 29/5/2014

¹²⁷ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Νέος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας ο Δημήτρης Χριστόφιας – Συναντήσεις Χριστόφια-Ταλάτ – Άνοιγμα της οδού Λήδρας – Ο Αλεξάντερ Ντάουνερ Ειδικός Σύμβουλος του ΓΓ του ΟΗΕ – Μνημόνιο Συναντίληψης Κύπρου-Βρετανίας – Έναρξη των απευθείας διαπραγματεύσεων* – Επίσημη επίσκεψη Προέδρου Χριστόφια στη Ρωσία, <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/A6AB5C15C18121E3C2257838003D7A34?OpenDocument>, accessed: 29/5/2014

οποίος, μετά την εκλογή του, διαβεβαίωσε ότι θα συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο μερών¹²⁸. Τον Μάρτιο του 2012, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν υπέβαλλε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού την τελευταία Έκθεσή του¹²⁹, σχετικά με την πρόοδο που είχε επιτευχθεί όσον αφορά την εξεύρεση λύσης. Στην Έκθεσή του εστίασε στην πραγματοποίηση ορισμένων θετικών βημάτων, κυρίως στον τομέα της οικονομίας, της ΕΕ και των εσωτερικών ζητημάτων ασφαλείας. Παράλληλα, δεν δίστασε να αναφέρει ότι το θέμα της εκλογής κυβέρνησης στο πλαίσιο ενός ομόσπονδου κράτους παρέμενε ακόμη σε αδιέξοδο, ενώ το ζήτημα της ενσωμάτωσης μιας συμφωνίας στο Δίκαιο της ΕΕ δεν είχε επιδεχτεί τελική λύση. Τέλος, τα εξωτερικά ζητήματα ασφαλείας μπορούσαν να επιλυθούν μόνο με τις Εγγυήτριες Δυνάμεις που υπέγραψαν τις Συνθήκες Εγγύησης και Συμμαχίας.

Καταλήγοντας, ο Γενικός Γραμματέας στην Έκθεσή του επικεντρώθηκε στην καταλληλότητα των συνθηκών για μια τελική συμφωνία. Ωστόσο, η δεδομένη ευκαιρία επίλυσης διέθετε περιορισμένο χρονικό περιθώριο και συνεπώς, δε θα μπορούσε να προδικαστεί με ευκολία κατά πόσο οι μελλοντικές συνθήκες θα είναι περισσότερο κατάλληλες προς την επίτευξη της πολυπόθητης Συμφωνίας. Τα Ηνωμένα Έθνη ήταν πεπεισμένα ότι μια λύση θα ήταν εφικτή εφόσον εξασφαλιστεί η απαιτούμενη πολιτική βούληση και από τα δύο μέρη, ενώ παράλληλα, προσέφεραν την πλήρη στήριξη και εμπιστοσύνη τους στις προσπάθειες του Ειδικού Συμβούλου, Αλεξάντερ Ντάουνερ και της ομάδας του γενικότερα, ώστε να εξασφαλιστεί ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα¹³⁰.

---

¹²⁸ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, 2010: *Συνομιλίες: θέματα διακυβέρνησης, ΕΕ, διαμοιρασμού εξουσιών, περιουσιακού – Νέος Τ/Κ ηγέτης ο Ντερβίς Έρογλου – Επίσκεψη Πάπα Βενέδικτου ΙΣΤ΄ – Πακέτο προτάσεων του Προέδρου Χριστόφια – Ιστορική επίσκεψη του Προέδρου της Ρωσίας στην Κύπρο – Διάνοιξη του σημείου διέλευσης Κάτω Πύργου-Λιμνίτη – Συνάντηση Χριστόφια-Έρογλου-Μπαν Γκι-μουν στη Νέα Υόρκη*, <http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/9F2EC6D947D46762C22578390032E799?OpenDocument>, accessed: 29/5/2014

¹²⁹ United Nations, Security Council, *Assessment report of the Secretary-General on the status of the negotiations in Cyprus S/2012/149*, [http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/E672968AB59FA59AC22579C70027496A/\\$file/SG's%20Report%2019%203%2012.pdf?OpenElement](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/E672968AB59FA59AC22579C70027496A/$file/SG's%20Report%2019%203%2012.pdf?OpenElement), accessed: 29/5/2014

¹³⁰ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Νέος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας ο Δημήτρης Χριστόφιας – Συναντήσεις Χριστόφια-Ταλάτ – Άνοιγμα της οδού Λήδρας – Ο Αλεξάντερ Ντάουνερ Ειδικός Σύμβουλος του ΓΓ του ΟΗΕ – Μνημόνιο Συναντίληψης Κύπρου-Βρετανίας – Έναρξη των απευθείας διαπραγματεύσεων – Επίσημη επίσκεψη Προέδρου Χριστόφια στη Ρωσία*, http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/developments_gr/developments_gr?OpenDocument, accessed: 29/5/2014

5.1 Φαινομενική Αδράνεια

Οι κατ' ιδίαν συναντήσεις του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη συνεχίστηκαν και το 2009, με τον πρώτο γύρο των διαπραγματεύσεων να ξεκινάει στα μέσα Ιανουαρίου και να ολοκληρώνεται τον Αύγουστο του 2009. Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, τέθηκαν ζητήματα όπως το περιουσιακό, το άσυλο κ.α. Επίσης στην θεματολογία των συζητήσεων αυτών, υπήρξαν και θέματα ευρωπαϊκού χαρακτήρα. Παρά το γεγονός ότι δεν επήλθε πλήρης συμφωνία επί όλων των θεμάτων, σημειώθηκαν αρκετές συγκλίσεις και καταγράφηκαν βήματα προόδου.

Σχετικά με το αποτέλεσμα των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν, ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για το Κυπριακό, Αλεξάντερ Ντάουνερ, δήλωσε πως «κατά τις συναντήσεις αυτές παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη πρόοδος, ίσως η μεγαλύτερη που είχε καταγραφεί μεταξύ των δύο κοινοτήτων από το 1974». Επίσης τόνισε πως «έχει συμφωνηθεί μεταξύ των δύο ηγετών, και η υλοποίηση σειράς ΜΟΕ»¹³¹. Από την άλλη μεριά, ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου Ασφαλείας δήλωσε την περίοδο εκείνη πως «Το Συμβούλιο Ασφαλείας προτρέπει έντονα τους ηγέτες να αυξήσουν τη δυναμική στις διαπραγματεύσεις ώστε να διασφαλιστεί η πλήρης αξιοποίηση αυτής της ευκαιρίας προς επίτευξη μιας συνολικής διευθέτησης στη βάση διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται στα σχετικά Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας»¹³², ενώ ο Χριστόφιας ήταν «συγκρατημένα αισιόδοξος για τις ακόλουθες συνομιλίες»¹³³. Μετά το πέρας του πρώτου γύρου συνομιλιών, ο Ελληνοκύπριος πρόεδρος δέχθηκε την συγκατάβαση του Γάλλου προέδρου Νικολά Σαρκοζί για την επίτευξη λύσης του Κυπριακού Ζητήματος. Ο δεύτερος γύρος των συνομιλιών ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2009 χωρίς όμως να υπάρξει σημαντική πρόοδος.

---

¹³¹ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Α' γύρος συνομιλιών: θέματα περιουσιακού, ΕΕ και οικονομίας – Απόφαση για διάνοιξη του Λινμίτη – Συνάντηση Χριστόφια-Σαρκοζί – Β' γύρος συνομιλιών: θέματα διακυβέρνησης, περιουσιακού, υπηκοότητας, μετανάστευσης και ασύλου*, <http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/5EADC14540F84EDEC2257839002E89DA?OpenDocument>, accessed: 15/6/2014

¹³² Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Δήλωση του Προεδρεύοντος του Συμβουλίου Ασφαλείας, Αντιπροσώπου του Μεξικού, για το Κυπριακό 01/05/2009*, <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/D4D46270437D8097C22575A90037654A?OpenDocument>, accessed: 15/6/2014

¹³³ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Δηλώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας μετά το πέρας της συνάντησης με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη, ό.π., 06/08/2009*, <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/627DF47BBD3A12C225760A003DC4CE?OpenDocument>, accessed: 17/6/2014

Το 2010 ο Μπάν Κι Μούν, με την θέση του ΓΓ του ΟΗΕ, προέτρεψε την συνέχιση των συνομιλιών όχι σε καινούρια βάση, αλλά από το σημείο που σταμάτησαν¹³⁴. Το ζήτημα που απασχόλησε περισσότερο ήταν το περιουσιακό και παρά την κατάθεση προτάσεων από τις δύο πλευρές, δεν προέκυψε κανένα κατοχυρωμένο αποτέλεσμα.

Οι απευθείας διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν την επόμενη χρονιά πάνω σε ζητήματα ιθαγένειας και εσωτερικής ασφάλειας. Αυτό που εγείρει το ενδιαφέρον την δεδομένη χρονιά, ήταν οι δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στα κατεχόμενα εδάφη, αναφορικά με την άρνηση αναγνώρισης της Κυπριακής Δημοκρατίας και την απροθυμία του να συνδιαλέγει μαζί της όταν αναλάβει την προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ¹³⁵. Παρά το γεγονός ότι οι συνομιλίες εντατικοποιήθηκαν, κατέληξαν τελικά σε αδιέξοδο καθώς υπαναχώρησε η τουρκοκυπριακή πλευρά ακόμα και σε θέματα στα οποία είχε παρατηρηθεί ως ένα βαθμό σύζευξη¹³⁶.

Το 2013 η Κύπρος δεν κατάφερε να αποφύγει το ντόμινο της οικονομικής κρίσης. Όπως ήταν φυσικό, οι νέες συνθήκες επιζητούσαν την αμέριστη προσοχή του λαού και των πολιτικών, ενώ παράλληλα το ενδιαφέρον για ζητήματα εξωτερική πολιτικής εκ των πραγμάτων ματαιώθηκε. Σε γενικές γραμμές, η παρούσα χρονιά σηματοδοτήθηκε από την επίδειξη καλής θελήσεως των ηγετών για έναρξη των συνομιλιών. Τόσο ο Ελληνοκύπριος όσο και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης ενίσχυσαν την προσπάθεια να βρεθεί άμεσα λύση στο Ζήτημα, έχοντας ως άξονα συζήτησης τη διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία. Στο ενδιάμεσο, μεσολάβησαν διαδοχικές συναντήσεις με την Γερμανίδα καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ, ενόσω ο Αμερικανός αντιπρόεδρος Τζο Μπάιντεν προέβαινε κατά καιρούς σε δηλώσεις στήριξης¹³⁷.

---

¹³⁴ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Συνομιλίες: θέματα διακυβέρνησης, ΕΕ, διαμοιρασμού εξουσιών, περιουσιακού – Νέος Τ/Κ ηγέτης ο Ντερβίς Έρογλου – Επίσκεψη Πάπα Βενέδικτου ΙΣΤ΄ – Πακέτο προτάσεων του Πρόεδρου Χριστόφια – Ιστορική επίσκεψη του Προέδρου της Ρωσίας στην Κύπρο – Διάνοιξη του σημείου διέλευσης Κάτω Πύργου-Λιμνίτη – Συνάντηση Χριστόφια-Έρογλου-Μπαν Γκι-μουν στη Νέα Υόρκη*, <http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/9F2EC6D947D46762C22578390032E799?OpenDocument>, accessed: 15/6/2014

¹³⁵ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_el.htm, accessed: 15/6/2014

¹³⁶ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *2011: Επίσκεψη Γερμανίδας Καγκελάρια – Συνάντηση Γενεύης – Σύλλαλητήρια Τ/Κ στα κατεχόμενα*, <http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/48045B1D12E7369CC22578390034CAF7?OpenDocument>, accessed: 19/6/2014

¹³⁷ Κασκάνης Γιώργος, *Αισιοδοξία Μπάιντεν για το Κυπριακό*, Deutsche Welle, 22 Μαΐου 2014 <http://www.dw.de/search/greek/%CE%9A%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C/category/10507/>, accessed: 29/5/2014

Συνοψίζοντας, μέσα από μια προσεκτική επισκόπηση του παρόντος κεφαλαίου, διαπιστώνεται η συνέχιση των συνομιλιών μεταξύ των δυο κοινοτήτων της Κύπρου ακόμα και μετά την παρουσίαση του Σχεδίου Ανάν. Οι όποιες διαπραγματεύσεις που έλαβαν χώρα την περίοδο αυτή, διεξήχθησαν κατά κύριο λόγο με πρωτοβουλία των ηγετών των δύο κοινοτήτων και αποσκοπούσαν στην εξεύρεση λύσης. Ωστόσο, παρά τον προοδευτικό τους χαρακτήρα και τα βήματα που πραγματοποίησαν, δεν κατάφεραν να επιφέρουν τελικό αποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ευρωπαϊκή Ένωση και Κύπρος

Η αποαποικιοποίηση της Κύπρου και η ανεξαρτησία της το 1960, πέραν των πολιτικών εξελίξεων, έφερε και μια σειρά οικονομικών και εμπορικών αλλαγών, αποδεσμεύοντας ουσιαστικά την Κύπρο από τον βασικό της εμπορικό εταίρο, την Μεγάλη Βρετανία. Οι πολιτικές εξελίξεις της περιόδου εκείνης σε συνδυασμό με τα νέα οικονομικά δεδομένα που είχαν δημιουργηθεί αλλά και την πολιτική βλέψη της ΕΕ για ισχυροποίηση των σχέσεων της με την περιοχή της Μεσογείου¹³⁸, οδήγησε στην πρώτη προσπάθεια συνεργασίας της Κύπρου με την Ευρώπη μέσω της υπογραφής Συμφωνίας Σύνδεσης με την ΕΟΚ το Δεκέμβριο του 1972. Σκοπός της Συμφωνίας αυτής, υπήρξε η δημιουργία τελωνειακής ένωσης μετά από μια δεκαετή μεταβατική περίοδο και η οποία περιελάμβανε δύο φάσεις. Η πρώτη μεταξύ 1973 και 1977 και η δεύτερη από το 1977 μέχρι το 1982. Δεδομένων των γεγονότων που ακολούθησαν και την εισβολή των Τουρκικών στρατευμάτων το 1974, η περίοδος της πρώτης φάσης επεκτάθηκε, με αποτέλεσμα το δεύτερο στάδιο Σύνδεσης να υπογραφεί τον Οκτώβριο του 1987¹³⁹.

Τον Ιούλιο του 1990 η Κύπρος υπέβαλε αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ¹⁴⁰. Στην προσπάθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η τουρκοκυπριακή κοινότητα του νησιού αντέδρασε έντονα, προβάλλοντας το επιχείρημα πως σε θέματα εξωτερικής πολιτικής διατηρούν το δικαίωμα αρνησικυρίας και στην συγκεκριμένη περίπτωση η αίτηση για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, αποτελεί μια μονομερή κίνηση. Το 1993 ο διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Κύπρου που αφορούσε την μελλοντική πλήρη ένταξή της στην ΕΕ έγινε πιο εντατικός, θέτοντας τις βάσεις για τις επερχόμενες ενταξιακές διαπραγματεύσεις.

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ζήτημα της Κύπρου ενισχύθηκε σταδιακά, επηρεάζοντας τις σχέσεις της Τουρκίας με την Κύπρο και την Ελλάδα. Η Ευρώπη θεωρήθηκε σημαντική όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα, όμως η δραστηριότητά της ήρθε σε δεύτερη θέση,

---

¹³⁸ Droutsas P. Dimitri, *The EU and the Mediterranean: The Cypriot Application for Full Membership in the Regional Context*, (München: Sudosteuropa – Gesellschaft, 1997), σ. 100

¹³⁹ Redmond John, *From Association towards the Application for Full Membership: Cyprus Relations with the European Union*, (München: Sudosteuropa – Gesellschaft, 1997), σ. 93

¹⁴⁰ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, *Τα ορόσημα στην Ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου*, <http://www.pio.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/4AF71B2B15F572CDC2257690003560B8?OpenDocument>, accessed: 20/6/2015

με τον ΟΗΕ να είναι ο κύριος ρυθμιστής. Το γεγονός πως η Ελλάδα ήταν ήδη μέλος της ΕΕ, η Κύπρος υπό ένταξη και η Τουρκία προσδοκούσε την υποψηφιότητά της, οδήγησε την ΕΕ στην επέκτασή της στην ανατολική Μεσόγειο, ερχόμενη αντιμέτωπη με την πολιτική περί ασφαλείας που ασκούσαν οι ΗΠΑ στην περιοχή¹⁴¹. Τα πολιτικά οφέλη που αποκόμισε η Κύπρος με την ένταξή της, αποτυπώνονται μεταξύ άλλων στα εξής¹⁴²:

1. Βελτίωση των σχέσεων μεταξύ της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας αφού θα ακολουθούν το πρότυπο της ΕΕ και θα συμμετέχουν στους μηχανισμούς της. Η Κύπρος θα ωφεληθεί από την εμπειρία που απέκτησε η Ευρώπη στην δημιουργία γεφυρών μεταξύ λαών και κοινοτήτων, καθώς και από την συμμετοχή στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς ολοκλήρωσης.
2. Αυξημένη ασφάλεια για ολόκληρο τον πληθυσμό της Κύπρου, προερχόμενη από την συμμετοχή της σε μια κοινότητα εθνών και κυρίαρχων κρατών, όπου οι αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, είναι υψίστης σημασίας. Οι αρχές αυτές επιβεβαιώνονται από τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο θεμελιώδης χαρακτήρας τους καθιστά απαράδεκτη την παραβίαση τους από ένα Κράτος Μέλος ή σε ένα κράτος μέλος. Η Ένωση έχει την οικονομική, πολιτική και την στρατιωτική ισχύ τόσο για να ενεργήσει ως αποτρεπτικός παράγων για τέτοιου είδους παραβιάσεις όσο και για να επιβάλλει διορθωτικές ενέργειες όπου καταγράφονται αυτές.
3. Η επίλυση των προβλημάτων θα γίνεται μέσω του ευρωπαϊκού νομικού συστήματος με την ισχύ των Ευρωπαϊκών Συνθηκών. Αυτό δεν σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία θα κρίνει κάθε πτυχή, αλλά ότι οι βασικές αρχές που αποτελούν το θεμέλιο λίθο της φιλοσοφίας της ΕΕ, όπως είναι η αρχή της μη διάκρισης, θα πρέπει να τηρούνται.
4. Ικανότητα συμμετοχής ως μέλος με δικαίωμα ψήφου, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της ΕΕ, ώστε να είναι σε θέση να επηρεάζει αποφάσεις που αφορούν την Κύπρο και ολόκληρη την Ευρώπη.
5. Απόκτηση της Ευρωπαϊκής υπηκοότητας από τους Κύπριους πολίτες.

---

¹⁴¹ Μιχαήλ, ό.π, σ. 329

¹⁴² Κύπρος και Ενταξιακές Διαπραγματεύσεις, *Ποια είναι τα ειδικά πολιτικά οφέλη από την ένταξη στην ΕΕ;*, http://kypros.org/CY-EU/gr/05_benefits/questions1.htm#Question%201.2, accessed : 10/04/20016

Με απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ το 1995, οι διαπραγματεύσεις με την Κύπρο θα άρχιζαν μετά από δύο χρόνια. Η απόφαση αυτή κινητοποίησε την Διεθνή Κοινότητα προς εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό Ζήτημα, ασκώντας πίεση για επανέναρξη των συνομιλιών.

Είναι χαρακτηριστικό πως η πάγια θέση της ΕΕ στο ζήτημα της Κύπρου την περίοδο που εξετάζουμε, υπήρξε αρνητική όσον αφορά την τουρκοκυπριακή κοινότητα και το ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου. Κατά καιρούς έχουν εκδοθεί αποφάσεις ευρωπαϊκών οργάνων, οι οποίες καταδικάζουν τις ενέργειες της Τουρκίας στην Κύπρο, ταυτίζοντας την θέση της ΕΕ με αυτήν του ΟΗΕ¹⁴³. Η μη λύση του Κυπριακού Ζητήματος, δεν αποτέλεσε τροχοπέδη για την ενταξιακή πορεία του νησιού, καθώς όπως χαρακτηριστικά διαβάζουμε στο έγγραφο με τίτλο «Ατζέντα 2000» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 1997 «...το χρονοδιάγραμμα που συμφωνήθηκε για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κύπρο σημαίνει ότι αυτές μπορούν να αρχίσουν πριν από την εξεύρεση πολιτικής διευθέτησης. Αν δεν σημειωθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση διευθέτησης πριν από την προγραμματιζόμενη έναρξη των διαπραγματεύσεων, θα πρέπει να αρχίσουν με την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως τη μόνη αρχή που αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο»¹⁴⁴.

Σημαντικοί σταθμοί στην πορεία ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ μετά το 1998, αποτέλεσαν η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999, η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης το Δεκέμβριο του 2002, η έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ τον Απρίλιο του 2003 καθώς και η υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης από τον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσο Παπαδόπουλο. Από την 1^η Μαΐου του 2004 η Κύπρος θεωρείται επίσημα μέλος της ΕΕ¹⁴⁵ και παρά το γεγονός ότι έγινε μέλος της υπό την μορφή de facto διαίρεσης, ολόκληρο το νησί αναγνωρίζεται ως ευρωπαϊκό έδαφος. Όσον αφορά τους Τουρκοκυπρίους, αναγνωρίζονται και αυτοί ως Ευρωπαίοι πολίτες¹⁴⁶.

Το 2012 η Κύπρος ανέλαβε την προεδρία της ΕΕ. Αξίζει να σημειωθεί πως ο Ερντογάν απαγόρευσε στους υπόλογούς τους να παρίστανται ακόμα και σε συνεδριάσεις της ΕΕ όπου

¹⁴³ Βλέπε Ιωσήφ Σ.Ιωσήφ, ό.π., σ. 271

¹⁴⁴ Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Ιστορική Αναδρομή*, http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/eu01_gr/eu01_gr?OpenDocument accessed: 10/04/2016

¹⁴⁵ Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Τσεχία, *Κύπρος και ΕΕ*, http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassyprague.nsf/cyprusandtheeu_gr/cyprusandtheeu_gr?OpenDocument accessed: 11/04/2016

¹⁴⁶ Ευρωπαϊκή Ένωση, *Κύπρος*, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/cyprus/index_el.htm, accessed: 10/04/2016

προέδρευε η Κυπριακή Δημοκρατία¹⁴⁷. Μια κίνηση που έτυχε αρνητικής κριτικής από την διεθνή κοινή γνώμη.

6.1 ΕΕ και Τουρκοκύπριοι

Όπως προαναφέρθηκε, ένας ανασταλτικός παράγοντας κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας με την ΕΕ για την ένταξή της σε αυτήν, αποτέλεσε η τουρκοκυπριακή κοινότητα του νησιού και το ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου. Η θέση της Τουρκίας επηρέασε και την στάση του Ραούφ Ντενκτάς στο θέμα της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ. Γεγονός που αποτυπώνεται και στην απορριπτική απάντηση του τελευταίου στην πρόσκληση Κληρίδη το 1998, για συμμετοχή της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην κυπριακή ομάδα που διαπραγματευόταν την ένταξη του νησιού¹⁴⁸.

Η ΕΕ ούσα θετικά προσκείμενη στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, δεν απομόνωσε παρόλα αυτά την τουρκοκυπριακή, προσδοκώντας σε μια λύση του Ζητήματος. Με την είσοδο της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ, παρά της εκάστοτε αντιδράσεις, οφέλη δημιουργήθηκαν και για την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Πέραν των οικονομικών ενισχύσεων που άρχισε να λαμβάνει το ψευδοκράτος, η αναγνώρισή των κατοίκων του ως Ευρωπαίοι πολίτες υπήρξε σημαντική εξέλιξη. Επίσης η δημιουργία ειδικής ομάδας από την Διεύθυνση Διεύρυνσης της ΕΕ που ασχολείται με ζητήματα της τουρκοκυπριακής κοινότητας, δείχνει το ενδιαφέρον της ΕΕ για αυτήν. Να σημειωθεί, πως λόγω της μη αναγνώρισης του «Κράτους της Βόρειας Κύπρου», το ευρωπαϊκό δίκαιο δεν έχει ισχύ για αυτό το τμήμα του νησιού. Η θέση της ΕΕ για τους Τουρκοκυπρίους αποτυπώνεται και στην απόφαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ το 2004, το έτος που εντάχθηκε η Κύπρος στην Ένωση, και συνοπτικά είναι :

«Η τουρκοκυπριακή κοινότητα εξέφρασε την σαφή της επιθυμία για ένα μέλλον εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο είναι αποφασισμένο να θέσει τέρμα στην απομόνωση της τουρκοκυπριακής κοινότητας και να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου ενθαρρύνοντας την

---

¹⁴⁷ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, 2012: Δεύτερη συνάντηση με ΓΓ του ΟΗΕ στο Greentree - Επίσημη επίσκεψη του Πρωθυπουργού του Ισραήλ, <http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/5C2D554F1E238605C22579FB001FFDD6?OpenDocument>, accessed: 19/6/2014

¹⁴⁸ Θεοφάνους, ό.π, σ. 134

οικονομική ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει συνολικές προτάσεις για το σκοπό αυτό, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ολοκλήρωση της νήσου και στη βελτίωση των επαφών των δύο κοινοτήτων τόσο μεταξύ τους όσο και με την ΕΕ»¹⁴⁹.

---

¹⁴⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Αντιπροσωπία στην Κύπρο, *Τουρκοκυπριακή Κοινότητα*, http://ec.europa.eu/cyprus/turkish_cypriots/index_el.htm , accessed: 11/04/2016

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Κυπριακό Ζήτημα και NATO

Η ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στην Βορειοατλαντική Συμμαχία (NATO) το 1952 είχε ως αποτέλεσμα και την μεταφορά των εκάστοτε διενέξεών τους για το Κυπριακό Ζήτημα στους κόλπους του NATO. Ήδη η διευθέτηση και διεθνοποίηση του ζητήματος της αποικιοκρατίας στο νησί την δεκαετία του 1950, έθεσε τους μηχανισμούς του NATO σε λειτουργία με σκοπό την επίλυση του προβλήματος. Παρά την ένταξή της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO, η θέση του Ηνωμένου Βασιλείου στο Ζήτημα της Κύπρου, συνέχισε να καθορίζεται από την αναγκαιότητα διατήρησης όσο το δυνατόν μεγαλύτερης επιρροής στο νησί και ιδιαίτερα των στρατιωτικών της βάσεων¹⁵⁰. Η εντονότερη ανάμειξη των ΗΠΑ στο Κυπριακό Ζήτημα στα μέσα της δεκαετίας του 1950, προσπάθησε να δώσει ενεργό ρόλο στο NATO και να υποβοηθήσει την διευθέτηση των εκάστοτε προβλημάτων που είχαν δημιουργηθεί στην περιοχή. Οι ΗΠΑ επιθυμούσαν «...μια λύση που θα μπορούσε να παρουσιαστεί ως από επίτευγμα του NATO καθώς και την ενίσχυση της Συμμαχικής θέσης στην περιοχή και την αποδέσμευση των βρετανικών δυνάμεων που ήταν ακινητοποιημένες στην Κύπρο για γενικές αμυντικές επιχειρήσεις στη Μέση Ανατολή»¹⁵¹. Κατά την διάρκεια των συναντήσεων που έλαβαν χώρα στην Ζυρίχη και στο Λονδίνο, υπεγράφησαν οι τρεις Συμφωνίες που οδήγησαν στην ανεξαρτησία της Κύπρου το 1959. Ωστόσο, υπήρξε και μια τέταρτη συμφωνία, η «Συμφωνία Κυρίων» μεταξύ των Κ. Καραμανλή και Α. Μεντερές, κατά την οποία η Ελλάδα και η Τουρκία υποστήριξαν την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στο NATO¹⁵².

Την δεκαετία του 1960 το NATO κλήθηκε να αντιμετωπίσει ακόμα μία κρίση των ελληνοτουρκικών σχέσεων με αφορμή την Κύπρο. Μια κρίση η οποία θα διαρκούσε χρόνια και θα έθετε καινούργια ζητήματα στην λειτουργία του θεσμού, καθώς για πρώτη φορά «...στρατεύματα δυο χωρών-μελών του NATO πολεμούσαν μεταξύ τους»¹⁵³.

Η επιδεινούμενη κατάσταση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στην Κύπρο, οδήγησε σε αύξηση της ανησυχίας μεταξύ των κρατών μελών του NATO. Κατά την διάρκεια της πενταμερούς συνάντησης που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο και αφού είχε ήδη προταθεί από

---

¹⁵⁰ Mallinson William, ό.π., σ.259

¹⁵¹ Ibid, σ.113

¹⁵² Ibid, σ. 157

¹⁵³ Ιωσήφ Σ.Ιωσήφ, ό.π., σ.181

τον Ντάνκαν Σάντς η ένταξη της Κύπρου στο NATO ως συμβιβαστική λύση άμυνας και ασφαλείας, υποβλήθηκε στις 31 Ιανουαρίου 1964 σχέδιο ειρήνης, γνωστό ως «Αγγλοαμερικανικό Σχέδιο»¹⁵⁴.

Να σημειωθεί πως στην εντατικοποίηση των συζητήσεων για την δημιουργία ειρηνευτικής δύναμης στα πλαίσια του NATO, βοήθησε αρκετά το γεγονός ότι ο τότε Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Χρήστος Παλαμάς, έθεσε μια τέτοιου είδους πρόταση στον Σερ Ράλφ Μούρεϊ κατά την διάρκεια συνάντησής τους στην Αθήνα¹⁵⁵, παρά την θέση του Μακαρίου για μη ένταξη της Κύπρου στο NATO.

Κύριο χαρακτηριστικό του Αγγλοαμερικανικού Σχεδίου αποτέλεσε η στάθμευση NATOϊκών δυνάμεων στο νησί, εξαιρώντας την κυπριακή κυβέρνηση από την διοίκηση αυτών. Οι κύριοι άξονες του σχεδίου ήταν οι ακόλουθοι¹⁵⁶:

1. Δημιουργία ειρηνευτικής δύναμης στην Κύπρο από τις χώρες – μέλη του NATO. Μια τέτοιου είδους δύναμη θα παραμείνει στην Κύπρο το λιγότερο δυνατό διάστημα που χρειάζεται για να ολοκληρώσει την αποστολή της. Τα συμβαλλόμενα κράτη θα δεσμευτούν ότι θα παραμείνουν στην Κύπρο όχι περισσότερο των τριών μηνών.
2. Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας εγγυώνται ότι δεν θα ασκήσουν το δικαίωμα της μονομερούς επέμβασης σύμφωνα με το άρθρο 3 της Συνθήκης Εγγυήσεως για διάστημα τριών μηνών, καθώς κατανοούν πως εκείνη την περίοδο θα έχει εγκατασταθεί η ειρηνευτική δύναμη.
3. Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν στη διαμεσολάβηση για την γεφύρωση των διαφορών τους στο πλαίσιο πνεύματος αμοιβαίου διακανονισμού και στο διορισμό μεσολαβητή προερχόμενο από χώρα του NATO, πλην των εγγυητριών δυνάμεων (Ελλάδα – Τουρκία - Ηνωμένο Βασίλειο).

---

¹⁵⁴ Βλ. Κρανιδιώτης, ό.π., σ. 65-67

¹⁵⁵ James Ker-Lindsay, *Britain and the Cyprus Crisis 1963-1964*, (Germany: Bibliopolis, 2004), σ. 49

¹⁵⁶ Stanford EDU, Keesing's Record of World Events (Formerly Keesing's Contemporary Archives 1931-1988), *The Constitutional Crisis. - Widespread Disturbances between Greek and Turkish Cypriots. - British Troops accepted as Peace-keeping Force. - The London Conference. - Cyprus Government's Rejection of Plan for NATO Force. - Security Council Debate on Cyprus Question. - Turkish Ultimatum to Cyprus. - Establishment of U.N. Peace-keeping Force. - Appointment of U.N. Mediator*, Volume 10 (1964), Issue No. 6 (June), <http://web.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/1279-1964-09-Keesings-t-SHP.pdf>, accessed: 2/4/2016

4. Η ειρηνευτική δύναμη θα δημιουργηθεί από τις χώρες του NATO οι οποίες θέλουν να συμμετάσχουν, αλλά η τοποθέτησή και η διεύθυνσή της δεν θα είναι υπό τον έλεγχο του NATO.
5. Η ειρηνευτική δύναμη θα ενισχύσει την βρετανική δύναμη που βρίσκεται στο νησί με σκοπό την διατήρηση της ειρήνης σύμφωνα με την πρόταση των εγγυητριών Δυνάμεων η οποία έγινε αποδεκτή από τον Πρόεδρο Μακάριο και των Αντιπρόεδρο Κιουτσούκ στις 26 Δεκεμβρίου. Η δύναμη θα είναι υπό βρετανική διοίκηση και διοικητής αυτής θα δέχεται πολιτική καθοδήγηση από μια διακυβερνητική επιτροπή αντιπροσώπων των συμμετεχόντων κρατών, με έδρα το Λονδίνο.
6. Η συνολική δύναμη πρέπει να είναι επαρκής για την αποστολή για την οποία συστάθηκε και όχι μικρότερη των 10.000 ανδρών.
7. Οι ελληνικές και τουρκικές δυνάμεις οι οποίες βρίσκονται στο νησί, θα πρέπει να ενσωματωθούν στην ειρηνευτική δύναμη. Καμία από τις δύο δεν θα πρέπει να αυξηθεί.
8. Ο ακριβής καθορισμός των καθηκόντων και των ιδιοτήτων της δύναμης θα αποτελέσει θέμα περαιτέρω συζητήσεων.

Η ενεργοποίηση του NATO για ειρηνευτική βοήθεια και προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού Ζητήματος, έφερε αντιδράσεις τόσο στην ελληνοκυπριακή πλευρά όσο και στην Σοβιετική Ένωση, η οποία εκλάμβανε την NATOϊκή προσπάθεια, ως μια ακόμη επεκτατική πολιτική της Δύσης στην περιοχή. Επιπρόσθετα, ο αποκλεισμός της κυπριακής κυβέρνησης από την διοίκηση του νησιού αλλά και η πάγια θέση του Μακαρίου για διευθέτηση του κυπριακού στα πλαίσια του ΟΗΕ, συνέβαλαν στην απόρριψη του σχεδίου.

Η κυπριακή κρίση είχε μεταφερθεί σε σημαντικό βαθμό στην Βορειοατλαντική Συμμαχία. Παρά την έννοια περί «συμμαχίας» που διήγε το NATO, το ζήτημα της Κύπρου και της ενδεχόμενης βοήθειας προς αυτήν, οδήγησε σε διαφορετική αντιμετώπιση του προβλήματος από τα κράτη – μέλη της Συμμαχίας. Παράγοντες, όπως η αντίδραση της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά με την δραστηριοποίηση των NATOϊκών δυνάμεων στο νησί, επηρέασαν την λήψη αποφάσεων ορισμένων κρατών, όπως της Γερμανίας και της Γαλλίας¹⁵⁷. Σε όλο αυτό το διάστημα τόσο στην Ελλάδα και στην Τουρκία όσο και στην Κύπρο, είχε δημιουργηθεί έντονο αντι- NATOϊκό κλίμα στον λαό.

---

¹⁵⁷ James Ker-Lindsay, ό.π., σ. 65

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, περιορίστηκε η άμεση εμπλοκή της Συμμαχίας για λύση του Κυπριακού. Τις επόμενες δεκαετίες, οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία, των οποίων τα συμφέροντα εξακολουθούσαν να είναι σημαντικά στο νησί, εντατικοποίησαν τις πρωτοβουλίες τους για επίλυση του Ζητήματος¹⁵⁸. Οι ενέργειες των δύο παραπάνω κρατών κυρίως μετά την κρίση του 1974, παρά τον απώτερο σκοπό για την ύπαρξη συνοχής στην νοτιοανατολική πτέρυγα της Συμμαχίας, σε συνδυασμό με την αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από το στρατιωτικό σκέλος του NATO, μείωσαν ακόμη περισσότερο την ανάμειξη της Συμμαχίας στο Ζήτημα. Σημαντική συμβολή σε αυτό είχε και η μεταφορά της διευθέτησης του Κυπριακού Ζητήματος κυρίως στα πλαίσια του ΟΗΕ.

Το 1985 έγινε ακόμη μια προσπάθεια από τον τότε πρόεδρο της Κύπρου, Κυπριανού, ώστε να συζητηθεί το ζήτημα της ένταξης της Κύπρου στο NATO με σκοπό την διευκόλυνση της λύσης του Κυπριακού. Το ζήτημα τέθηκε στην τότε πρωθυπουργό του Ηνωμένου Βασιλείου, Μάργκαρετ Θάτσερ¹⁵⁹, χωρίς όμως εν τέλει να επιτευχθεί κάποιο θετικό αποτέλεσμα.

Η Κύπρος είναι το μόνο κράτος – μέλος της ΕΕ το οποίο δεν ανήκει στο NATO. Την τελευταία δεκαετία και με την προσχώρηση της Κύπρου στην ΕΕ το 2004, ξεκίνησε πιο έντονα η συζήτηση για την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας είτε στο NATO είτε στο πρόγραμμα του NATO για το Συνεταιρισμό για την Ειρήνη (Partnership for Peace) (στο εξής ΣγΕ). Ένα πρόγραμμα που σκοπό έχει τη δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών – μελών του NATO και άλλων κρατών της Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης¹⁶⁰. Κύριο αίτιο για αυτήν την στασιμότητα ένταξης της Κύπρου σε ένα από τα παραπάνω, αποτελεί η μη λύση του Κυπριακού Ζητήματος, κάτι που επηρεάζει άμεσα και τις σχέσεις της ΕΕ με το NATO. Προεκτάσεις αυτού του Ζητήματος είναι και η άσκηση βέτο από την Τουρκία στη χρήση των στρατιωτικών υποδομών του NATO στην νήσο αλλά και η χρήση του βέτο από την Κυπριακή Δημοκρατία για την ένταξη της Τουρκίας στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας¹⁶¹. Ουσιαστικά, η περίπτωση της Κύπρου φέρνει ακόμη μια φορά στο επίκεντρο την διαμάχη του NATO και της

---

¹⁵⁸ Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, ό.π., σ. 199

¹⁵⁹ SIGMALIVE (ΠΗΓΗ ΚΥΠΕ), *Πρόταση Σπύρου Κυπριανού για ένταξη Κύπρου στο NATO το 1985*, 30/12/2014, <http://www.sigmalive.com/news/politics/193637/protasi-spyrou-kyprinou-gia-entaksi-kyprou-sto-nato-to-1985#sthash.BmdHI7dG.dpuf>, accessed: 02/04/2016

¹⁶⁰ Wikipedia, *Partnership for peace*, https://en.wikipedia.org/wiki/Partnership_for_Peace, accessed: 02/04/2016

¹⁶¹ SERKAN DEMİRTAŞ, *Turkey rejects EU Cyprus proposals* (07/11/2008), <http://www.hurriyet.com.tr/turkey-rejects-eu-cyprus-proposals-10302092>, accessed : 02/04/2016

ΕΕ για την επικράτησή τους σε ζητήματα πολιτικών άμυνας και ασφάλειας¹⁶².

Το 2013 ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης, έθεσε για ακόμη μία φορά το θέμα της ένταξης στο πρόγραμμα του ΣγΕ, προκαλώντας την αντίδραση κυρίως του αριστερού πολιτικού κόμματος ΑΚΕΛ, το οποίο χαρακτηρίζει το πρόγραμμα ως προθάλαμο του ΝΑΤΟ¹⁶³.

---

¹⁶² Περισσότερα για το θέμα βλ. Mallinson William, ό.π.

¹⁶³ Αθανασίου Θανάσης, *Συνεταιρισμός για την Ειρήνη: Ανάγκη ή προθάλαμος του ΝΑΤΟ;*, Sigmalive 25/02/2013, <http://www.sigmalive.com/news/politics/32316/synetairismos-gia-tin-eirini-anagki-i-prothalamos-tou-nato#.dpuf> accessed :0 2/04/2016

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πορεία της συνύπαρξης της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Κύπρο χαρακτηρίζεται από την μακράιωνη προσπάθεια επίλυσης των εκάστοτε προβλημάτων των δύο αυτών κοινοτήτων. Είναι αξιοσημείωτο πώς ήδη από την νεότερη ιστορία του νησιού οι δύο κοινότητες εξελίσσονταν πάντοτε υπό την εποπτεία μιας «εγγυήτριας δύναμης», ρόλος που έπαιξε κατά καιρούς άλλοτε η Οθωμανική Αυτοκρατορία, άλλοτε η Βρετανική Αποικιοκρατία, άλλοτε ο ΟΗΕ και άλλοτε οι Ξένες Δυνάμεις. Φαίνεται πως η Κύπρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις μνήμες και τα ψυχολογικά τραύματα που υπαγορεύει η ιστορία των δύο συνυπαρχουσών κοινοτήτων του νησιού. Δεν θα ήταν υπερβολή, λοιπόν, να ειπωθεί πως το πρόβλημα της Κύπρου αποτελεί έναν σύγχρονο Γόρδιο Δεσμό.

Η έντονη επιθυμία κυρίως της ελληνοκυπριακής κοινότητας για αυτοδιάθεση και αυτονόμηση, επηρεάστηκε σημαντικά τόσο από τις θέσεις που υιοθετήθηκαν από την τουρκοκυπριακή κοινότητα στο συγκεκριμένο ζήτημα, όσο και από τις πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό αλλά και στα δύο άμεσα εμπλεκόμενα κράτη, την Ελλάδα και την Τουρκία. Η πρώτη ΕΟΚΑ κατά της Βρετανικής Αποικιοκρατίας είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση της Δημοκρατίας της Κύπρου και την ανεξαρτησία της, δίνοντας το έναυσμα για τη μετέπειτα πολύχρονη πορεία διαπραγματεύσεων με σκοπό την διευθέτηση ουσιωδών ζητημάτων κυριαρχίας των δύο κοινοτήτων στο νησί.

Σημαντική θέση στην πορεία της εξέλιξης του Κυπριακού Ζητήματος, άλλοτε παθητική και άλλοτε πιο ενεργητική, κατέχουν μέχρι και σήμερα η Ελλάδα και οι Τουρκία, πέραν σαφώς και της εμπλοκής των Δυτικών Δυνάμεων και των Διεθνών Οργανισμών. Οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα, η πτώση του δικτατορικού καθεστώτος το 1974 με την παράλληλη πτώση του Μακάριου από τη διοίκηση της Δημοκρατίας της Κύπρου και την εισβολή των τουρκικών στρατευμάτων στο νησί, οδήγησαν στην κορύφωση της διένεξης των δύο κοινοτήτων και μετέβαλλαν τα δεδομένα στις διαπραγματευτικές προσπάθειες όλων των προηγούμενων ετών. Αποτέλεσμα της εισβολής των τουρκικών στρατευμάτων υπήρξε η ίδρυση του τουρκικού ψευδοκράτους στην Κύπρο και η σταδιακή παγίωση μιας κατάστασης, την οποία αδιαμφισβήτητα η ελληνοκυπριακή αλλά και η ελληνική πλευρά θα ήθελαν να αποφύγουν.

Σε βάθος χρόνου, προέκυψαν αξιόλογες προτάσεις επίλυσης του Ζητήματος, κυρίως στα πλαίσια του ΟΗΕ. Το «Σχέδιο Ανάν» το 2004, αποτέλεσε ίσως την σημαντικότερη και πιο

ολοκληρωμένη πρόταση επίλυσης. Αξιολογώντας τα θετικά αποτελέσματα των διαπραγματευτικών προσπαθειών στο σύνολό τους διακρίνεται η επιτυχία τους στην επαναφορά των δύο κοινοτήτων σε διαπραγματευτική διάθεση στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού, αλλά συμβιβαστικού διαλόγου. Εντούτοις, παρά την πληθώρα των προτεινόμενων σχεδίων επίλυσης του Ζητήματος από τους διεθνείς παράγοντες, κανένα δεν έγινε πλήρως αποδεκτό μέχρι σήμερα. Η μειωμένη διάθεση αναζωπύρωσης των συνομιλιών αντικατοπτρίζεται στην διακοπή των διαβουλεύσεων τα τελευταία χρόνια.

Ενδεχομένως, η λύση που αναζητά το Κυπριακό Ζήτημα, θα πρέπει να αφορά αποκλειστικά το συμφέρον των πολιτών του νησιού και συγκεκριμένα και των δύο κοινοτήτων, αποκλείοντας τις οποιεσδήποτε φιλοδοξίες των εκάστοτε πολιτικών. Γεγονός που θα αποφέρει σταθερότητα και κοινωνική συνοχή. Ίσως θα πρέπει να υπάρξει πραγματική βούληση για την απαλλαγή του Ζητήματος από την στασιμότητα που το χαρακτηρίζει όλες αυτές τις δεκαετίες, που ως ένα βαθμό ενδεχομένως να εξυπηρετεί πολλούς διεθνείς, πολιτικούς και διπλωματικούς δρώντες. Το ζήτημα της εύρεσης ενός κοινού σημείου αναφοράς, μετά από τόσες μακράιωνες προσπάθειες επίλυσης, αποτελεί μία άμεσα προσεγγίσιμη πραγματικότητα και όχι μία ουτοπική ελπίδα, όπως αντιμετωπίζεται εδώ και χρόνια.

Εν κατακλείδι, ολοκληρώνοντας την ανάγνωση των παρατιθέμενων γεγονότων και πληροφοριών της παρούσης εργασίας αναφορικά με το Κυπριακό Ζήτημα, έντονη είναι η αίσθηση που αποκομίζουμε - για τις συνήθως άκαρπες συνομιλίες και διαπραγματεύσεις - ότι ένα μεγάλο ποσοστό των αποτυχημένων προσπαθειών, πέραν των συμφερόντων των διεθνών δρώντων, οφείλεται και στην ισχυρή αδιαλλαξία των εκάστοτε ηγετών των κοινοτήτων της Κύπρου, αντιπαραβάλλοντας πάντοτε το εθνικό συμφέρον. Επιχείρημα που επιδέχεται αμφισβήτηση. Είναι άραγε τόσο ισχυρό το εθνικό φρόνημα των ηγετών ή μήπως η διαιώνιση του Κυπριακού Ζητήματος είναι απλώς ένα αποστάλαγμα πολιτικών παιγνίων;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ιστορικό χρονολόγιο

1571 - 1878	Οθωμανοκρατία
1878 / 1914	Εκχώρηση Κύπρου στην Μ. Βρετανία / Προσάρτηση της νήσου στην Μ. Βρετανία
1915	Απόρριψη από την ελληνική κυβέρνηση, της προσφοράς του Λονδίνου για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα
1931	Εξέγερση κατά της Αγγλοκρατίας
1959	Ίδρυση Δημοκρατίας της Κύπρου με τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου
1960	Επίσημη ανακήρυξη ανεξαρτησίας της Κύπρου/Μέλος του ΟΗΕ
1963	Συγκρούσεις μεταξύ ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων
1964	«Παρεμβαλλόμενη Γραμμή του ΟΗΕ» στην Κύπρο
1967 - 1974	Δικτατορικό καθεστώς στην Ελλάδα
1974	Πραξικόπημα κατά του αρχιεπισκόπου Μακαρίου και τουρκική εισβολή στην Κύπρο, διχοτόμηση του νησιού
1975- 1976	Διακοινοτικές συνομιλίες στην Βιέννη
1977	Συμφωνία Υψηλού επιπέδου Μακαρίου – Ντενκτάς
1978	Σχέδιο ABC, από τις κυβερνήσεις ΗΠΑ – Μ.Βρετανίας – Καναδά
1979	Συμφωνία Κορυφής Κυπριανού – Ντενκτάς
1983	Ανακήρυξη «ΤΔΒΚ» του Ντενκτάς, αναγνώριση μόνο από την Τουρκία, καταδίκη από τον ΟΗΕ
1984	Πρόταση Ντε Κουεγιάρ
1989	Ελληνοκυπριακή πρόταση επίλυσης του Ζητήματος υπό τον Γ. Βασιλείου
1992	Δέσμη Ιδεών Μπούτρος Γκάλι
1993	Πρόταση Ούγκο Γκόμπι
1993	Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης
2004	Τελικό Σχέδιο Ανάν/ Άρνηση κατόπιν δημοψηφίσματος από τους

	Ελληνοκυπρίους
2004	Η Κυπριακή Δημοκρατία ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2006	Συμφωνία 8 ^{ης} Ιουλίου μεταξύ Παπαδόπουλου και Ταλάτ
2012	Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Κυπριακή Δημοκρατία
2012	Διακοπή απευθείας συνομιλιών
2013 - 2014	Επίδειξη καλής θέλησης για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων

Πηγή : *Η συντάκτρια της παρούσας εργασίας.*

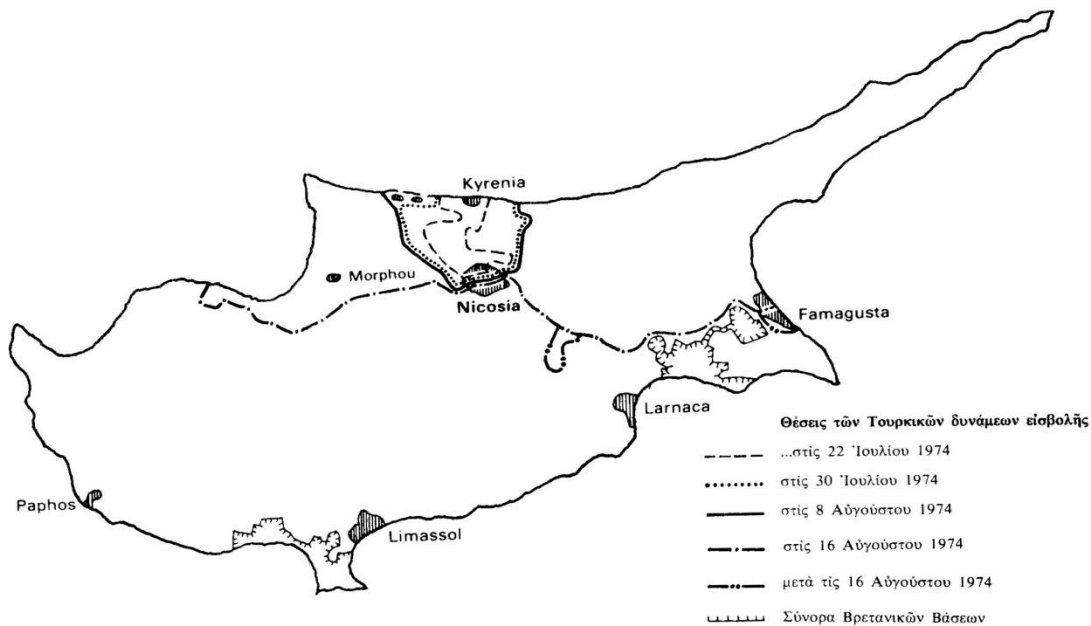
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΧΑΡΤΗΣ 1: Πολιτικός χάρτης της Κύπρου

Πηγή : <http://www.cyprusinfo.gr/kyprosplirofories/kyprosxartes/2.jpg>

ΧΑΡΤΗΣ 2: Οι φάσεις της τουρκικής εισβολής

Χάρτης 1. Οι διάφορες φάσεις της Τουρκικής Εισβολής τοῦ 1974 καί ἡ τελική διαχωριστική γραμμή «Ἀττίλα». Στό βόρειο τμήμα τῆς Κύπρου πού τελεῖ ὑπό Τουρκική κατοχή βρίσκονται οἱ πλουσιότερες γεωργικές καί τουριστικές περιοχές τοῦ νησιοῦ.

Πηγή : Τενεκίδης Γ. & Κρανιδιώτης Γ. (επιμ.), *Κύπρος: Ἱστορία, προβλήματα καί αγώνες τοῦ λαοῦ τῆς*, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Εστίας» Ἰ.Δ. Κολλάρου & ΣΙΑΣ Α.Ε., Αθήνα, 1981

ΧΑΡΤΗΣ 3 : Η Κύπρος μετά την τουρκική εισβολή

Πηγή: www.easypedia.gr/el/articles/c/y/p/%CE%95%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B1%7ECyprus_districts_named_el.png_3f41.html

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Droutsa p. Dimitri, *The EU and the Mediterranean: The Cypriot Application for Full Membership in the Regional Context* στο Heinz – Jürgen Axt and Hansjörg Brey (editors), *Cyprus and the European Union, New Chances for Solving an Old Conflict?*, Südosteuropa Aktuell 23, Südosteuropa-Gesellschaft, München 1997
- James Ker-Lindsay, *Britain and the Cyprus Crisis 1963-1964*, Bibliopolis, Germany 2004
- Mallinson William, *Κύπρος : Μια Ιστορική Προοπτική, Ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη Πόλεμος ή Ειρήνη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005
- Morgan Tabitha, *Sweet and Bitter Island A History of The British in Cyprus*, I.B Tauris & Co, London, 2010
- Redmond John, *From Association towards the Application for Full Membership: Cyprus Relations with the European Union*, στο Jürgen Axt and Hansjörg Brey (editors), *Cyprus and the European Union, New Chances for Solving an Old Conflict?*, Südosteuropa Aktuell 23, Südosteuropa-Gesellschaft, München 1997
- Βερέμης Θάνος, Κουλουμπής Θεόδωρος, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Διλλήματα μιας νέας εποχής*, Κείμενα εργασίας, , Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997
- Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα 1974-2004 Από την Ένωση στην Διχοτόμηση;*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006
- Θεοφάνους Ανδρέας, *Η Κύπρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο Νέο Διεθνές Περιβάλλον Προκλήσεις και Προοπτικές*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2000
- Ιωσήφ Σ. Ιωσήφ, *Κυπριακό πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική, Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000
- Κουλουμπής Θεόδωρος, *Κυπριακό: Λάθη Διδάγματα και Προοπτικές*, Εκδόσεις Σιδέρης 1996
- Κρανιδιώτης Ν. Γιάννος, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1960 – 1974 Η Ανάμειξη του ΟΗΕ και οι Ξένες Επεμβάσεις στην Κύπρο*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 1984
- Λιάκουρας Πέτρος, *Το Κυπριακό από την Ζυρίχη στην Λουκέρνη Σε Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2007
- Μιχαήλ Σ. Μιχάλης, *Επίλυση της Κυπριακής Διένεξης Διαπραγμάτευση της Ιστορίας*, Εκδόσεις

Παπαζήση, Αθήνα, 2011

Παπαδόπουλος Γ. Λεωνίδας, *Το Κυπριακό Ζήτημα Κείμενα 1959 – 1974*, Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1999

Περικλέους Χρυσόστομος, *Το Δημοψήφισμα του 2004 Το Περιφερειακό και Διεθνές Περιβάλλον Η Πρόσληψη της Λύσης και η Συγκυρία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2007

Τζεργιάς Ν. Παύλος, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας Με Αναδρομή στη Ζωή της Μεγαλονήσου στο Διάβα των Χιλιετιών*, Τόμος Β', Εκδόσεις Libro, 2001

Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης (επιμέλεια), Αλέξης Ηρακλείδης, *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Μια Συνολική Προσέγγιση*, Τόμος Β', Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2003

Διαδικτυακές Πηγές

<http://cmathopoulos.com/?cat=1154>, Ιστοσελίδα υπό τον δημοσιογράφο Χρήστο Ματθόπουλο για τις διεθνείς εξελίξεις, [ανάκτηση 22/9/2014]

http://ec.europa.eu/cyprus/turkish_cypriots/index_el.htm, Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Αντιπροσωπία στην Κύπρο, [ανάκτηση 11/04/2016]

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/cyprus/index_el.htm, Ευρωπαϊκή Ένωση [ανάκτηση 3/5/2014]

http://kypros.org/CY-EU/gr/05_benefits/questions1.htm#Question%201.2, Κύπρος και Ενταξιακές Διαπραγματεύσεις, [ανάκτηση 10/04/20016]

http://www.businessincyprus.gov.cy/mcit/psc/psc.nsf/eke16_gr/eke16_gr?OpenDocument, Ενιαίο Κέντρο Εξυπηρέτησης Κύπρου, [ανάκτηση 3/5/2014]

<http://www.cyprus-dispute.org/materials/galoplaza/galoplaza4.html>, European Commission of Human Rights, [ανάκτηση 29/5/2014]

<http://www.dw.de/search/greek/%CE%9A%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C/category/10507/>, Deutsche Welle, Πρακτορείο ειδήσεων [ανάκτηση 24/9/2014]

http://www.eliamep.gr/old/eliamep/content/home/media/opinions/2002/zurich_agreement/el/index.html, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, [ανάκτηση 26/5/2014]

http://www.hri.org/docs/annan/Annan_Plan_April2004.pdf, Hellenic Resources Network, [ανάκτηση 21/5/2014}

<http://www.hurriyet.com.tr/turkey-rejects-eu-cyprus-proposals-10302092>, Serkan Demitras,

Turkey rejects EU Cyprus proposals, accessed, 7/11/2008, [ανάκτηση 02/04/2016]
<http://www.kathimerini.gr/553976/article/epikairothta/ellada/to-kypriako-enwtiko-kinhma-1830-1955>, Παπαπολύβιος Πέτρος, Το Κυπριακό Ενωτικό Κίνημα 1830-1955, Ελλάδα, 26/1/2014, [ανάκτηση 10/5/2014]
http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassyprague.nsf/cyprusandtheeu_gr/cyprusandtheeu_gr?OpenDocument, Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Τσεχία, [ανάκτηση 11/04/2016]
[http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/D46B1A5ECA79913AC22571C60033EB5D/\\$file/Report%20\(%201%20April%202003%20\).pdf?OpenElement](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/D46B1A5ECA79913AC22571C60033EB5D/$file/Report%20(%201%20April%202003%20).pdf?OpenElement), Υπουργείο Εξωτερικών Κυπριακής Δημοκρατίας, [ανάκτηση 11/5/2014]
<http://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/6C816214735FA1C9422577B300240AAC?OpenDocument>, Τμήμα Τελωνείων Κυπριακής Δημοκρατίας, [ανάκτηση 19/5/2014]
[http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/A710F7335FB5EB21C2256D7C0036D160/\\$file/1992%20Gali%20Ideas.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/A710F7335FB5EB21C2256D7C0036D160/$file/1992%20Gali%20Ideas.pdf), Υπουργείο Εσωτερικών Κυπριακής Δημοκρατίας, [ανάκτηση 19/5/2014]
<http://www.sigmalive.com/news/politics/193637/protasi-spyrou-kyprianou-gia-entaksi-kyprou-sto-nato-to-1985#sthash.BmdHI7dG.dpuf>, Πρόταση Σπύρου Κυπριανού για ένταξη Κύπρου στο NATO το 1985 (Πηγή ΚΥΠΕ), 30/12/2014, [ανάκτηση 2/4/2016] ,
<http://www.sigmalive.com/news/politics/32316/synetairismos-gia-tin-eirini-anagki-i-prothalamos-tou-nato#.dpuf> , Αθανασίου Θανάσης, Συνεταιρισμός για την Ειρήνη: Ανάγκη ή προθάλαμος του NATO; , 25/2/2013 , [ανάκτηση 2/4/2016]
<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=139845>, Σωσσίδης Ι.Ν, Η Αλήθεια για το Σχέδιο Άτσεσον, 27/1/2002, [ανάκτηση 26/5/2014]
http://www.unficypr.org/nqcontent.cfm?a_id=1489&tt=graphic&lang=1, United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, [ανάκτηση, 10/4/2014]
<https://en.wikipedia.org> [ανάκτηση 2/4/2016]
<http://web.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/1279-1964-09-Keesings-t-SHP.pdf>, Ιστότοπος Πανεπιστημίου Standord, [ανάκτηση 2/4/2016]